

imperialium constitutionum deditus robur: quid est quod in his amplius, quodque minus haberi debet?

21. Illud autem, quod statim, cum hanc compositionem legum congregari inaudiremus, iussimus, iterum & nunc facimus, illud confirmingando: omnibus similius interdicimus, ne quis audeat hominem, qui sunt nunc aucti in posterum erunt, commentarius scribere harum legum: praterquam si velit quis in Graecam linguam hanc transferre, quin etiam volumus sola secundum pedem seu capoda nuncupata vii legum interpretatione: & si quid secundum nominatorum paratitorum (vt conueniens est) adscribere volerint vnum: alius autem unum omni non tantillum quidem circa ea facere, nec rursus dare seditionis, & dubitationis, aut infinitate multitudinis, legibus occasionem: id, quod antea in antiqui editi factum est ordinatione, ita ut illud brevissimum constitutum, ex differentia allegationes competentes omiserant, nisi condonans se si permittit tibi si cooperis ex tentia conuenienti, de feilioribus suis vii. Datum VIII. Calend. Maii, duobus Asperis Conf.

104
lentissimo & laudissimo nostro magistro, & gloriosissime beatisissimi praefecti factorum nostrorum Praetorum, tam his, que ad Solem orientem quam in Libya sunt, per sua edicta his, qui sub ipsis ordinati sunt, ita facere manifesta, ad omnium nostrorum subditorum inexcusabilem noritiam. Data xxi. Kal. Iun. Dominio nostro Iustiniano perpetuo Augusto 111. Confuse.

DE IVRIS, ET FACTI IGNORANTIA, Tit. XVIII.

1. Imp. Antoninus A. Maximo Mili.

Quamvis, citra causam tuam agres, ignorantia iuriis propter simplicitatem armatae militis allegations competentes omiserant, nisi condonans se si permittit tibi si cooperis ex tentia conuenienti, de feilioribus suis vii. Datum VIII. Calend. Maii, duobus Asperis Conf.

2. Imp. Gordianus A. Iunianus.

Cuius ignoranta iuri facile excusari non possit, tute renunciasti: serice subueniri tibi desideras. Datum XIII. Cal. Maij, Ariano & Papo Conf.

3. Imp. Phil. A. Marcellus.

Si emanciparia iuri, intra annum bonorum possestionem petere cestisti: praeferes: iurius ignorantiis nullis rationibus potes. Dat. xvi. Cal. Jul. Peregrino & Amiliano Conf.

4. Imp. Diocles. & Maximian. AA. Julianus.

Si post diuinorum factam, testamenti vitium in Slucem emeristi: ex his, que per ignorantiam inconfusa sunt, praedictum tibi non comparabitur. Ostende igitur hoc apud correctorem virum clarissimum amicum nostrum, testamenter vel fidei eti deficere, vel iuriis ratione stare non posse te informare scripturam testauerint, nec per totam consequentiam literarum numeros, & nomina veterum prudens, & totam legum positionem scripterint. Sciant enim librorum, ita scriptorum comparatores, se inutilis fore libri dominos, neque enim datum licentiam talibus libris in iudicis vii, & aliquid agere, etiam si contingat librum in ea ipsa parte, quae recitat, nullum habere tale signum, (aut notam,) sed in alia quacumque sui parte, quamvis semel tantum id annullum sit. Itaque ipse quidem eum librum pro non scripto prorsus habebit, is autem, qui eum scriperit, & ignoranti emporio dederit, dum plorat eius existimationis ei, qui ita in quantitate dampnum possit suerit, nihilominus infingenda criminali poena. Hoc etenim & in aliis constitutionibus ea de re positis scripsimus, tam his, que Latina processuerit voce, quam ea, que Graecorum lingua: quam quidem ad legum professores scripterimus.

5. Idem AA. & Constantinus & Maximian, nobilissimi Cas. Martialis.

Cum falsa demonstratione mutari substantia veritatis minime posse: respondendo id, quod paternum erat, ex maternis esse bonis, nihil egisti. Dat. Prid. Calend. Ian. Diocletiano v. & Maximiano 111. AA. Conf.

6. Idem AA. & CC. Tauri & Polioni.

Si non transactionis causa, sed indebitam, errore scatii, olei materiae vos Archantico stipulanti propoundisse rector provincie animaduertitur: redditio, quod debetis, residui liberationem condicentes audierit. Dat. v. Calend. Maij, CC. Conf.

7. Idem AA. & CC. Zoz.

Error facti, nequum finito negotio, nemini nocet. Nam causa decisiva velamento tali non instauratur. Dat. vi. Novas Iulias, CC. III. Conf.

8. Idem AA. & CC. Dionysius.

Cum testamentum nullo iure constitutus esset, & hoc tantum legum volumen depositum est, quod nemine maiorum vnuam excoigitum fuit, atque ad huc tertii pars mundi dicimus autem totam Lybiam nostris adjuncta est scriptis, omnia huc summo Deo & sotere nostro IESU CHRISTO donata, terio nostro consulari induita.

9. Idem AA. & CC. Caij & Anthemio.

Non idcirco minus, quod a vobis velut a liberis debitam accepisse pecuniam Sanus dicitur, (cum nullus sit errans confessus) mouere status questionem prohibentur ius heredes. Dat. v. Id. Peccib. CC. V. Conf.

10. Idem

106
10. Idem AA. & CC. Araphiz.

Cum quis ius ignorans: indebitam pecuniam soluerit, & aque beatissimi praefecti factorum nostrorum Praetorum, tam his, que ad Solem orientem quam in Libya sunt, per sua edicta his, qui sub ipsis ordinati sunt, ita facere manifesta, ad omnium nostrorum subditorum inexcusabilem noritiam. Data xxi. Kal. Iun. Dominio nostro Iustiniano perpetuo Augusto 111. Confuse.

11. Imp. Constantinus A. Valeriano agenti vicariam praefaturam.

Quamvis in lucro nec facinoris iugorantibus subueniti soleat: tamena contra ita: adue imperfectam locum hoc non habere, retro principium statuta declarant. Dat. iii. Kal. Maij Gallicano & Symmacho Conf.

12. Imp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Flavia- no P. Illyrici & Italiz.

Constitutiones principum nec ignorare quenquam, nec disimulare permitimus. Dat. vi. Kal. Iun. Vincentius, Tatianus & Symmacho Conf.

13. Imp. Leo & Anthemius AA. Erythrio praefecto pritorio.

Non passim licet mulieribus omnes suos contrahens retractare in his, que prætermiserint, vel ignorantes inveniuntur, si per ignorantiam iurius damnum aliquid circa ius vel substantiam suam patiantur, in his tantum casibus, in quibus præteritum legum auditoris eis suffragatur, subueniri. Dat. Kal. Iulij, Martiano & Zenone Conf.

14. Imp. Theod. & Valent. AA. ad Senatum.

Rescripta contra ius elicta, ab omnibus iudicibus resoluta præcipimus: nisi forte si aliquid,

quod non ledit alium, & prolix petenti, vel crimen suppliciis indulget. Dat. viii. Id. Nouemb. Ravennæ, Theodosio xii. & Valentianu 11. AA. Conf.

15. Idem AA. Florentio præf. præ.

Instrumentorum exempla non prolix præcibus adiunxit sed necesse sit eorum in supplicatione vim exprimi, vt respofrū principi vera precatio rem appetiat cognoscendam: his solis (cum necessitas exigerit) verbis præcibus inferendis, quorum de sensu inter partes ita dubitari congerit, vt etiam merito nostrum expetetur iudicium. Dat. vi. Kal. April. Constantiopol. Florentio & Dionysio Conf.

TIT. XIX.

1. Imp. Diocles. & Maximian.

AA. Firmiz.

Licit seruiles conditio defensio præcis facilè capax non sit: tamen adminis sceleris atrocitas, & laudabilis fidei exemplum super vindicanda gloria domini tui, nobis fortamen fuit, vt praefecto prætorio iuxta annotationem nostra decreum demandaremus, (quem adire cura) vt audiatis his, que in libello contulisti, & reos inuestigare, & severissimam vindicandam iuxta legum censuram exigere curiet. Dat. viii. Id. Octob. Diocletian. vi. & Maximiano 111. AA. Conf.

2. Imp. Constantinus A. Seuero

P. F. V.

Quoties rescripto nostro moratoria præscriptio permittuntur, adiutus supplicanti pandatur. Quod autem toto negotio cognitionem tollit, & vices principali negotii exhaerit: sine gravi pars alterius dispensis conculsi non potest, nec præscriptio nisi igitur peremptoris relaxatio peccat. Dat. x. Kal. Ian. Nicez, Paulino & Julianu Conf.

3. Idem A. ad polulum.

Nec damnosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet. Dat. prid. Kal. Octob. Constantio v. & Constantino Cx. 111. Conf.

4. Imp. Gratian. Valent. & Theod. AAA.

Florentio præf. præ.

Vniuersa rescripta, que in debitorum causis suis per præstandis & latronibus pronuntiantur, non alteri valeant, nisi fideiuso idonea super debiti solutione prebeantur. Dat. viii. Kal. Mart. Constantiopol. Antonio & Syagrio Conf.

5. Imp. Valent. & Valens AA. ad Volusianum

præf. prætorio.

Si quis aduersus praefectorum prætorio sentencias duxerit supplicandum, viuendaque desuerit: nullam habebit licentiam iterum super eadem causa supplicandi. Dat. xv. Kal. Octob. Rom, Valentiniano & Valente. AA. Conf.

IN AVTHENT. ut Spofra. lar. S. alind. coll. 9.

c. 5. seu Nov. 119. c. 5.

Quppliatio gloriissimi praefectoris, vel eorum confititari, vel causa ineducibilius intra de-

cem dies post sententiam offertanda est. Quo subfecto, sententia non alteri executioni mandabatur, nisi vixit, et prædictum fideiusionem præbuerit iustionem vel finitatem, si legitima augmen- tum fuerit in condamnatione, si legitima reparatione sententia resolueretur. Nisi sub forma supplicatio perfrigatur excoituca- sione, si fideiusione procedet retranslatione iure illi seruando, qui se gravatum putauerit, ut intrabeniunum supplicari posse imperatori.

6. Imp. Honor. & Theod. AA. Isidore P.P.

Niculus simul hanc obseruantiam remittiuit: vi, quocumque liberz conditionis continuo, vel seruo supplicante imperatum fuerit rescriptum, minimè requiratur, per quem preces oblate sunt. Dat. iii. Id. Nouemb. Theodosio A. vir. & Palladio Conf.

7. Imp. Theod. & Valent. AA. ad Senatum.

Rescripta contra ius elicta, ab omnibus iudicibus resoluta præcipimus: nisi forte si aliquid,

quod non ledit alium, & prolix petenti, vel crimen

suppliciis indulget. Dat. viii. Id. Nouemb. Ravennæ, Theodosio xii. & Valentianu 11. AA. Conf.

8. Idem AA. Florentio præf. præ.

Instrumentorum exempla non prolix præcibus adiunxit sed necesse sit eorum in supplicatione vim exprimi, vt respofrū principi vera precatio rem appetiat cognoscendam: his solis (cum necessitas exigerit) verbis præcibus inferendis, quorum de sensu inter partes ita dubitari congerit, vt etiam merito

nostrum expetetur iudicium. Dat. vi. Kal. April. Constantiopol. Florentio & Dionysio Conf.

Q. V. AND O L I B E L L V S . PRIN-

cipi datus, litis contestationem faciat;

TIT. XX.

1. Imp. Arcadius & Honorius AA. Remi-

gio præf. præ.

Dubitum non est, contestationem litis intelligi, etiam si nostra fuerint tranquillitati preces oblatæ, et si aduersus hysdem quoque eius, in que portet sunt, vel ab herede eius, qui meruit, exerceri. Dat. iii. Id. April. CP. Arcadio 111. & Honorio AA. 111. Conf.

2. Imp. Justinianus A. Menne præf. præ.

Emportales actiones, que per oblationem preci, & ad eas rescriptio perpetuantur, definire necessarium esse duximus, ne quis puer ad alias etiæ certius taxantur temporibus, hoc pertinere. Sciat igitur onus, et tantummodo per oblationem præcium & ad eas rescripta perpetuari, que à praetore constitutis annal tempore coartata sunt. Dat. Kal. April. Constantiopol. Decio V. C. Conf.

V T L I T E P E N D E N T E . V E L

post prouocationem, aut definitum

sententiam, nulli licet impera-

tori supplicare,

TIT. XXI.

1. Imp. Alexander A. Caprius.

Icet postquam supplicasti, prius quam rescriptu-

imperatres, præf. præ.

Temporalia actiones, que in debitorum causis suis per præstandis & latronibus pronuntiantur, non alteri valeant, nisi fideiuso idonea super debiti solutione prebeantur. Dat. viii. Kal. Mart. Constantiopol. Antonio & Syagrio Conf.

2. Imp. Valens AA. ad Volusianum

præf. prætorio.

Si quis aduersus praefectorum prætorio sentencias duxerit supplicandum, viuendaque desuerit: nullam habebit licentiam iterum super eadem causa supplicandi. Dat. xv. Kal. Octob. Rom, Valentiniano & Valente. AA. Conf.

3. Imp. Constantius C. Probianus suo salutem.

Supplicare, causa pendente, non licet, nisi vel actio-

rum communium, vel pronunciationis editio de-

negeatur. Qui autem terminatam rescriptio vel con-

fusionem quæctionem exquisito suffragio, refici-

DD 3

consobitur in omnem sitis estimationem aduersario suo proculsius cōdēmetur: omni via dēniganda, si quis contra hac supplicare tentaverit. Dat. Id. Aug. Arelate, PP. Id. O&T. Thebete, Sabino & Ruffino Conf.

3. Idem A. ad vniuersos prouinciales.

Q uicliam provocacionem omisit, perpetuū silere debet: nec à nobis impudens perire per supplicationem auxilium. Quod si fecerit, desiderio suo carabit, & ignominia poena notabitur. Dat. Kal. Aug. PP. Kal. Sept. Bassu & Ablabio Conf.

S I C O N T R A : I V S , V E L V .
tilitatem publicam, vel per mendacium
seruit aliquid postulatum, vel
impetratum;

TIT. XXXI.

x. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. &
CC. Gregorio.

N On idcirco minus isti, cui ex nostro rescripto co-
gnitio delata est, iudicare posse: quod ex gelis
quazdam in precibus omisita proponis. Dat. v. Non.
Maij. Diocletiano XIIII. & Maximiano XIIII. AA. Conf.

2. Idem AA. & Constant. & Maximian.

CC. Statu.

P rescriptione mendaciorum opposita: siue in iuris
narratione mendacium reperitur, siue in facti, si-
ue in tacendi fraude, pro tenore veritatis, non depre-
canti affirmatione datum: iudicem cognoscere de-
bere, & secundum hoc de causa conuenit ferre sent-
entiam. Dat. Kal. Decemb. Sirmij. CC. Conf.

3. Imp. Constantius A. ad Gallium

P. P.

P uñi iubemus decem librarum auris multa in-
dices, qui veterint precomi argui falsitatem. Dat.
Kal. Octob. Constantinop. A. XIIII. & Licinio Cesa. III.
Conf.

4. Idem A. ad Pompeianum consularem

Campania.

E t si non cognitio, sed executio mandatur, de ve-
ritate precium inquiri oportet: ut si fraus inter-
uenerit, de omni negotio cognoscatur. Dat. IIII. Id.
Nou. Aqui. Dalmatio & Zenophilo Conf.

5. Imp. Theodos. & Valent. AA.

ad Senatum.

E t si legibus consentaneum sacrum oraculum
lendax predicator atulerit, careat penitus impe-
rat. & si nimis mentientis iuuenienti improbitas,
etiam seueritati subiectat indicantis. Dat. VII. Id. No-
vemb. Theodosio XII. & Valentinianno XI. AA. Conf.

6. Imp. Anastasius A. Matroniano P.P.

O mnes cuiuscumque maioris vel minoris ad-
ministracionis vniuersitatis reipublice iudices
monemus, ut nullum scriptum, nullam pragmatice
sanctionem, nullam sacrum adnotacionem, que
generali iuri vel uilitati publice aduersa esse videa-
tur, in disceptationem cuiuslibet litigii patientur
proferri: sed generales sacras constitutions modis o-
mnibus non dubitent obseruandas. Dat. Kal. Iul.
Constant.

D E D I V E R S I S R E S C R I-
puis, & pragmaticis sanctionibus,

TIT. XXXII.

7. Imp. Alexander A. Supero.

S libellum de communi causa tu, fratre tuus, de-
ditum: quamvis rescriptum ad unius personam, di-
rectum sit, viri: tamen prospectum est. Dat. Id. Jul.
Alexandro A. XI. & Marcello Conf.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

G loriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Gloriosissim⁹ quoque quaelibet subscriptio est, nece-
ssaria: in qua contineatur, & inter quos, ad quem
iudicem, & per quem sacrum dirigatur oraculum, alio-
quin à nullo iudice suscipiat: & qui contra fecerit,
xx. lib. aur. plectatur, & eius officium simili pena per-
cellatur.

15. al. 10. Nou. II. c. 1.

Codicis lib.I. Tit:XXVII.

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303</b

Visi illustres comites & magistri pedium, & c-
equum; in provinciales nullam penitus ha-
beant potestatem: nec amplissima praesatura in mi-
litares viros.

3. Imp. Honor. & Theod. AA. ad Hypatium magi-
strorum militum per Orientem.

Apparatores per Orientem statutos officij cui ad
aliquid iudicium trahi mox oportet. Sciat
igitur illustris magnificencia tua, sub teste ciuilis-
tor, siue criminaliter appetantur, eos litigare debere.
3. Imp. Zeno A. Sebasiano prefe-
cto priorio.

Eos, qui ultra statutos in officio magisterie per
Orientem potestatis militant, ciuilium quoque
iudicium sententia super quolibet negotio subiace
precipimus: ipsi quintam statutis in tributariorum
collationibus ciuilium quoque iudicium dispositio-
nibus procul dubio parvitur.

4. Imp. Anastasius A. Ioan. magistro mi-
litum per Illyricum.

Millies de locis, in quibus consistunt, ad alia lo-
ca sine speciali nostra serenitatis auctoritate
nullatenus transferri, precipimus: ne eorum expen-
sa in locis, in quibus consistunt, minuantur. Sed si
sorte quodam vrgen & necessaria causa emeritentia
tilitati ac securitati publica tam amplissimam pre-
torianam praeferatur, quam tuam sedem sine villa
procrasitatem praeferre protinus oportet, & sug-
gestiones ad nostras aures definire, indicantes tam
locos, de quibus milites transferendi sunt, quam ea,
ad quae peruenire eos oportet: nominaque fortis-
morum numerorum, in quibus idem milites re-
suntur, nec non quantitatem annonarum: & ante om-
nia cauam, ob quam idem milites transferendi
suntur, post talem suggestionem, a nostra auctorita-
te competenti procedant.

5. Imp. Justinianus A. Zeitz viro illustri, magistro
militum per Armeniam, & Pontum Po-
lemoniacum, & exteras gentes.

Cum propria diuinitate Romanum nobis sit de-
clatum imperium, sollicita cura, cauta diligentia
pertraudentes, persperimus oportere etiam partibus
Armenia, & Pontu Polemoniaco, & gentibus pro-
priis magistrorum militum per hanc legem confi-
tuere: tamenque magnitudinem, que nobis ex ante
gesi optimè commendata est, idoneam ad talem
fore dignitatem confidentes elegimus: certaque
provincias, id est magnam Armeniam, que interior
diecebat, & genit, Anzitennam videlicet, Inglenam,
Assyanenam, Sophenam, Sophonenam, quia est
martyropolis, Belabitenam, & primam & secundam
Armeniam, & Pontum Polemoniacum, tunc cura
cum suis ducibus commisimus. Comite Armenia
penitus sublatu, cunctaque subdimis numeros, non
modò quos in praefensi nouos constituiam, sed etiam
de presentibus, & orientalibus, & aliis agmina-
bus segregatos: non tamen eorum quantitatem a
geminum minus, sed quia plures eis addidimus
sine reipublice grauamine, & sine augmento sum-
pnum aliquantos subtraximus: ita tamen, ut post
hanc subrationem ampleres remanerent, quam
vsque ad nostra felicia fuerant tempora.

DE OFFICIO QVÆSTORIS,

TIT. XXX.

1. Imp. Theodosius A. Salustio
quaestori.

Totius minoris laterculi curam scias ad utrum su-
blimitatis sollicitudinem pertinere: ita ut tu
arbitratus, & scrinio memoris totius minoris later-
culi, dignitates, hos est praefectus, omnes tribuna-
tus, & prepositus castrorum, iuxta consuetudinem

priscam clementia mea auctoritate deinceps mit-
tantur. Dat. VI. Kal. Maij. Constantino. Caius &
Viore Conf.

2. Idem A. Helioni Comiti & magistro off.

Omnes minoris laterculi dignitates: quæ sub cura
esse ante videbantur, postea vero vel vniuersitate, vel
medio ad magistrorum militum potestate disponi-
tione, transfrarentur: placuit nunc clementia
mea, ut si tempore more renuocato, ad priscam dein-
ceps cura euocare. Dat. III. Kal. Maij. supradictus
Conf.

3. Imp. Zeno A. Eusebino magistro off.

Officia, & conditiones, quæ pertinent ad viros de-
noto, & facio scrinio memoris militante, & en-
tini liceat sub quacunque occasione sine villa di-
unus subscriptio liberalitate peragere, & nos, quicunque
in hoc fuerit postea facinore conuidus, pub-
licatione, honorum lumen multando: officio quoque
rectorū provincie, in qua non allegato super
renda sollicitudine sacro rescripto aliquis ausus fuerit
eandem curam submeti vltipare, trium librariorum
auri dispendio seruendo. Dat. Kal. Maij. Conf. Ana-
stasio A. & Rufino Conf.

DE OFFICIO MAGISTRI officiorum,

TIT. XXXI.

1. Imp. Constantinus A. ad agentes
in rebus.

Prinilegii dudum scholæ vestre inducitis, & inter-
gressu reueratis ad ducentiarum, & centeniarum, &
biarchiorum nemo suffragio, sed labore vnuisque
perueniat: principatum vero adipiscatur matricula
decurrentia ut ad curas agendas & cursum illi-
xeant, quos ordo militum vocat, & eius laborum ad-
iutor. Præterea in quo totius scholæ status, & magi-
stri securitas constituta est, idque probitate morum
ac boni aribus prædictis, nostris per magistrum ob-
tutibus ostentatur, ut nostro ordinente arbitrio.

2. Imp. Valent. Theod. & Arcad. AA. ad Pa-
triticum magistrum officium.

Nemo agentum in rebus ordinente militis atq;
stipendia præuerat, etiam si nostri numeri per
obreptionem deculerint indulum, ac si quis formam
admissi istiusmodi docebitur obuillsum locum, ea
quo indecenter emerget, reueretur in gradu ce-
reptus antecedens, quam stipendia meliora, vel labor
polixior fecerit anteire. PP. Hadrumet.

3. Imp. Theod. & Valens AA. Pleito Comiti &
magistra officiorum.

Scholarium nostrorum deuotio probata a nostra
parentibus, circa maximam sententiam nostræ affi-
ctionis enim, unde quicquid ad sonendam seruanda
que eorum præilegia postulatur, statim creditur
admitendum. Ideoque suggestionem tui culminis
approbantes, viris spectabilibus Comitibus scholarum
verberandi degradandis seniores & ducentiarum li-
cenciam denegamus. Ea namque, que tali communi-
catione digna sunt, ad utrum sublimitatis volumen re-
ferrri notium.

4. Idem AA. Nomo magistro of-
ficiorum.

Cvgi tui perpetui culminis creditur injungendu-
mum, ut super omni limine sub tua iurisdictione
constituto, quemadmodum se militum numerus ha-
bet, castrorumque clausularum cura procedat,
quotannis significare nobis propria suggestione pro-
curet. Dat. II. Id. Septemb. Conf. Maximo II. & Pa-
terio Conf.

5. Imp. Justin. & Justinian. AA. Tatiano

magistro officiorum.

Iubemus, eu ad militis deuissimo, & scholarium
ideo peruenire, qui nostris meritis iudicium
nec licet pro tempore tui culminis administratione
habent, sine huiusmodi probatoria aliquem inter-
colde viros deuotos scholares tuis referre precepio-

num.

120

De officio vicarij.

122

DE OFFICIO PROCONSULIS.

Et legati.

TIT. XXXV.

1. Imp. Constan. A. Aliano proconsuli Africae.

Lege non solum ciuiles, sed etiam criminales
causas audiuntur ut si sententiam in reos fer-
dam providerint, ad proconsules eos transmitteret
non mortentur.

(DE OFFICIO COMITIS SACRE patimonij)

1. Imp. Honor. & Theod. AA. Simplicio
proconsuli Afiz.

Officium Helleponi consularis eorum recorda-
tionis patre serenitatis nostra adiit: & expofit
suis incommodis, quibus à Vicarianis apparitoribus
urgebatur, oravit sub utra sublimitatis agere po-
testate, cuius allegationes humanæ proclivius pium
principem conuenerunt: quod & nos obtinere
ceassemus.

DE OFFICIO COMITIS

orientis,

TIT. XXXVI.

1. Imp. Zeno A. Vito P.P.

Tuloi, qui Alyarchiz & Syriarchiz muneri-
bus in prima Syria deputati sunt, per officia tam
spectabilis comitis Orientis, quam viri clarissimi
rectoris prouinciarum flagitari præcipimus. Alyar-
chiz quidem iudicura viri spectabilis comitis Ori-
entis, & eius officio: Syriarchiz vero, sollicitudine
viri clarissimi moderantis prouinciam, etique appa-
ratoris exerceantur, nullique penitus curialium neg-
si voluerint, idem munus vel honorem subeundi li-
centia permittatur.

DE OFFICIO PRÆFECTI

augustalis,

TIT. XXXVII.

1. Imp. Valent. & Arcad. AA. Flo-

renti præfec. Augustali.

Mona tributi per Egyptiacam diocesum cura
& prouidentia claritatis, tunc à moderatoriibus
prouinciarum exiguntur. Si quid tamen ex po-
sessoribus, sine militaribus, sine non militaribus, ad
inferendis, que debentur, audaces extirpet: eos pe-
nitentiam etiam auxilium (si opus exigeret) ad foli-
ationem compelli sancimus.

2. Imp. Theod. Arcad. & Honor. AAA. Rufino

præfecto prætorio.

Profecto prætorio Augustali ordinariorum sub-
se iudicium examinandi flagitia, & super his re-
ferendi, non amouendi vel puniendo habet potestas.

DE OFFICIO VICARIJ,

TIT. XXXVIII.

1. Imp. Valent. Valens & Grat. AAA. Antonjo

præfecto prætorio.

In cunctis causis vicarios comitibus militum con-
venient, anterierum loco vicarius ponetur, comes accedant.

Si quidem præfectura meritum ceteris dignitatibus
antestet, & vicaria dignitas ipso nomine eius se
trahere iudicem portione, & sacra cognitione ha-
beat potestatem, & iudicationis nostra soleat repre-
sentare reuocentiam.

2. Idem AA. Vito comiti Rer. pri.

Si quis iudicem vir illustris, vel præfectus viri,
scognitionem comitiis rerum prævaricatum ex-
tenuit, debitos sibi metu vindicandam censuerit, vel
tutio contra eisdem flatu sedis præficeret, ad
quinquaginta librarum auri illationem penze
nomine officium eius teneatur, quæ decet in duci-
culo exigui, mansuetudinis nostræ zratio sociandam.

Dat. VI. Id. Aug. Rauens. Constantio & Constantino

Conf.

3. Idem AAA. ad Hesperium præfectum prætorio.

Relationes vicariorum, si quando usus attu-
lerit, ad nostram mansuetudinem referan-
tur, Relationes enim iudicem libenter audimus.

ne administratorum derescere videatur auctoritas, si eorum consulta veluti profanorum preces a uostris adiutis repellamus.

DE OFFICIO PRÆTORVM, TIT. XXXIX.

1. Imp. Constantini A. ad Senatum.

Prætori defertur hæc iurisdictio, sancientibus Probus, ut liberale negotium ipse disceptator examinet. Sæc. interponi ab eo decreta convenienter, siue in integrum refutatio referenda est; probatos dumtaxat causis; ab eodem etiam interponatur decretum: seu tuoris dandi, seu ordinandi curatoris, impleatur ab eo interpositio decretorum, quippe cum apud eum quoque adiutici debet paronorum iudicio ledula servitus libertatem. Nec sane debita filiorum votis patrum vota celsabuntur, vi parenti copia liberos suos exuan potestate, magis proprii obsequii mancipatos: cum se se intelligant hi, obsequi plus debeant, à quibus se meminerint, sacris vinculis extortos. Dat. V. Kalen. Ian. Arintheo & Modestio Conf.

2. Imp. Valentianus & Mærianus AA.
Tatiano P.P.

Res tantummodo prætores eleæt: opinionis in hac vrbe per singulos annos iudicio senatus præcipimus ordinari, qui cōpētentes causas, & debitos actus integræ disceptare aitūrare debebunt: vt hi tantum trax ex his, qui proprium larem in hac alma vrbe habeant, non ex prouinciis eligantur. Nec si quis forte propter alias causas ad hanc vrbe de prouinciis venerit, ad prætoriam munus efficeretur: sed hi tantummodo, (vt dictum est) qui hic domicilium solum, ita tamen, vt nec ipsi sumptus quodam inferre cogantur inuidi, sed habeant spontaneum liberalitatis arbitrium. Dat. XV. Kalend. Ianu. Constantino, Valentianiano vii. & Albino Coss.

DE OFFICIO RECTORIS prouinciarum.

TIT. X.

1. Imp. Alex. Iulianus.

Potest de falso causam cognoscens præses prouinciarum incidentem proprietatis questionem dirimere. Dat. v. Kalend. Ap. Maximio II. & Urbano Conf.

2. Imp. Constan. A. ad Maximianum præfpro.

Præses prouinciarum oportet: si quis potentiora extiterit infelior, & si vindicare non possunt, aut examine aut prouinciarum nequeunt: de eius nomine ad nos, aut certe ad prætorianæ præfecturæ scientiam referre: quod prouideatur, qualiter publicæ disciplinae, & laïcis tenuioribus consularunt. Dat. V. Kalend. Maij, Probianus & Iulianus Coss.

3. Idem A. ad Proutiales.

Vñissimos & vigilissimos iudices publicis acclamationibus collaudandi danus omniibus potestate, ut honoris eis auxiliis proferamus processus: & con contrario iniustos & maleficos, querelarum vocibus accusandi, vt censura nostra viror absumat. Nam si veræ voces sint, nec ad libidinem, per clientelas effusæ, diligenter inuestigabimus: præfectus prætorio & comitibus, qui per prouincias constituti sunt, prouincialium nostrorum voces ad nostram sentiam referentibus. Dat. Kal. Nouemb. Constantino, Ballo & Ablatio Conf.

4. Idem A. Periclem præfitem.

In officiales præfectorum, cursum publicum lanantes, vel prava contra vilificationem publicam moniles, vindicandi tibi dedimus potestatem: ita vt præfectos de eorum culpa faciat cœmores. Dat. X. Kalend. Nouemb. Nicopoli, Constantius & Albino Conf.

5. Imp. Leo A. Constantino PP.

Si quis cohortibus qdñh consequi obliga-

5. Imp. Valent. & Valens AA. ad Apronianum præf. vib.

Prætoris gradus iudicibus ac inferiorib. cōpetens reuerentia tributatur. Sed ubi publica tradatur utilitas: eis minor index veritatem inuestigauerit, nulla maiori interrogatur iniuria. Sanè qui insignia dignitatis ad hoc exercet, vt indigne iniurias extinxit adiunctis eos, qui cōpetentiae moderantur: non declinabit nos, indigne signis acutis. Dat. V. Kalen. Ian. Arintheo & Modestio Conf.

6. Imp. Valent. Gratian. & Teod. AAA. Cyngio P.P.

Civitas Phodiorum iniuriam suam non tam decenter quam ferro coqueta est. Vnde iniuvabilis obseruatione facimus: vt, quoniam tempore hyems navigatio fere periculosa est, & semper incerta, in illis, quinque verbis, quo potiores esse exieris affectur, viciuum hyemandum sibi iudices recognoscant. Quod si cuiquam tale existat ingenium, vt praecipia nostra contemnam: quinque in ea argenti libra, centum ab eius officio, si aliter factum fuerit: nisi nostri iuribus inferantur.

7. Imp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. Cyngio P.P.

Qui ordinariam gesserit dignitatem: quicquid ex ventura delegationis titulus profligauerit, cum dispendi pudiore, ut fortius de propria facultate intra prouinciarum positus inferre debet. Dat. vii. Kal. Ian. Constat. Honori nobilis, puro & Eudio Conf.

8. Idem AAA. Cyngio præfato prætorio.

Nec quis iudicium id in prouincia sua præfecti numero, vel platinu, vel militem, vel ex his etiam omnibus, qui ante in hunc modi officiis futuræ commorati, intercessorem, id est excusorem, cuiusquam litigiorum petitione in quolibet seu priuatis seu publici negotio puer esse tribuendum. Nam peccante contra consulta coelestia, cum officio suo non solum detrimentum finis, sed etiam patrimonium, rum damna comitentur. Dat. Non. Aug. Constantino, Honorio N.P. & Eudio Conf.

9. Idem AAA. Polenio præf. Illyrici.

Vñllus prouinciarum moderator augustinissimum vñbem sine iussione nostra adire audeat. Nam si patuerit quem contra decreti nostri præcepta venisse, congrua condamnatione plegetur. Dat. x. Kal. Ianuarii, Mediolani: post consulatum Timafis & Fromoi.

10. Imp. Arcad. & Theod. AA. Limenio Comiti sacrum largitionum.

Vñllum palatios tibi obsecundantibus cum prouincialibus volumus eis commercium, sed iudices se feret, huius p̄incipiū est commissum: vt ipsi a prouincialibus exigant, & consueta depolant, palatinum vero p̄ofessor non horreat: qui non sibi, sed iudicibus, aque officiis præceptus est imminere. Dat. vi. Kal. Apr. *

11. Imp. Arcad. & Theod. AAA. Theod. dore præfato prætorio.

Moderatores prouinciarum curam gerere iubemus, ne quid potius procurat, res perpetram iniustiæ committant. Dat. vi. Kal. Decembri Rau, Ballo, & Philippo Conf.

12. Imp. Hor. & Theod. AA. Monachio PP.

Mores prouinciarum appetentes pro invenientia auctoritate iuxta motum iudicis nudatos, verberibus (si in res tulerit) subiungere præcipimus: vt & facilis executo terri publicarum sit & officiorum insolentia comprimitur, & iudicium securitate competens reddatur auctoritate. vi. Kalend. Ian. Honor. ix. & Theodosio v. AA. Conf.

13. Imp. Leo A. Constantino PP.

Si quis cohortibus qdñh consequi obliga-

124

5. Imp. Valent. & Valens AA. ad Apronianum præf. vib.

Prætoris gradus iudicibus ac inferiorib. cōpetens reuerentia tributatur. Sed ubi publica tradatur utilitas: eis minor index veritatem inuestigauerit, nulla maiori interrogatur iniuria. Sanè qui insignia dignitatis ad hoc exercet, vt indigne iniurias extinxit adiunctis eos, qui cōpetentiae moderantur: non declinabit nos, indigne signis acutis. Dat. V. Kalen. Ian. Arintheo & Modestio Conf.

6. Imp. Valent. Gratian. & Teod. AAA. Cyngio P.P.

Civitas Phodiorum iniuriam suam non tam decenter quam ferro coqueta est. Vnde iniuvabilis obseruatione facimus: vt, quoniam tempore hyems navigatio fere periculosa est, & semper incerta, in illis, quinque verbis, quo potiores esse exieris affectur, viciuum hyemandum sibi iudices recognoscant. Quod si cuiquam tale existat ingenium, vt praecipia nostra contemnam: quinque in ea argenti libra, centum ab eius officio, si aliter factum fuerit: nisi nostri iuribus inferantur.

7. Idem A. eidem præfato prætorio.

Vñllus indicum, qui prouincias regunt, in ciuitatibus, quibus sacra palatia aut prætoria sunt, licet, reliquit, prouinciarum sibi domos ad habitandum veluti prætoria vindicare: sed sacratissima modis omnibus inhabitat palatia seu prætoria cogantur: vt lac necessitate compellantur eorum reparacioni prouidere. Vbi autem & palatium est, & prætorium: palatum quidem habitationi præsidii, prætorium autem vel suscipiendis consilientiis, vndique speciebus publicis hinc eorum vice: vel alia necessaria rei deputetur. Quod si quis aliquando dissimilare tentaverit: protinus eum atque officium eiut quinque in librarum auræ miltam ad reparandum facrum, quod neglexerit, palatum solvere sancimus. Datum vi. id. Feb. Clementino & Probo Conf.

8. VT NVLLI PATRIAE SVAE ADMITITRATIO sine speciali permisso principis permittatur.

9. TIT. XLII.

* Græca constitutio. Au. fl. Imp. vi. scribit. Cuiacis ad Paul. lib. v. sent. iii. xij. quæ tamen poterit esse certa. vlt. illi. Descripsit redditus prouinciarum, ac nos aliis scimus, metu & auaritiae librorum veterum, quæ non habemus multa scriptam post illum scitur. de scriptis balant, & Græcam interpretationem confusus, qui ad l. vlt. ista de crim. scilicet hinc iii. nōmerari xli. lib. i. Cui in eadem si etiam nōscimus sententia præstantissima Ant. Aug. Cetera credidimus idem, hoc continuo inesse eadem, quid supradicta vlt. confitimus hinc de crim. scilicet, centaurum. Cont.

10. DE QVADRIM ENSTRIVIS
breibus.

11. TIT. XLIII.

* Græca constitutio de fl. Hunc titulum diximus ita scriptum in veteribus libris, & à nomine adhuc recentiorum animaduimus in scriptis istis, ut quæ hoc loco apparetur, si inferatur. Optime quidem lacabat Cuiacis vir descriptus, cum fuisse adductum isti. De apôl. lib. x. quæ & quadrigeminiūm breviter l. i. illi i. iii. mentiesci, sed indeo non fuit adductus, quia hic est proprie futuræ loco collectum, extra similem isti. lib. xj. C. Theodosio iii. xxv. De quadrigemini. Genit. & fab. et cœnitis flag. Theodo sis Arcadij. & Honori AAA. Conf.

12. 3. Imp. Theod. & Valens. AA. Anatolio magistro milium.

13. Nemo de his qui in virorum spectabilium duce officiis militauerit, schola agentium in rebus quacumque subceptione post completam militiam societur, nec agendi vices viri clarissimi principis accipiat facultatem. Si quis autem aduersus hæc per remittat decretum, venire coetur militia spoliatus, proscriptio pena pro parte honorum tertia confringatur. Dat. v. Kalend. Febr. Constantius Maximo ii. & Paterio Conf.

14. 4. Idem AA. Nomo magistro officiorum.

15. D'ores militum, & p̄incipiū quibus gentes, quæ maximè caudentur sunt, appropinquant, in ipsis limitibus commorari, & militare ad proprium redigere numerum inimicibus, magistri potestatis, diuturnisque eorum exercitationibus in hærci p̄incipimus. Castrorum quinædam refectoriæ illustrationisque curam habent. Quibus cum principibus castrorumque p̄æpositis, pro laborum vicissitudine, limitaneorum militum duodecim annorum partem, distribuendam videlicet inter eos magisteris potestatis arbitrio, deputamus. Dat. xi. id. Septembr. Constantiopol. Maximo ii. & Paterio Conf.

16. 4. Conflitio Græca.

17. NE REI MILITARIS COMITIBVS
vel tribunis lauaca presentur.

18. TIT. XLVII.

Ecclis. De quadrigemini. brab. & sic. De offic. pref. in us. per pulchritudinem numeri illi, hinc lib. personata comunitate cum numeris Græcum, quædācū numeris conciliare axit. studiis Ant. Aug. nec tamen præstare posuit. Cont.

DE OFFICIO CIVILIVM

iudicium,

TIT. XLV.

Imp. Arcadij. Hon. & Theodosio AAA.

Curtio præf. præt.

Honorati, qui item habere noscuntur, hinc hoc tempore, quibus causarum vel merita vel fati panduntur, tenebendi cum iudicibus non habeant facultatem. Dat. iiii. Nor. Feb. Rauenz,

Basso & Philip. Coss.

z. Imp. Hon. & Theod. AA. Anthemio P.P.

Si quis pro publicis functionibus, quæ flagitan-

tur, aliquo se defendere tentet munimine: adat

iudicem, & promat, quæ duxerit adserenda. Quæ si

index (quod non arbitramur) minùs audire ma-

terit: ipse quidem administrator triginta libra

ad reparandum facrum, quod neglexerit, palatum

solvere sancimus. Datum vi. id. Feb. Clementino & Probo Conf.

19. DE OFFICIO MILITARIA.

item judicium,

TIT. XLVI.

Imp. Valent. Theod. & Arcad. AAA. magistris &

comitibus viriisque militiz.

NVMquam omnino in negotiis prouinciarum vel

tribuū militariis, vel executio tribuatur. Dat.

prid. id. Febr. Constantiopol. Theodosio A. iii. & A-

bundianio Coss.

z. Imp. Hon. & Theod. AA. Monachio P.P.

Præcipimus: ne quando curiales vel præfato

comitibus homines ad militare exhibeantur iu-

dicium, vel contra se agentium actions excipiant

vel litigare in eo cogantur. Intermissionem

autem quinque in librarum auræ aduersus co-

militiam officium proponi decerdimus: si quid

contra hoc aliquando tentaverit. Dat. vi. Kalend. Septembr. Theodosio A. vii. & Palladio Coss.

3. Imp. Theod. & Valens. AA. Anatolio magistro milium.

Nemo de his qui in virorum spectabilium due-

officiis militauerit, schola agentium in rebus

quacumque subceptione post completam militiam

societur, nec agendi vices viri clarissimi principis

accipiat facultatem. Si quis autem aduersus hæc

per remittat decretum, venire coetur militia

spoliatus, proscriptio pena pro parte honorum

tertia confringatur. Dat. v. Kalend.

Codicis lib. I. Tit. XLIX.

127

x. Imp. *Arcad.* *Honor.* & *Theod.* AAA.
x. *Anthemius* P.P.

Onus inquietudinem à curia & ciuitatibus
principis prohiberit, syllo priuata ab his
succendi balneis ad tribunorum, vel ducum, alio
rum militarium comitum viuunt, aderatione
aliquam pro hac causa proficiat, illibribus enim
(si tam id voluerint) hoc ministerium indulge-
nus, dupli pena violatoribus huius fauconis impri-
minent. Dat. v. Kal. Decemb. Arcadio A.vi. & Probo
Coll.

DE OFFICIO DIVERSO- rum iudicium.

TIT. XLVIII.

x. Imp. *Constant.* A. ad *Domitium Cel-*
sum viariorum.

Nemo iudex aliquem officiale ad eam domum,
in qua matrem familias degit, cum aliquo pre-
cepto existimat esse mittendum, ut eandem in pu-
blicum protrahatur, cum certum sit, debita eius, que
intra domum considerato sexu feneretur, domus
eius vel cuiuscumque rei habita distractio-
nibus necessestis posse fenerari. Quod si quis
in publicum matrem familias posthac crediderit
protrahendam, inter maximos reos extra villam in-
dulgentiam capitali pena plectetur. Dat. iii. Id.
Aug. Sabino & Rufino Coll.

IN AVTHEN T. vii. nulli iudi. S. necessarium coll.

9. tit. 17. al. 9. su. Nsu. 134. c. 9.

Sed hodie nequiores per fiscalibus vel pizaria debitu-
s nulla maledicere inclusi: sed ad iudicium venire per
fis, vel per procurandum suum vel missarum, vel alter-
um quaevis negotiorum legitime exequantur. Secunda
fatuum m. i. iudice viginti libri au. i, minore:
decentia patitur. Obdientia autem, in quo spoliabun-
dus, & penitus subiacens corporibus, & in xilium dä-
habentur.

2. Imp. *Valent.* *Theod.* & *Arcad.* AAA.

ad Principium P.V.

Singuli quique iudices sciant, celsioribus viris, &
his: quorum noncumquam iudicio prouehuntur,
honorificentiam debitan esse praestandum: nec in
proscriptiōnibus suis fratres audeant nominare:
apparitione multanda, cuius hæc est cura. Datum I-
dibus Febr Richomere & Clearcho Coll.

3. *Idem* AAA. *Constant. P.P.* *Galliarum.*

Sciant principes, & corniculari: & primates offi-
ciorum, & iudices etiam, terna libras auri à suis
facultatibus erundans, si honorati viris (quibus e-
ciam consistorium nostrum ingrediendi facultas
secretarij iudicium non patuerit ingre-
sus, aut retinencia non fuerit in salutatione dela-
ta, aut sedendi cum iudice societas denegata. Dat. v.
Id. Nouem. Tyberiade, Timasio & Promoto Coll.

VT OMNES IVDICES TAM CIVI-
les quam militares post administrationem
depositum quinquaginta dies in
ciuitatibus vel certis locis
permaneant,

TIT. XLIX.

x. Imp. *Zeno* A. *Sebastianus* praefecto prætorio.

Nemo ex viris clarissimis praeditis prouincia-
rum, vel contulatis, aut correctoribus, vel
qui administrationis maioris infulas meruerint, id
est viri spectabiles proconsules, aut praetores augu-
stalis, aut comes Orientis, aut cuiuslibet mi-
litum, vel dianarum comes domorum, postquam si-
bi successum fuerit, audeat excedere de locis, quos
texisse noscitur, antequam quinquaginta dierum
constitutus numerus finiatur. Sed per id tempus pre-

cepit, coll. 2. tit. 2. fra. Nouel.

8. cap. 9.

Si vero, antequam compleatur quinquaginta dies, fu-
gient capti: detineantur provincialiter: & em-
pere deduci oportet, ut competens in eum vin-
dicta pronatur. Dat. vi. Idus Octob. Constantino-
Zenone A. i. Coll.

IN AVTHEN T. vii. iudice fine quoque suff. S. nte-
cepit, coll. 2. tit. 2. fra. Nouel.

8. cap. 9.

Si vero, antequam compleatur quinquaginta dies, fu-

sider quidem & consulares, necnon corretores in
metropoli, spectabiles vero iudices tam ciuitales
quam militares, in ciuitatibus administratz dic-
tatoribus, illustroribus, publice, non domi, vel in-
tra sacra fane terminos, vel regiones, aut po-
tentis domo laitantes; sed in celeberrimis locis
ante omnium, quos nuper gubernauerant, ora
versentur: ut pacat omniibus facultatibus libera
super fortis, aut criminibus querimoniam commo-
vendi: ita, ut ab omni desinus iniuria prouisio-
ne post eum administrantis, & periculo officii,
minus ciuitatum, & defensoris ciuitatis, iu-
ratorum, tantum cautionem commissus, pulchram
fuerit in querimoniam deuocatus, pulsate vo-
lentibus (et dictum est) pro legum ratione re-
spondeat. Nec villam ante præsumptum tempus de
provinca discedenti excusationem ei tribuat vel
dilatue vocis copia: vel codicilli alterius admis-
trationis oblati: vel praecipuum amplissimum
sedis, ut alterius provincie moderatoris vi-
ces obtineat: aut praecipuum praefate, vel alterius
ciuitatis vel militaris ciuitatumque potestatis,
ut quamcumque sollicitudinem publicam gerat,
aut exhibeat, vel deducatur: aut postremo cu-
milibet artis attuta: cuiuscumque occasione ex-
cogitata callida: excludatur: ut modis omnibus,
qua pro viuenciarum prouinciarum salute san-
cimus, forentur effundam. Quod si quis teneri-
tate punienda saluberrimam legem circumferen-
dam vel visitandam creditur: licet & maiestatis
renis non iumento iudicetur: atamen quinquaginta
librarum autem multam publicis calulis in-
ferre cogitum est, non pœna plectendo, eis qui post eum
administrationis sulcipia minime cum curauerit
honeste tenendum, aut super eius fuga protinus
referendum.

1. Si administrationem autem deponere non va-
luitus deceperint, antequam successor ad provin-
cia fines peruenit, licet literis ad eum, seu
programmate, vel edito ad officium provinciales
viti fuerit.

2. Ipse autem qui presentem fugiens non ob-
seruantur legem, vbi cumque repertus fuerit, licet
in ha. florentissima ciuitate, ad prouinciam sine
vilo penitus obstat, lo. præceptione sui culmissi,
cura etiam viri clarissimi rectoris prouincia, in
qua repertus fuerit, deducetur, per lex menium
curricula ibidem moraturus, quatenus interea mi-
nime possint crimina vel fura celari. Officium
cum, quod eum debito tamen honore seruato, no-
prohibuerit contra legis tenorem discedere, trigo-
nitia librarum auri dispendio feriatur.

3. Quod si intra quinquaginta dierum nume-
rum fuerit forte pulsatus, & praefato tempore elas-
po nec dum finita lis fuerit: ciuititer quidem su-
per furtorum sceleribus pulsatus, dato procuratore
instruto, post quinquaginta dies protinus habeat
licentiam discedendi: accusationem vero super cri-
minibus facta, per inscriptionem laqueos irre-
sistib. vsque ad terminum causæ ibidem necessario
perdurabit.

4. Sciant autem vniuersi iudices: apud quos
vel administrationis iure, vel ex praecipto amplis-
simus tuz sedis, huiusmodi controvertere ciuitate
vel criminaliter ventilantur, etiam viginti dierum
spatum debere se praefata litigia, postquam ora
fuerint terminatae. Nam si superfedera: ipsos qui-
dem decem librarum auri condemnationem subire
censemus: accusationem vero seu ciuitate inten-
tionem semel in iudicium deducant, praefato modo
legitimi terminari. Dat. v. Id. Octob. Constantino-
Zenone A. i. Coll.

IN AVTHEN T. vii. iudice fine quoque suff. S. nte-
cepit, coll. 2. tit. 2. fra. Nouel.

8. cap. 9.

Si vero, antequam compleatur quinquaginta dies, fu-

gient capti: detineantur provincialiter: & em-

ploye deduci oportet, ut competens in eum vin-

dicta pronatur. Dat. vi. Idus Octob. Honorio A. vi. &

Arcacio Coll.

5. Imp. *Honor.* & *Theod.* AA. Se-

leuco P.P.

Nemo in prouincijs, qui semel domestici vel

magistrorum officiorum, sive prædicto officio iam fune-

cti sunt, seu fungentur in posterum, post depositum

etiam officium, ab omni indictionis onere seu ci-

vilium seu militarium iudicium prorsus immunes

esse precipitamus: ut nec ab amplissima quidem sede

tui culmissi eis villa molestia super suscipiendo

quolibet grauamine penitus intungatur, quinquaginta

librarum auri officio vel culmissi condemna-

tionem multando, si quid aduersus statuta elemi-

tie nostra innovari concenserit. Dat. v. Kalen. Mart.

Theodosio A. xviii. & Albino Coll.

32. Imp. *Valent.* & *Marc.* AA. Pal-

Iatio P.P.

Licit omnibus iudicibus illistris prædictis pa-

rticulare consularijs ubi gesetum sequitur, ag-

De afferitoribus & domesticis.

129

aut, praefite tamen De amaliis ipsorum, & causam ex-
non superexaminate.

DE OFFICIO EIVS; QVI VICE M-
alicius iudicis vel praefidis opinet,

TIT. I.
Imp. *Guardian.* A. Dogitio praef.

& prætorio.

In causa, quæ s̄edat ad uitilitatem reipublicæ,
Item, qui vice praefidis prouinciam ad administrat,
potuisse cognoscere, in dubium non venit. Sancti si
in aliquo captum est ius reipublicæ iuxta sententia ci-
vium, principum defensores reipublicæ, si modo
gessu fiduciam negotio putant, restitutionibus au-
xiliu p̄sūlū flagitare. Dat. iii. Non. Nouemb. Sa-
bino II. & Venatio Coll.

3. Mandata imperatorum *Theod.* & *Valent.* AA. misa
Antiochii exterisque p̄fectis, præter per
referendarium: quæ sic habent.

Suggerente magnificentia vestra, docta imperia-
lis exercentia debet eos, qui præceptione prin-
cipali seu vestra sedis amplissimæ tueri locum re-
habet, tutores seu curatores petentibus dare, decre-
tum etiam interponere ad alienandas minorum si-
miliumque eis personam seu curialium faculta-
tes, & emancipatione quoque legibus celebrare, &
omnia, quæ ad iurisdictionem rectoris prouincia
pertinent, adiutare, præcipere dignata est pro dis-
punctione vestra celiſtūq̄is præfatos huiusmodi tol-
licitudines peragendy habere licentiam. Data pri-
mera Idus Octob. Constantiopol. Hierio & Arda-
buro Coll.

DE AD SESSORIBVS, ET DO-
mesticis & cancellariis iudicium.

TIT. II.
Imp. *Diclat.* & *Maximian.* AA.

Paulino.

Studiorum labor meretur, vhi, qui in publicis
administrationibus constituti sociari sibi consi-
lioribus particeps cipiunt, s̄p prætorium atque
honorificentia sua prouocent eos, quorum prudentia
sibi putant esse necessariam, non metu terri-
bili, & necessitate incongrua libertati. Dat. pridie
Idus Iul. Tyberio & Maximo Coll.

2. Imp. *Claudian.* A. ad *Rafsum* P.V.

Profides non per adfessores, sed per se subscr-
ibant libellis. Quod si quis afferitor subscriptio
men inconfutabilis nobis permiserit: mox adfessor,
qui subscriptus exilio puniatur: praefatis verò no-
men ad nos referri iubemus, ut in eum tenerius
vindicetur. Dat. XV. Kal. Septem. Constantino-
A. vi. & Constantino Cæsare Coll.

3. Imp. *Arcad.* & *Honor.* AA. *Messalix.* PP.

Consularis iudicium, & cancellarius, & eos
qui domesticorum funguntur officio, post depo-
sita administrationem quinquaginta dies in prouin-
ciis residere precipitamus: pro consilio autem te-
mperante, qui accusatus huiusmodi personam sub-
traherit: eaque in quadruplum tali sui iubemus,
qui docebuntur ablata: ut duplum spoliatus acci-
piat, & duplum noster fiscus acquirat. Dat. Kalend.
VI. Ianua. Mediolani, Theodosio & Rumorido Coll.

4. *Idem* AAA. ad *Cæcilianum* vii. ciuitatum.

Domesticis iudicibus majorum magistratuñ
quam ipsis iudicibus nostris benevolentia: li-
beralitas tribuenda est. Ideoque consularis viro
rum illistrum præfectorum tam prætoriorum
quam huius inclity verbis, eminentissimorumque
Magistrorum militum, necnon etiam viri illistris
magistrorum officiorum, sive prædicto officio iam fune-
cti sunt, seu fungentur in posterum, post depositum
etiam officium, ab omni indictionis onere seu ci-
vilium seu militarium iudicium prorsus immunes
esse precipitamus: ut nec ab amplissima quidem sede

tui culmissi eis villa molestia super suscipiendo

quolibet grauamine penitus intungatur, quinquaginta

librarum auri officio vel culmissi condemna-

tionem multando, si quid aduersus statuta elemi-

tie nostra innovari concenserit. Dat. v. Kalen. Mart.

Theodosio A. xviii. & Albino Coll.

5. Imp. *Honor.* & *Theod.* AA. Se-

leuco P.P.

Nemo in prouincijs, qui semel domestici vel

magistrorum officiorum, sive prædicto officio iam fune-

cti sunt, seu fungentur in posterum, post depositum

etiam officium, ab omni indictionis onere seu ci-

vilium seu militarium iudicium prorsus immunes

esse precipitamus: ut nec ab amplissima quidem sede

tui culmissi eis villa molestia super suscipiendo

quilibet grauamine penitus intungatur, quinquaginta

librarum auri officio vel culmissi condemna-</p

tertio & sepius adiungere: quia qui semel recte cognitus est, non debet ob hoc solum, quod iam probatus est, improbari. Da Val. A. ***

XIII.
N^om̄ quām sine iudicibus consiliarij, eorum no-
mina ponentes, iuri dicant.
14. Imp. Iulii. V. Demotheni prae-
fecto prætorio.

N^omo ex his qui adiuvati cauſarum constituti sunt vel fuerint etiam in hac regia urbe, in quounque iudicio deputati, & in aliis omnibus provinciis nolto subiectis imperio, audeat in uno eodemque tempore tam adiocatione vi, quam consiliarij cuiuscumque magistratus, quibus res publica gerenda committitur, curam arripere: cum facit abundeque sufficiat, vel per adiocationem causis perfectissime patriciarum, vel adfessorum officio fungione cum ad vitromque festina, neutrum bend pergit, sed sine adiocatione esse maluerit, hoc cum debita solertia implere posse, si adfessionem elegerit, in ea videlicet permaneat, ita tamen ut post consiliarij sollicitudinem depositam, licet, et ad munus adiocationis reuerterit.

1. Nec sit concessum euquam duobus magistris adsidere, & utriusque iudicij curam peragere: Cneque enim facile credendum est etiam duabus necessariis rebus unum sufficere, nam, cum vni iudicio adfuerit, alteri abstracti necesse est: Sieque nulli corum idoneum in totum innenit, sed altera adfessione penitus remota, vnius magistratus esse concentum.

2. Nec callidis machinationibus huiusmodi legem paret quis esse circumscribendam, et si non consiliarij signum, quod solitum est, charis imponat, sed alias quasdam literas excogita: as adsimilauerit, existimare ei licere fungi quidem memoria officio, sub huiusmodi tamē umbra lateritium in legem committant & hi, qui vigorem eius scrip- pulosis excogitatis artibus eludere festinant. Neque sibi blandiri quemquam oportet, quod praesentis etiam legis aculeo possit evadere, quemadmodum & anteriores leges super hac re positas deludebat. Si quis etenim in tali commisso fuerit inveniens, letat se de matreculis adiutoriorum penitus esse delendum, & decenglibarum auri multam redditis primitis largitionibus illaturum, per virum illustrem comitem rerum priuatarum exigendam: & altam maiorem regalis culinum subitum offensam, cum nec ipse iudex, qui hoc fieri passus est, & sciens prudensque hoc commiserit, sine imperiatio commotione renanebit. Eidero pene quidem subiunctio etiam eo, vel eis, qui in his causis, quorum patrocinium adepti sunt, quibusque adiocationem suam praefixerunt, causis cuiuscumque magistratus colore audeat, vel audeant vindicare: ne affectionis sui vel adiocationis memor, incorrupti iudicis non possit nomen perfere. Dat. v. Kal. Octobr. Chalcedon, Decio V. C. Coss.

DE ANNONIS, ET CAPITATIONE
administrantium, & eorum adfessorum, alio-
rumque publicas sollicitudines geren-
tium, vel corum, qui aliquas con-
secuti sunt dignitates;

TIT. L II.

Imp. Theod. & Vales. AA. Floren-
tio PP.

Omnibus tam viris spectabilibus, quam viris clarissimis iudicibus, qui per provincias sine militarem sive ciuilitem adiocationem gerunt, necnon comiti commerciorum, magistro æris, sive priuatu rei rationali per Ponticanum atque Asiam diocesum: item & adfessoribus iudicibus singulorū in præbendis solatis annorum hic fixus ac stabilis servabit modus, ut ea pro annonis & capite di-
ginitatis sui debitis pretia cœleguantur, quæ par-
ticularib[us] delegacionibus solent contineri. Dat. xi.;

Ral. Jun. Constantiop. Theod. xvii. & Festo Coss.

DE CONTRACTIBVS IUDICIVM
vel eorum, qui sunt circa eos: & inhibendia
donationis in eos faciendi: & ne ad-
ministratio tempore proprias
aedes adienciae sine sanctio.
ne pragmatica.

TIT. L IIII.

Imp. Iulii. A. Menn. P.P.

Vicinique administrationi in hac florenti-
sa urbe gerunt, emere quidem mobiles res
vel immobiles, vel domos extire non aliter pos-
sunt, nisi specialem nostri nominis hoc eis primitam
tempore diuinam recipiensem merentur.

1. Denotiones vero omnimodo recutent, scie-
tes non esse validas cas in quibuscumque rebus, &
quacumque estimatione, nisi post administrationem
depositam, vel specialiter in scriptis donatae, tam
donationem ratâ habuerit, vel tempus quin-
quennale præterierit, in quo nulla querela super
huius donationibus vel ab ipso donatore, vel ab
eius successoribus facta sit.

2. Provincias vero moderatibus, non solum do-
nationes, sed etiam emptiones quarumcumque mo-
bilium vel immobilium rerum præter eas, quæ ad
alimoniam, vel vestes pertinent, & xadiationes,
licet sacri apices aliquid eorum permissim, peni-
ti interdicimus. Nec ratum sit, quod his donatione
vel venditione datum est, licet quinquennale
tempus post depositam administrationem exces-
sit, vel consensu donatoris vel venditoris por-
candum administrationem adiecit sit.

3. Hæc autem etiam ad domeslos & consi-
liarios corum trahi necessarium duximus illud etiam
adiecentes, ut nec per interpositam persona
aliquid eorum sine periculo possit perpetrari.

4. Quæ etiam ad prædicta negotia referri san-
cimus, nisi transactionibus vel iudicationibus so-
pita sint. Da. v. id. Decemb. Constant. D. N. Iulianus
A. II. Coss.

DE MODO MVL T ARVM, QVAE A
iudicibus infinguntur;

TIT. L IIII.

Imp. Severi & Axion. AA. Firmo.

Multa damnum fame non irrogat. Dat. v. Idus
Aprilis, Antonino A. & Gera virtusque ii. Coss.

2. Imp. Alex. A. Decimo prædicto.

Præcuratoriis meos vel rationales, multa indi-
cende ius non habere, sepius recriptum est. Dat.
xiii. Kalendas Septembres, Modesto & Probod
Coss.

3. Imp. Gord. A. Celero P.P.

Cvator recipib[us], qui Greco vocabulo logi-
sta nuncupatur, multa ius non habet. Dat. vii.
Idibus Septem. Gordiano A. & Auila Coss.

4. Imp. Grat. Valer. & Theod. AAA.

Eutropio PP.

Illustris viros prefectos prætoris usque ad quin-
quaginta librarum auri multam, cum peccatum
gravissimum erit, peruenire finimus. Datum viri.
Id. Ian. Gratiano v. Theod. AA. Coss.

5. Imp. Valem. Theod. & Ariad. AAA. ad Prætexta-
tum præfectum prætorio.

MVltarum sedet compendia, arario nostro pro-
tinus esse quærenda nullus ignorat: nisi ipse iu-
dex id, quod ad peccatum facinoris exculpi-
tur, vel publicis operibus, vel cursu publico, vel
alii necessariis causis specialiter deputauerit. Dat.
v. Id. Sept. Aquileis, Richomerc & Clearche
Coss.

6. Imp. Arcad. & Honr. AA. Messalz PP.

Eot

De defensoribus civitatum.

134

remedio non posse reparari. Dat. xi. Nonas Ian. Con-
stantinop. Arcadio & Eautone Coss.

5. Imp. Valem. Theod. & Arcad. AAA. Potamio
prefecto Augustali:

D^efensoribus nihil sibi insolenter, nihil indebitum
vindicantes, nominis sui tantum fungantur of-
ficio. Nullas instigant multas. Saiores non exer-
ceant quæstiones. Plebeum vel decuriones ab omni
improborum insolentia & temeritate ueantur: id
tamen, quod esse dicuntur, effe non desinat. Datum
3. Non. Mart. Constantiop. Arcadio A. i. & Rufino
Coss.

6. Idem AAA. Tatiano P.P.

P^{er} omnes regiones, in quibus sera & periculis
sui metu latrorum seruit infania, probatissimi
quiue & distillissimi defensoris adiutum disciplina
& quicundam actibus præstet, qui non finant criminis
impunita coalefcet, remoueat parochia, qua
fauore reis, & auxilium sceleris impariendo, ma-
turari sceleris fecerunt. Datum v. Id. Aprilis, Arcadio
A. ii. & Rufino Coss.

7. Imp. Honor. Theod. & Arcad. AAA.

Ceciliiano P.P.

D^efensoribus ciuitatum oblatos sibi reos in ipso
latrocino vel congressu violentiæ, aut perpe-
trato homicidio, vel stupro, vel rapto, vel adul erio-
de, deprehensio & actis publicis sibi traditos, expre-
ssio criminis cum his, quæ quibus fuerint accusati, mox, sibi
idonea persecutio ad iudicium dirigant. Datum
Prid. Calend. Ian. Mediolani, Stilichoni i. & Ante-
mio Coss.

8. Imp. Honor. & Theod. AA. Cecilio PP.

D^efensoribus ciuitatum oblatos sibi reos in ipso
latrocino vel congressu violentiæ, aut perpe-
trato homicidio, vel stupro, vel rapto, vel adul erio-
de, deprehensio & actis publicis sibi traditos, expre-
ssio criminis cum his, quæ quibus fuerint accusati, mox, sibi
idonea persecutio ad iudicium dirigant. Datum
AA. putentia facta facile esse, ut aut precipiti
persuasioni condemnent, quem culpa non ingrauerit
aut erubescenda varietate iudicij pro arbitrio pro-
prio immunitum esse, quod iustitiam nisi paupertas
conde: muni hoc persuaserit. Datum xii. Kalend. Se-
ptemb. Theodosio A. i. Cynegio Coss.

DE DEFENSORIBVS CIUITATUM.

TIT. L V.

Imp. Valem. & Vales. AA. Senerz defensori.

Si quis de tenioribus ac ministrulariis rebus in-
sterpellandum esse crediderit: minoribus cau-
sis, id est vñque ad quinquaginta librarum summa,
acta iudicia faciat, scilicet ut si quando quis vel
debitum iustum, vel seruum, qui per fugam fuerat
elapsus, vel quod ultra delegationem dederat, postu-
laverit, vel quodlibet huiusmodi; tua disceptatione
razius. Ceteras verò, quæ dignæ forensi magnitu-
dine videbuntur, ordinatio inflatus restori. Datum
x. Kalend. Ianuarii. Terici, Valentianu & Valente
AA. Conf.

2. Idem AA. ad Probum præfectum prætorio.

Ef[er]tores ciuitatum, non ex decutionum seu
cohortoriali corpore, sed aliis idoneis personis
hunc officio depyentur. Datum iii. Nonas Nouemb.
iisdem Coss.

3. Idem AA. ad Probum præfectum prætorio.

Ef[er]tores ciuitatum, non ex decutionum seu
cohortoriali corpore, sed aliis idoneis personis
hunc officio depyentur. Datum iii. Nonas Nouemb.
iisdem Coss.

3. Idem & Grat. AAA. ad Senatum.

Vili ratione perfectio est, ut inopencs & que-
ria rusticis, peculiaris patrocinij, id est defensoris
locum invenientio, perfruatur, & apud eum in pe-
cuniaris, causis litigandi habeat facultatem. Dat. x.
Id. Aug. Hierapoli, Valentianu & Valente AA. v.
trigesi i. Coss.

4. Idem Grat. Valer. & Theod. AAA.

Theodoro defensori.

H^e defensoribus vñnerariorum prouinciarum erit
administrationis lice formæ, & tempus quinque-
vici (pati) merendum: scilicet ut in primis parentis
vicem plebi exhibeas: descriptionibus rusticis, urba-
nisque: non patiaris astringi: officialium insolentia: &
iudicium procacciari. (Salva rei erentia pudoris) occi-
suras: irgreendi, cum voles ad iudicem liberari:
habeat facultatem: super exigendi damna, vel spolia
plus petentium ab his, quos liberorum loco queri
debets, excludas: nec patiaris quicquam ultra delega-
tionem solitam ab his exigere: quos certum est ait tali

Eot

8. Imp. Theod. & Valentin. AA. Cyro PP.

N^{on}lii defensorum lice decernimus, si de
publica sollicitudine se voluerit liberari:
nisi diuinos affari intamerit: tunc sublimis
iudicium: triginta librarum auri pœnam tenet:
moderatoribus prouinciarum, quænam ceteris
iudicibus vel temeritoribus: sacri: nostri ora-

B. 2

17. Idem AA. Deximacho.
PAGUM, quod bona fide interpositum docebatur, nisi scriptura non existente, tamen, si alius probatio bus te, & veritas comprobatur i potest, preses provincie secundum ius custodiendi efficiet. PP. i. x. Kal. Iul. h[ab]it[er]em. Cons. quibus supra.

18. Idem AA. Iulio & A. millo.

Si creditores vestrum ex parte debiti adiunxisse quaequam vestrum pro sua persona solvit, probaverunt statutus rector provincie, pro sua gravitate, ne alter pro altero exigatur: prouidebit. PP. vi. Id. Ian. Dioclet. iii. & Maximiano AA. Cons.

19. Idem AA. Victoriano militi.

Licit inter priuatos lusus modi scriptum, quo cibprehenduntur, ut si superius, alteri us rebus potest, non donationis quidem mortis causa gesta efficaciter speciem ostenda: tamen cum voluntas militum, quae super ultima vita spiritu, de qua familiari rei decreto, quo modo contemplatione mortis in scripturam deducitur, vim postremi iudicij obtempera: propona que te ac fratrem tuum ad discrimen pralii pergent, ob communem mortis futuram inuicem esse padres, ad eum, qui superius suifuerit, res eius, cui causam finem vite analiseta, per iustitiam existente conditione inellegitur: ex fratri sui iudicio, (quod principium constitutionum promoto facio firmatur) etiam rerum eius compendium ad te delatum esse. PP. xv. Kal. Dec. Sirmij ipsiis xv. & ixi. AA. Cons.

20. Idem AA. & CC. Martialis.

Traditionibus & visuacionibus dominia rerum non undis partis transferuntur. PP. Kal. Ian. ipsiis v. ixi. AA. CC. Cons.

21. Idem AA. & CC. Eusebio.

Cum proponas, inter vos sive scripture placuisse, fratrum tuorum successiones quis ex partibus diuidi, & transactionis causa probari possit, hanc intercessione conuenientem: exceptione te tueri posse, si possides. Quod si aduersarius tuus renegat hoc platico nullam actionem natam esse, si tibi stipulatione non prospexit, debes intelligere, nec aduersario tuo transactio vii concedendum est, nisi ea, quae placita sunt, adimplere paratus sit. PP. Kal. Maij. Fausto ii. & Gallo Cons.

22. Idem AA. & CC. Archelao.

Padum emitoris recipere minorem quantitatem pacientis, adulteri zatis suffragium, ne noceat, esti, utores enim & curatores exigentes pupillis & adulteri debitus, non etiam remittentes prestant obligationis liberationem. PP. xviii. Kal. Dec. Sirmij ipsiis v. & vi. AA. Cons.

23. Idem AA. & CC. Honorato.

Filius, paciendo, aut debitum accipiendo, nihil darfarrat partis obligationi. PP. xvii. Kal. Dec. Sirmij ipsiis vii. & vi. AA. Cons.

24. Idem AA. & CC. Dominz.

Si actionem legati vel fideicommissi, quam aduersus heredes mariti quondam tui habuisti, te ad sequentem heredem, aliis remissis probetur: exceptio nem pati contra debitores institueri: actiones nocere tibi minimè posse intelligi. PP. xvii. Kal. Ian. Sirmij. CC. xi. Cons.

25. Idem AA. & CC. Euhemero.

Debitorum pacionibus creditorum petitio nec tolli nec mutari potest. S. ixi. Kal. Maij. Sirmij. CC. xi. Cons.

26. Idem AA. & CC. Corneliz.

Pacto successorum debitoris, ex legi duodecim tabularum & alienum hereditarium pro portionibus quaevis singulis ipso iure dividitur, id solidum unum obligare creditoru non potest, quod & in horario succendentibus iure, electum habet. De clara-

graphis itaque communibus exhibendis cohredem,

vel non perfectis in divisione placitis, conuenire, quanti tua intercessio potes. PP. iii. Id. Octob. Varians, CC. Cons.

27. Idem AA. & CC. Auctilio Chilesimo.

Petens ex stipulatione, quae placiti seruandi causa fecuta est: seu antecepit pactum, seu post statum interpositum, si recte secundum se fuit sententiam postulat. S. vi. Id. Novemb. Heraclez. CC. Cons.

28. Idem AA. & CC. Leontio.

Si certis annis, quod nudo pacto conuenierat, datum fuerit, ad praefundum in posterum in debitu, solum obligare non potuit eum, qui pactum fecit, nisi placuit, stipulatio intercessit. S. vii. Non. Dec. Bartodixi, ipsiis viii. & vii. AA. Cons.

29. Imp. Iustinianus A. Ioanni P.P.

Iqui in conscribendo instrumento sese confessus fuerit non vultur fori praescriptione propter cingulum militi, & suu, vel dignitatem, vel ejus sceruitorij prerogativa nascitur ante dubitabatur: si aperte raeandem scripturam tenere, & eum, qui hoc padus est, non debere aduersus suam conventionem venire, vel licentiam ei praeferre, discedere quidem ab scriptura, suo autem iure viisancium, nemini licere aduersus padua sua venire, & contrahentes decipere. Si enim & ipso prioris edita patra conuertat, quae neque contra leges, neque deo malo inita sunt, omnino modo obseruanda sunt: quare & in hac causa pacta non valeant cum alia sit regula iuris antiqui, omnes licentiam habent, quis pro se introduxit, sumit, renunciare! Omnes itaque iudices nostri hoc in libibus obseruant: & huiusmodi obseruant & ad pedem nos iudicet, & ad compromissarios & arbitrios electos peruenient: sciri, quod si neglexerint, etiam item suam facere intelligantur. Dat. Kal. Sept. Constantino, post consulatum Lampadij & Oretus, VV. CC.

30. Idem A. Ioanni P.P.

De questione tali à Caesaris adiutorio interrogari stimus: Divabus vel pluribus personis spes aliena hereditatis fuerat ex cognitio fori ad eos deuoluendz, p[ro]t[er]aque inter eos inita sum pro adventura hereditate, quibus specialiter declarabatur, si illi mortuus fuerit, & haec seruatis ad eos peruenient, certos modos in eadem ligreditur obseruari: vel, si foris ad quodam ex his hereditatis communum peruenient, certas partiones evenient. Et dubitatur, si huiusmodi padua seruari oportet. Faciebat autem eis questionem: quia adhuc superficie eo, de cuius hereditate sperabatur, huiusmodi padua processit: & quia non sunt ita confusa, quasi omnino modo hereditate ad eos peruenient, sed sub dubiis conditionibus composta sunt, si ille mortuus fuerit, & si ad hereditatem vocentur hi, qui huiusmodi publica[n]t[ur]. Sed nobis omnes huiusmodi partiones odiosae esse videntur, & plena iuris & periculi si eventus. Quare enim, quodam viuente & ignorante, de rebus eius quidam pacientes conuenient: secundum veteres itaque regulas sanctum, omnino modo huiusmodi padua, quae contra bonos mores inita sunt, repellit, & nihil ex his passionibus obseruantur: si ipse foris, de cuius hereditate padum est, voluntatem suam eis accommodauerit, & in ea usque ad extremum vitæ sui spaciū perfeuerauerit, tunc enim sublata acerbissima spe licet eis illo scientie & iubente huiusmodi partiones seruare, quod etiam anterioribus legibus & constitutionibus non est incognitum, licet à nobis clarissimus est introductum. Iubemus etenim, neque donations talium rerum, neque hypothesas penitus esse admittendas, neque alium quemquam contradicimus: cum in alienis rebus contra

contra domini voluntatem aliquid fieri, vel pacifici, facta temporum nostrorum non patitur: Datum Kalendis Novemb. Constantinopoli, post consulatum Lampadij & Oretus v.v.c.

DE TRANSACTIONIBVS TIT. IIII.

Imp. Iustinianus A. Celerio.

NEx pacto neque transactione cum quibusdam ex curatoribus sue tutoribus facta, auxilio certe sit in his, qui separatis communiteresse geruntur, vel gerere debuerunt. Cum igitur tres curatores habentur, & cum duobus ex his transgereris: tertium conuenire non prohibetur: Datum Kalen. Maij Gentiano & Ballo Cons.

2. Idem A. Luctatio.

Cum te proponas cuim sorore tua de hereditate transfigilis, & idem certam pecuniam ei te debere cauise: eis nulla fuisset quodlibet hereditatis, tam propter timorem litii transactione interpolata, pecunia recte causa intelligitur, ex qua causa si filio soluisse, reperire non posse: & si non soluisse, tamen conuenire non prohibetur: PP. iii. Idus Augst. Antonio A. iii. & Babino Cons.

3. Imp. Alexand. A. Tullio.

Age cum Geminiano, quod pater eius curator tibi datus negotia tua gererit, & si apud indicem negabit se hac actione teneri, & quoniam transactione Aquiliana stipulatio interpolata est: index contemplatione iudicij, quod bona fide est, quoniam de quanta pecunia nominatio transactionis sit, & si apparetur de minore transactioni: quanta pecunia reliqua ex administratione curae debet: probatu[m] fuerit, solvere eum iubebit, quod non in stipulatio nem Aquilanam obligationem iure tantum deducatur, & quanta erat quantitas pecuniae, quae debet: Datum Prid. Id. Augst. Maximo ii. & Aeliano Cons.

4. Idem A. Numidio.

Actione administratrix cura ab eo, cui legitimæ actus annos complexis, Aquilanam stipulationem deducta, & per acceptationem extinta, nullam aliam superesse, nisi de dolo intia concessa temporis ambigitur: nisi specialiter etiam de dolo transactionis sit. PP. ii. Non. Martij, Alexandre A. ii. & Marcello Cons.

5. Idem A. Euocato.

Cum te transfigile cum herede quondam tuis, cuius tui profitearis, si potest legitimam etiam facias, frustra desideras, ut placitis recedatur, licet enim (vt proponis) nullum instrumentum intercessit: tamen, si de fide contractus confessione tua constet, scriptura, quae probationem rei geste continet, solet, necessaria non est. PP. Kal. Mart. Albinio & Aemiliano Cons.

6. Idem A. Pomponius.

Cum mota inofficio querela matrem velram cum diversa parte transfigile ita, ut partem bonorum suscipere, & a lite discedere, proponatis: instaurari quidem semel omniā quarelā per vos, qui matri herede extititis, iuris ratio non sinit. Verum si fides placitis præstita est in id, quod interēs, diversam partem rede conuenienter. Aut enim stipulatio conventioni subditā est: & ex stipulato actio competit, aut si omnia verborum obligatio est, viuilla actio, quae praescritis verbis rem getat demonstranda est. PP. viii. Idus Ian. Agricola & Clemente Cons.

7. Imp. Gnd. A Junio militi.

Transactionis placitum ab eo interpositum, cui causa actionem, non decisionem iuris mandat, nihil petitionis iuris derogatur. PP. xiv. Kal. Ianu. Gordiano A. & Auiola Cons.

8. Idem A. Licinio.

De alimentis præteritis, si quodlibet deferatur, transfigi potest. De futuris autem sine p[ro]tectori seu p[ro]te

sive interposita transactio, nulla auctoritate iuri censetur. PP. A. Kaled. Ian. Pio & Pontianoz Cons.

9. Idem A. Agrippino.

Si super possesso, qua tibi quesita est, cum questionem pateris à fratre vxoris tuz, padum conuentum, & stipulatio inter vos (vt allega) dicitur posita est, si intra diem certum idem aduersarius tuus decem aureos tibi numerat, possessione eius cedens, si eam inferre quantitatē non curas, vltiori questione non pateris: & is, qui ita sponte promisit, factis non fecit: consequens est, te ad quem res pertinet, v[er]i ab eo pati non debere. Cuius rei gratia vir clarissimus preses provincie, interpellatus v[er]i heri prohibebit: præcipue cum, etiam si in rem diuerse parti adiutorum, hu[er]i modi p[ro]actio proper veilem exceptionem posse submoueri. PP. vi. Id. Aprilis, Gordiano Aug[usti], Pompeiano Cons.

10. Imp. Philippos A. Apollphanie.

Ratris cui filii de paterna successione ac statu facti sunt, contra fidem sanguinis, itemque placentorum questionem inferre parum probe postulat. nullus etenim erit iuris figis, si in transactione bona fide interpositis p[ro]ficiat, facilis discēdi. PP. Prid. Kalend. Aprilis, Peregrino & Aemiliano Cons.

11. Imp. Valerianus, Galienus AA. & Valerianus nobilis Caesar Caiao militi.

DE fidicommisso à patre inter te & fratrem tuū viciū data, si alter vestrū sine liberis excellerit vita, interposta transactione rata est: cum frater concordia, remoto caputante mortis alterius utrum probabilit[er] retineat. & non potest eo casu refici, tunc quā circuitus sicutcum pacto tali conculceris: neque eam, cui subueniri soleat, taxatē agere te proponas: nec, si idem illis de causis in integrum restituuntur auxiliū impetrare debet. PP. xv. Kilend. Decemb. Valeriano & Galieno AA. utr[umque] sic Cons.

12. Idem AA. Primo.

Proses provincie existimabit, verum de dubia transactione inter te & ciuitatis tuz administratores facti sunt, ambiitio id, quod indubitate debet posse, remissum sit, nam priore casu ratam manuere transactionem iubebit: posteriorē vero casu nocere ciuitati graviam non sine. PP. xvi. Cal. Mart. Aemiliano & Basso Cons.

13. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. Proba.

Interposita metus causa transactiones ratae non habent, editio perpetuo continentur. Nec tamen quilibet metus a reficendum ea, quae consensu terminata sunt, sufficit: sed talem metum probari oportet, qui salutis periculum, vel corporis crucis tunc contineat. Ad v[er]um tamen vel dolum arguenda qualitas cause principalis non sufficit, vnde si nihil probari potest, consensu questiones terminatas minime influari oportet. Sed quoniam cum, cum quo te transfigile commoraras, ex ancilla tua natum serum tuum esse adfueras, si vera sunt, quae precipuis complexus es, alia ratio p[ro]acti reformari, nec enim dubij iuris est, dominos cum seruis suis pacientes, ex placitis teneri atque obligari non posse. S. vi. Nonas April. Byzantij, ipsiis iv. & iii. AA. Cons.

14. Idem AA. Sopatra.

Sidiuera pars contra placitum agere nititur: x. quæ sit ratio suæ, refusa pecunia (cum & tu hoc desideras) causam ex integrō agi. PP. iv. Non. Jul. ipsiis iv. & iii. AA. Cons.

15. Idem AA. Pontio.

Ver respondens congrens accipere possis, in parte p[ro]acti exemplum, ita enim intelligemus vnuam sola conuentio fuerit, an etiam Aquilia



na stipulatio nēnon & acceptilatio secuta fuerit, quā si subdita esse illuxerit, nullam aduersariet tua petitionem hereditatis, vel in rem specialem competere, palam est P.P.XV. Cal. Augusti ipsius IIII. & III. AA. Conf.

16. *Idem* AA. & cc. *Cecilio.*

Causas vel lites transactionibus legitimis finitas: imperiali rescripto refutari non oportet. S.v. Id. Mart. ipsius V. & IV. AA. Conf.

17. *Idem* AA. & cc. *Marcello.*

Cum proponas, ab ea, contra quam supplicas, litem, quā tecum habuit, transactione decimas, eamque accepisti his, quā negotiū dimitimū causa placuerat dari, nunc de conuentione resiliſſe, ac peta vel pacto stari, vel data restituiri, per spicis, si quidem de his reddendis manente transactionis placiato, statim stipulatione, si contra feceris, prospexit, & vigintiquatre annis maior fuerit, quid exceptione pati, & actionem datorum habeas, quid si nihil tale cōuenire exceptio tibi, non etiam eorum quā deditis, repetitus competit, pars securitate, P.P. v. Id. Iun. ipsius AA. V. & III. Conf.

18. *Idem* AA. & cc. *Valent.*

Transfigere vel pacifere de crimine capitali, ex epro adiutorio, prohibitum non est, in illis autem publicis criminibus, quā sanguinis ponam non ingerunt, transfigere non licet circa falsi accusacionem. S. III. Kalendas Septembris AA. Conf.

19. *Idem* AA. & cc. *Iren.*

Sv. prætextu instrumenti post reperti transactionis non bona fide finitam refindi, iura non patiuntur. Sane si per te vel per alium subtrahit instrumentis, quibus veritas argui potuit, decisionem liceat extoruisse probetur: si quidem actio supererit, replicatio auxilio dolii mali, pati exceptio renoverit: si vero iam perempta est, intra constitutum tempus tantum actionem de dolo potes exercere. Datum iuri. Cal. Octob. Sirmij. AA. Conf.

20. *Idem* AA. & cc. *Antist.*

Non nōnoīm auctoritatem transactionum, quādum siquidem ita fidei congruit humanæ, quādum ea quea placuerant, custodiri. Nec enim ad reclinendum pactum sufficit, quod hoc secunda hora non sis intercessisse proponas, cum nullum tempus ratione mentis majoris vigintiquatre annis confundim repudiet. S. IV. Kal. Octob. ipsius AA. Conf.

21. *Idem* AA. & cc. *Geminino.*

Cum easque transactionis causa dari aut reincidenti conuenerit, velut emptore cum, quem accepte placuerat, obtinere praescribitur: his, qui si ualiditer geruntur, pro infecta habitu, si iusta facti peticione numeratio. S. V. Nonas Octob. ipsius AA. Conf.

22. *Idem* AA. & cc. *Alexandro.*

Si major transfigiti, ad rescidendum transactionem de dole contestatio non sufficit. S. Calen. Decemb. ipsius AA. Conf.

23. *Idem* AA. & cc. *Tatiano.*

Nec intentio creditorum Archimedori, cui alios successores proficeris, si obligatus pro eo non suffici, tenere te potest: sed hoc integrum negotio dari conuenerat, nam cum iam questionem transactionem decisam, & à te dari placitam, numerata pecuniam proponas: huius indebet soluti peticione, improbe tibi petitionem decerni porulas: cum tēcī tantum in stipulationem suissit deducta, indebet promisti velamēto defendi non posses. Datum VIII. Idus Mart. cc. Conf.

24. *Idem* AA. & cc. *Victorino.*

Si quidem ex causa transactionis accepisti his, qui instrumento contigit, utrū, si il amplius peti e, nēne aduersariam tuam exceptionis auxilio defensum, ut peticione, vero certam quantitatē, quasi so-

potes.

lam ab eo debitam, reddere se debere: sine litigio concessa efficiam eam, quādum residuum debiti partem petere minime prohiberis. S.v. Nonas Aprilis. S. III. Sirmij. cc. Conf.

25. *Idem* AA. & cc. *Marcellus & Quirillus.*

Si maiores virginis quinque annis cum patre siue aunculo vel astro transfigeris, vel ei debita donationis causa sine aliqua conditione renuntiatis, id est quod eius hereditatis capienda causa, id est spe futuræ successionis, vos fecisti propositis, & isti ei succedentibus instaurari finita debent. I. Id. Apr. cc. Conf.

26. *Idem* AA. & cc. *Dionysius.*

Transactione matris, filios eius non posse seruiri, notissimi iuriis est. S. Id. April. cc. Conf.

27. *Idem* AA. & cc. *Catoni.*

Sanum mente, sicut ex grā corpore, recte transige re, manifestum est, nec postulare debueras improbo desiderio, placita rescindi valitudinis corporis aduersus velamento. S. VII. Idus Maij. cc. Conf.

28. *Idem* AA. & cc. *Sapparita.*

Sue apud acta rectoris provincie hinc sine alijs, scriptura incedente vel non, transactione interposta est: hanc seruari conuenit. Sed quoniam, ut certum quid accipias, conuenienter, ut licet sine scriptura, proponas, nec huius rei causa stipulatione tecum est: quamvis ex pacto non potuit nasci actio: tamen reum vindicatione pendente, si exceptio pacti opposita fuerit, dolii mali vel in factum replicatione via poteris ad obsequium placitorum aduersarium tuum vrgere. Dat. III. Non. Iul. cc. Conf.

29. *Idem* AA. & cc. *Martia.*

Sv. prætextu specierum post repertarum generata transactione finita, rescindi prohibetur. Error autem circa proprietatem ita apud alium ex terra personas transfigerit, tempore transactionis constituta, nihil potest nocere. S. III. Calen. Octob. cc. Conf.

30. *Idem* AA. & cc. *Eusebio.*

Transactione finita: cum ex partibus suis magis dolium intercessisse, quam enī, contra quos preces fundis, coniectari si instaurari, graue, nec non criminis tibi est. S. V. Idus Octob. Cebro. cc. Conf.

31. *Idem* AA. & cc. *Procilio.*

Si de certa re pacto transactionis interposito, hoc comprehensum erat, nihil amplius peti: nisi non additum fuerit, ex nomine: de exeris etenim questionibus integra permaneat actio. P.P. v. Idus Octob. Byzant. cc. Conf.

32. *Idem* AA. & cc. *Cyrillo.*

Si causa cognita prolatā sententia, sicut iure transactionis, vel transactionis vel in integrum restitutio[n]is solemnitate suspensa non est: super indicatio frustra transfigi, non est opinio incert. Proinde, si non Aquiliada stipulatione & acceptilatio ne subsecuta competentem tibi actionem peremisti, presenti provincia vitato more legum rebus pridē indicatis effectum adhibere curabit. S. VIII. Calend. Novembr. cc. Conf.

33. *Idem* AA. & cc. *Euchrusio.*

Spro fundo, quem petebas, predium certis finibus liberato dari transactione causa placuisse, & tempore minor anni vigintiquatre fuit: licet hoc præsum obligatum posse, vel alienum proprie[te]tate fuerit, probatum: instaurari decisam litteram probilite[re] iusta: vel, si non intercesserit, prescriptis verbis actione ciuii subdita, apud rectorem prouincia agere potes. Si tamen res ipsas apud te constitutas, b[ea]tum quādum hinc intercessit decilio, fiscus vel alius à te vindicavit, nihil poterit potes.

potes. S. v. Id. Novemb. Melantiandæ, cc. Conf.

34. *Idem* AA. & cc. *Cyrillo & Ptolomæi.*

Cum donationis seu transactionis causa administrativa tutela debiti scientes vos obligantur,

fratri velmissile proponatis, nec vñquam en-

timbus dolus inferatur: frustra de dole queri-

nunc ad implendum promissum, hereditatis pro-

prii pollutione quisquam adstringitur. P.P. VI.

Id. Nouemb. cc. Conf.

35. *Idem* AA. & cc. *Ammonio.*

Transactionem, que dominij translatione vel a-
tempore peracta, si per imperium acceptum, cum
ea amicis etiā interuenientibus revera ostendit
tur processus, vel intento rescindi potulans
prosilio detegit improbitatem. IX. Kal. Decemb.
N. comedie, cc. Conf.

36. *Idem* AA. & cc. *Achillæ.*

Si maior annis vigintiquatre transfigit, quam
nisi dari tibi placita, representata necdum pro-
bonorum, nec ex*transfigit*, qui conuenientur, ut quid
ampius ab his exigis polis, exceptionis profici-
e quitas. S. VI. Id. Decemb.

37. *Idem* AA. & cc. *Basilissæ.*

Promissis transactionis causa non completa, pre-
nam in stipulationem deductam, si contra factū
fuerit, exigis posse constat. S. XII. Cal. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

38. *Idem* AA. & cc. *Theodosian.*

Transactio nullo dato, vel retento, seu promissa,
nisi procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

39. *Idem* AA. & cc. *Marijanæ.*

Quamvis cum, qui pactus est, statim peniteat:
Qua transactione tamen reclindi, & lis instaurari non
potest, & qui tibi suscipit, intra certum tempus licere
a transactione recedere: fallsum adseverauit. S. Cal.
Ian. Sirmij. cc. Conf.

40. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

41. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

42. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

43. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

44. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

45. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

46. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

47. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

48. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

49. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

50. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

51. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

52. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

53. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

54. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

55. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

56. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

57. *Idem* AA. & cc. *Eusebii.*

Est propter transactionis causa non completa, pre-
dictum procedit. S. VIII. Calend. Ianua. Nicomedie, cc. Conf.

decisa sopiatur. Dat. Cal. Iul. Constantinopolis Mar-

tiano & Zenone Conf.

43. *Idem* AA. & cc. *Thomae PF. P. per*

esse certandum opisoris sua imminutionem patietur, nec enim connivenciae commodanda est, ut quisquam negotio derelicto, in aquilarii sui cumulum am suam palam pergaat, aut subbole.

2. Quid Proterea nullum cum eo litigatore contrarium, quem in propriam recipit fidem, ineat aduersatus: nullam confer pationem.

3. Nemo ex his, quos licet accipere vel decebit, aspernante habeat, quod sibi semel officii gratia libero arbitrio obtulerit litigator.

4. Quod Induaria protracta iurgium.

5. Apud urbem autem Romanam etiam honoratis, qui hoc officium putarentur eligendum, conquisitum, numerus curialium: ita tamen, ut non contrarium orare, quoque maluerint, vide licet, ut non ad turpe compendium stipendiique deformem hanc ascripiatur occasio, sed laudis per eam augmenta querantur. Nam si lucro pecuniae capiantur, ut abieci atque degeneres, inter vilissimos numerabuntur.

6. Quisquisigitur ex his, quos agere permisimus, vult esse confidit: etiam solam, quam sumer tempore agendi, sibi sciat esse personam, quounque causidicus est. Nec putet quisquam honori suo aliquid esse detrahitum: cum ipse necessitatem elegerit flandi, & contempserit ius sedendi. PP. x. Cal. Septemb. Valentianino & Valente AA. Conf.

7. Idem & Gratianus AA. ad Olybrium prefectori viri.

Providendum est ne hi, quos in foro aut meritum nobilissimos fecerit, aut vetustas, in una parte constantianum à rufibus atque tyronibus necessiter sustineret: atque ideo si in uno auditorio duo tantum præ ceteris fuerint, vel plures, quorum fama sit hilarior, in iudicantis officio situs per causidicorum distributione sit: & exequitur partibus auxiliis singulorum: & quod diuisio procedat. Si quis vero monitus à indice, ea excolatione, quoque nequeat comprobarti, cuicunque parti patrocinium denegaverit: caret foro: sciat etiam numquam sibi ad argumentum copiam posse restituiri. Si quis autem ex litigatoriis detectus fuerit separatis tractasse cum plurimis, & aduersario suo tali fraude subiraxisse pars defensionis copiam ostenderet proculdubio iniuriam à se item fuisse, & auditoretum iudicariā à se delusam experietur. Datum Calend. Mart. Treveris, Valentianino & Valente AA. vii. viii. Conf.

8. Imp. Leo & Anthemius AA. Nicofrato præf. præt.

Nemo vel in foro magnitudinis tuz, vel in provincialis iudicio, vel apud quemquam iudicem accedat ad togatorum consilium, nisi sacrosanctis catholica religionis fnerit imbutus mysteriis. Sin autem aliquid quoque modo vel quadam machinatione factum, vel attentatum fuerit officium qui dem sublimitas tuz centum librarium auri iactum pro condemnatione sustinet. Idem vero, qui cumque ausus fuerit contra prouidum nostrae serenitatis decreuim officium aduocationis per surspitionem artipe, & prohibitus patrocinium præstiterit, ab aduocationis officio removit, sylum proscriptionis atque perpetui exilio specialiter sustinet: scitur etiam etiam provinciarum reditoribus: quod is, sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit attentatum, partis honorum dimidiz proscriptione, & pœnam exilio per quinquennium sustinet. Dat. viii. Calen. April. Constantiopol. Anthemio A. II. Conf.

9. AD VOCATIS DIVERSORUM iudiciorum,

TIT. VII.

1. Imp. Antoninus A. Doloni.

Si patronum cause prævaricationem putas, & implacabilem accusationem non decrit aduersus eum pro-

temeritate commissi sententia: atque ita de principali causa denovo queratur. Quod si non de: ueris prævaricatum: & calumnia noraberis, & rebus iudicatis, quibus non est prævaricatum habitur PP. x. Octob. Antonino A. IIII. & Albino Conf.

2. Imp. Valerius, Gratianus, & Valentianus AA. ad Antoninum præf. præt.

Vi necessario patrizi sua debent municipio functiones, eos decurionibus aggregatos nolumus euagari: permittentes, vt in negotiis, causidico rum fungantur officii: & in ciuitatibus propriis subiecta numerus curialium: ita tamen, ut non contrarium orare, quoque maluerint, vide licet, ut non ad turpe compendium stipendiique deformem hanc ascripiatur occasio, sed laudis per eam augmenta querantur. Nam si lucro pecuniae capiantur, ut abieci atque degeneres, inter vilissimos numerabuntur.

3. Imp. Arcadius & Honorius AA. ad Africanum præfectori prætorio.

NE quis ex corpore togatorum minime curiosus, bus nebulos illigatus provincia tuz suscipit, ita sunt: scilicet ut ambientibus claudatur in regis suis, & inuitus necisitas auctoratur. Dat. ii. Non. Aug. Constantiopol. Arcadio IV. & Honorio III. AA. Conf.

4. Imp. Honorius & Iulianus AA. Eutachio, præfectori prætorio.

Orbi cultimis & viuissoribus iudiciorum aduocati quiquid ex huiusmodi professione, vel ipsius occasione quiescunt, id etiam poli patris obitum, p̄cipuum, veluti p̄cillum calcent, ad exemplum militum, proprio dominio valent vindicare. Dat. x. Kalen. April. Constantiopol. IV. Non. Honorio XIII. & Theodosio X. AA. Conf.

5. Imp. Iulianus & Valens AA. Cyro præf. vii.

Quicquid animi largitate, & munificentia principali pratitum togatis per Orientem eminentissimam præfecturam reverenter studiorum: id sibi presenti sanzione pratitum esse cognoscant patrum cavarum illustris virbaricar præfectorum. Dat. vi. Kalend. Ianuarii. Constantiopol. Theodosio XII. & Valentianino II. AA. Conf.

6. Idem AA. ad Florentium præf.

& un. p̄z.

Ancimus, ut aduocatis, qui apud tuam magnitudinem causas acturi sunt, à nullo iudice, nec ab ipsa eminentissima præfectura sollicitudo villa penitus inquinatur: sed nec aduocatis provinciarum vel spectabilium iudicium quisquam existimat aliquod inquinendum. Nulla igitur togatis inspeccio, nulla perexigatio incurratur, nulla apertus iustitio, nulla diffusio, nullum reticuum imponatur, nullum denique aliud eis mandetur, præter arbitrium in eodem dumtaxat loco, ubi aduocationis exercitum officium: quinquaginta librarum auri pœna officio seriendo, & legis istius regulas temere transire. Dat. viii. Calen. Mart. Constantiopol. Theodosio XVII. & Festo Conf.

7. Idem AA. Thalassio præf. præt. per Illiticum.

Idem priuilegiis, illisdemque immunitalibus potiri togam illustrissimam per Illiticum præfecture, quibus fruatur toga per Orientem prætorianae sedis excelsa, determinamus. Datum vii. Id. Septemb. Constantiopol. Theod. A. XVI. & Festo Conf.

8. Idem AA. Cyro præfectori prætorio consuli designato.

Cum aduocatio prætoriana centum quinquaginta numerus togatis minime vel minuendo vel augendo condulatur: iubemus, eos qui ex his ad filii patronatum peruecerint, à cohortis vel alterius vilioris conditionis nexibus cum liberis quandcumque genitis liberos culturidi: postque tale officium depositum, an-

annumque completem, aduocatorum consoritio abscedere cum comititia consistoria non posse, quod rogatis fori celstinius tuz qualibet casu: quoniam adquiritur titulus, quasi castre: fibimet vindicare: nec patribus, nec auis paternis earum rerum communis, quem in propriam recipit fidem, ineat aduersatus: nullam confer pationem.

2. Imp. Valerius, Gratianus, & Valentianus AA. ad Antoninum præf. præt.

Vi necessario patrizi sua debent municipio functiones, eos decurionibus aggregatos nolumus euagari: permittentes, vt in negotiis, causidico rum fungantur officii: & in ciuitatibus propriis subiecta numerus curialium: ita tamen, ut non contrarium orare, quoque maluerint, vide licet, ut non ad turpe compendium stipendiisque deformem hanc ascripiatur occasio, sed laudis per eam augmenta querantur. Nam si lucro pecuniae capiantur, ut abieci atque degeneres, inter vilissimos numerabuntur.

3. Imp. Nemo ex his, quos licet accipere vel decebit, aspernante habeat, quod sibi semel officii gratia libero arbitrio obtulerit litigator.

4. Idem AA. Apollonio præf. præt.

S I quis de togatis fori celstinius tuz, vel Illiticum, seu virbaricar præfectura, sine his, qui in provinciis alibus iudicis causarum patrocinium præficiuntur, electione tuz sedis regende prouincie munus p̄ficeret, si supererit post peractam integrè ac fine tuz officium, unde abstractus est, & vnde sibi ulte subidia comparabat, remeans habeat facultatem: nec causas orare denou quadan probabilitate innida. Dat. xii. Kal. Sept. Constantiopol. Eudoxio & Dioctrio Conf.

5. Imp. Valentianus & Martianus AA. Palladio P.P.

Inos, qui priores in tui culminis sede inueniuntur, ad patronatum sibi singulis quibuscumque annis accedere, paribus dignitatis & prouinciorum insignibus ambulantibus esse precipitum, quibus antea habeatur is, qui sibi crebatur patronus. Dat. xiii. Kal. Iul. Constantiopol. Herculano & Asperatio Conf.

6. Imp. Zed A. Viuiano P.P.

N Emini litera sanctimus aliquem sub adsidendi colore statutis censumquinquaginta aduocatis, quos sibi eminentissima præfectura in consilium assumperit, aggregate. 2. Non aliter vero consoritio aduocatorum tuz fedis aliquis societur, nisi prius in examini viri clarissimi redoris prouincie, ex qua oriundus est, præsentibus cohortalibus gesta confiant, quibus aperte pateat cohortali via: ac forsan eundem minime subiacere, atque huc fieri voluntus, si presens vir clarissimus redoris prouincie fuerit in eius examinac. si vero absuerit apud defensionem sui oppidi gesta confiant, lures peritum etiam eorum doctores iubemus iuratos sub gloriam testificatione depromere, esse eum, qui post hac subrogari voluerit, peritus iuris instruendum. Filios autem togatorum excellentiam tuz, qui vel non causas agunt, vel futuri temporibus aditanterint, ceteris supernumerariis anterferi. 2. Illud insuper determinamus, ut etiam his, qui ultra censumquinquaginta aduocatis eminentissimis tuz fedis reperiuntur, licet & apud virum spectabilis proconsulem, vel præfectum Augustalem, vel comitem Orientis, apud viros etiam spectabiles vicarios, & apud redores prouinciarum negotia perorare. Dat. Kal. Feb. Constantiopol. Magno & Apollonio Conf.

7. Idem AA. Eusebio P.P. Illyrici.

Sancimus, patronum sibi iudicio celstinius tuz non iam quotannis, sed biennio pro vetere consuetudine finem officii sui fortior: salvis eidem consoritio priuilegiis omnibus, quæ à retrò principibus meruit, manentibus. Dat. X. Kal. Mart. Constantiopol. Basilio & Viuiano Conf.

8. Imp. Leo junior & Zeno AA. Iustiniano præf. prætorio per Illyricum.

A d fori amplissimæ prætorianæ præfecture, quindecim tantum ex foro tua magnitudinis, qui in præficiis gradus primos obtinens, post sibi videlicet patronum, eisdem priuilegiis nostre manuetudinis beneficio perfruuntur, quibus sibi patroni liberis eorum munientur. Dat. xvii. Kal. Apr. Constantiopol. Leone iuniore A. Conf.

9. Imp. Zeno A. Paulo præfectori prætorio per Illyricum.

Vbemus, aduocatione fori tui culminis cœni quinquaginta (sic) ante consilium fuerat) aduocatis cœdiuntur: q̄ numerū, quōdies vel profissionis sibi, vel morte, vel quoconque fuerit casu imminentius, electione magnitudo tuz sedis impleri: ita ut in præsenti quidē, & hinc usq; ad biennium ad impletione

Sopra definiti piumeti subrogandi, sine vila cohorte aut cuiuslibet deterioris conditionis quaeque succedant: salua videlicet aduersus eos apparitoribus, si qua competit, & iōne: quam certum est, postquam fisci patronum officium implero exegerit, evanescere post lapsum verò biennium, soro tua magnifica potestatis inferi portulanter, non aliter, nisi sub gestorum confectione minime eos cohortari conditioni subiacere spes factum fuerit, admittantur.

¶ Cuncta sane privilegia, que magnificè per Orientem præfecturæ aduersus ex diuinis retro principium, seu inclite recordationis Leonis, vel novis fædationibus induita sunt, tua quoque gloriosissima sedis causidicis absque tua discretione competere, per hanc in æternum validitatem legem facilius. Dat. vi. Kal. Ian. Constantinop. Decio & Longino Conf.

Nemo in aduocatos, qui in ordine (seu intra numerum) sunt, multam dicat, nisi præfectus tandem prætorio.

¶ Is non protrahitur, etiam in ea non reperiantur lates aduocati, duo namque sufficiunt.

DE A D V O C A T I S · D I - uerorum iudicium,

TIT. VIII.

¶ Imp. Anastasius A. Eusebio magistro offici.

Vigintiensem viri illustris comitis rerum priuatum, & proconsulis Asiae diximus admittendam: per quam nostra serenitate auribus intimum, fori sui aduocatos compani petitione magnopere potuissent, ut postquam aduocationis depuererint officium, dignitate quadam nostra liberalitate, potuerint. Inbemus itaque post depositum (vt dictum est) prefatum officium, unumquemque eorum, qui in præsenti sunt, vel postea matriculam eorum pro tempore fuerint inscripsi, clarissimi primi ordinis comitis perfici dignitate: quatenus & tempore quicvis frumenti præteriorum laborum consequentur: proque fide atque industria erga clientes suos comprobata a priuata conditionis hominum multitudine segregati, clarissimi meritò connumerentur. Dat. xi. Kalen. Ian. Constantin. Anastasio A. ii. Conf.

¶ Idem A. Thomæ præf. præt. per Illyricum.

¶ Duocatos amplissimè tuæ sedis, qui protemponre ad fisci patroni gradum & officium prouehiuntur, vna cum libertate iam, vel postea præcreandis, ab omni cohorte seu enimlibet deterioris conditionis vinculo immunes ac liberos cum patrimonio suo conseruari decernimus: cum constet, hoc iam pridem tam aduocatis amplissimè prætorianis per Orientem, quam magnifica verbicaris præfecturæ sacri constitutioibus esse indutum: & non dubium sit, non tantum eas, sed etiam sublimissimæ tuæ sedis germanas esse potestares. Dat. xxi. Kal. Decemb. Patriotio & Hypatio Conf.

¶ Idem A. Constantino P.P.

Inbemus, pro tempore primatum aduocatorum fori viri illustris comitis Orientis, per biennium fisci patroni fungi officio & solatia sibi communi consensu deputata per ideam biennium, consequi: hoc quoque transfacto, professionem aduocationis depondere, confitio videlicet corundem aduocatorum ad quadragesimam tantum viros redigendo: ita vt, si qui superflui sunt iam eidem confitio sociati, de aduocationis officio minime restringantur, nemine alio eis

aduicendo: ne quadraginta virorum numerum aduocatorum confituum excedere contigerat.

¶ Ad hæc eos, qui (prout statutum est) fisci patroni depuererint officium, postea quoque non & fisci patronum officio implero exegerit, evanescere post lapsum verò biennium, soro tua magnifica potestatis inferi portulanter, non aliter, nisi sub gestorum confectione minime eos cohortari conditioni subiacere spes factum fuerit, admittantur.

¶ Nec adiculas eorum metatorum onere molestari, si tamen in via tantummodo suaque do-
mo singuli talēm prærogatiūm sibi vindicare ma-
luerint.

¶ Pro spuriis præterea modum, quem pro colonis, & eorum serui custodiū, & nemine præberi licentiam eundem modum circa spuriūrum exactionem contra eos, excēdendi.

¶ Nec de cetero quemquam, ante quam per statuta tempora legum eruditio noscarat in-
hæfisi, supradicto confitio sociati.

¶ Et filios aduocatorum, vel adhuc in tali constitutio officio, vel eorum, qui fisci patronū depuererint, superfluum vel mortuorum, extraneis ad item officium accedentibus antequoni: ei que gratia & sine sumptibus sociari, si & ipsi prout dispoliū est) solito tempore legum doctrinam meruerint.

¶ Vi autem his, qui fisci patroni officium adepi sunt, vel fuerint, non tantum superfluitus, sed etiam morte prævenientia: tam ad heredes fisci patronū, qui semel ad talem gradum vocatus sit, solatia eius transire, hisque seruari: quam ipsos, qui fisci patronatum iam depuererint, vel postea depuerint, intime enimlibet auctus publici solliciti, nemolentes subire compelli, nec exhibitione seu deductionis oneri (nisi speciali autoritate nostra) molestari: & in prænuptiā incusando per sententiam viri iustitiae, & ipso iudicis, conueniri atque litigare decernimus. Dat. Kal. Iulii. Constantinopoli, Sabiniano & Theodoro Conf.

¶ Idem A. Eustathio P.P.

¶ Audabile virtusque hominum necessarium aduocationis officium, maximè principalibus premis oporei remunerari.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci

pro tempore patrois fori tuae celitudois solemissimis Kalendarum laetiarum ipsius etiū annos.

¶ Idemque inbemus viros clarissimos fisci



Crocuta croc.

→ *crocuta*

→ *x*

præscribitur. Datum i i i. Kalend. Decemb. Rauē-
næ, Balfo & Philippo Conf.

Imp. Theod. & Valentini. AA. ad
Florentium P. P.

NE quis vela regia suspendere, vel titulum au-
deat, sine præceptione iudicis competentis, a-
lienis rebus imponere, quas quocumque modo
qualiscumque persona possidat; licet non domi-
nus, sive iniunctus, vel possessor, vel temerarius inualors,
qui possidit, docetur. Eum autem, qui hoc facere
aufus fuerit, si plebeius est, ultimo ludi supplicio;
si clarissimus, vel curialis, vel miles, vel clericus,
prosperibundum deportandumque non solum
cavitate Romana, sed etiam libertate priuari cen-
femus; executorisque huius legis omnes iudices
esse oportere. Deponedi autem vel frangendi tiru-
los, & confundendi vela, non solum eis, ad quo-
rum præiudicium tale aliud contra fas, contraria
que leges committitur: sed omnibus tam liberis,
quam seruis, sine metu, calunia, vel accusatio-
ne criminis licentiam ministramus: decernen-
tes, iudices coramque officia, tricenis libris auri
militari, si tales accusationem vel admittant, vel
depositari scribi, concedant. Dat. xv. Kalen. Iul.
Theodosio A.xvii. & Festo Conf.

VT NEMINI LICEAT SINE IV-
DICIS AVCTORITATE SIGNA
rebus imponere alienis,
TIT. XVII.

1. Imp. Probus A. Octavian.

SAepe rescriptum est, ante sententiam signa re-
bus, quas aliquis tenebat, imprimitu non oportet.
Et Ideo ea rebus aut fructibus apud te constitui-
tis, illucem imposta, poteris ipse licite detrahere:
ut anotis his causa, qua ex officiis tibi infertur,
terminetur. Dat. i i i. Kal. Iul. Probo A. i i. &
Iulio Conf.

2. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & C. C. Craugastio.
Ribus, quas alius detinet, imprimerem signa ne-
mini licet, etiam si suas vel obligatas sibi eas
efficiat quis afferat.

NE FISCVS VEL RESPVBLICA
PROCVRATIONEM ALICVI PA-
trocinij caufa in lite præstet,
TIT. XVIII.

1. Imp. Gr. A. Legitimo & aliis.

REpibus iuribus adjuvari te sub obtem-
pantatis, quam eidem recipi publice debes, con-
tra iuris rationem desideras i i i. Id. Ianuar. Gor-
diano A. i i. & Pompeiano Conf.

2. Idem A. Terullio.

CVM allegata, partem terum vel actionum dimi-
diat fisco, quo magis eius iuribus protegat, velle te donare; huiusmodi litium donationem ad
mittit, temporum meorumq; disciplina non patitur,
unde ius tuum, si quod tibi competit, circa inui-
ciam filii mei tueri solenniter cura. S. vi. Nonas
Augusti, Gordiano A. i i. & Pompeiano Conf.

Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & C. C. Amphionio.

A Dhorrerat a sculo nostro, sub prætexu debiti
procurationem contra priuatos fiscum presta-
re. D. v i i i. Kelen. Ian. Philippoli, C. C. Conf.

4. Idem AA & C. C. Achilli

AD fraudem creditoribus facienda, incidiam
fiscalium, contra levi li nostrar tranquillitatē,
implorati non decet. Reddū itaque, quod fisco nos-
tros debet & si conuenient velut a creditore fuerit,
quem tibi numeratē pecuniam negas, exceptione
non numeratē pecuniam secundum leges uti potes.
Datum x v i. Kal. Ianuar. Sirmij, C. C. Cquin.

5. Idem A. Seuero.

6. Idem A. Sallustio.

7. Idem A. Euphrate.

8. Idem A. & C. Seuero.

9. Idem A. & C. Seuero.

10. Idem A. & C. Seuero.

11. Idem A. & C. Seuero.

12. Idem A. & C. Seuero.

13. Idem A. & C. Seuero.

14. Idem A. & C. Seuero.

15. Idem A. & C. Seuero.

16. Idem A. & C. Seuero.

17. Idem A. & C. Seuero.

18. Idem A. & C. Seuero.

19. Idem A. & C. Seuero.

20. Idem A. & C. Seuero.

21. Idem A. & C. Seuero.

22. Idem A. & C. Seuero.

23. Idem A. & C. Seuero.

24. Idem A. & C. Seuero.

25. Idem A. & C. Seuero.

26. Idem A. & C. Seuero.

27. Idem A. & C. Seuero.

28. Idem A. & C. Seuero.

29. Idem A. & C. Seuero.

30. Idem A. & C. Seuero.

31. Idem A. & C. Seuero.

32. Idem A. & C. Seuero.

33. Idem A. & C. Seuero.

34. Idem A. & C. Seuero.

35. Idem A. & C. Seuero.

36. Idem A. & C. Seuero.

37. Idem A. & C. Seuero.

38. Idem A. & C. Seuero.

39. Idem A. & C. Seuero.

40. Idem A. & C. Seuero.

41. Idem A. & C. Seuero.

42. Idem A. & C. Seuero.

43. Idem A. & C. Seuero.

44. Idem A. & C. Seuero.

45. Idem A. & C. Seuero.

46. Idem A. & C. Seuero.

47. Idem A. & C. Seuero.

48. Idem A. & C. Seuero.

49. Idem A. & C. Seuero.

50. Idem A. & C. Seuero.

51. Idem A. & C. Seuero.

52. Idem A. & C. Seuero.

53. Idem A. & C. Seuero.

54. Idem A. & C. Seuero.

55. Idem A. & C. Seuero.

56. Idem A. & C. Seuero.

57. Idem A. & C. Seuero.

58. Idem A. & C. Seuero.

59. Idem A. & C. Seuero.

60. Idem A. & C. Seuero.

61. Idem A. & C. Seuero.

62. Idem A. & C. Seuero.

63. Idem A. & C. Seuero.

64. Idem A. & C. Seuero.

65. Idem A. & C. Seuero.

66. Idem A. & C. Seuero.

67. Idem A. & C. Seuero.

68. Idem A. & C. Seuero.

69. Idem A. & C. Seuero.

70. Idem A. & C. Seuero.

71. Idem A. & C. Seuero.

72. Idem A. & C. Seuero.

73. Idem A. & C. Seuero.

74. Idem A. & C. Seuero.

75. Idem A. & C. Seuero.

76. Idem A. & C. Seuero.

77. Idem A. & C. Seuero.

78. Idem A. & C. Seuero.

79. Idem A. & C. Seuero.

80. Idem A. & C. Seuero.

81. Idem A. & C. Seuero.

82. Idem A. & C. Seuero.

83. Idem A. & C. Seuero.

84. Idem A. & C. Seuero.

85. Idem A. & C. Seuero.

86. Idem A. & C. Seuero.

87. Idem A. & C. Seuero.

88. Idem A. & C. Seuero.

89. Idem A. & C. Seuero.

90. Idem A. & C. Seuero.

91. Idem A. & C. Seuero.

92. Idem A. & C. Seuero.

93. Idem A. & C. Seuero.

94. Idem A. & C. Seuero.

95. Idem A. & C. Seuero.

96. Idem A. & C. Seuero.

97. Idem A. & C. Seuero.

98. Idem A. & C. Seuero.

99. Idem A. & C. Seuero.

100. Idem A. & C. Seuero.

101. Idem A. & C. Seuero.

102. Idem A. & C. Seuero.

103. Idem A. & C. Seuero.

104. Idem A. & C. Seuero.

105. Idem A. & C. Seuero.

106. Idem A. & C. Seuero.

107. Idem A. & C. Seuero.

108. Idem A. & C. Seuero.

109. Idem A. & C. Seuero.

110. Idem A. & C. Seuero.

111. Idem A. & C. Seuero.

112. Idem A. & C. Seuero.

113. Idem A. & C. Seuero.

114. Idem A. & C. Seuero.

115. Idem A. & C. Seuero.

116. Idem A. & C. Seuero.

117. Idem A. & C. Seuero.

118. Idem A. & C. Seuero.

119. Idem A. & C. Seuero.

120. Idem A. & C. Seuero.

121. Idem A. & C. Seuero.

Coaut est etiam si maxime emptor eum alij vendidit: tanen tu tuo tuo heres exiisti, vt tibi reditu à te precio restituatur, poiquam placuit in rei quoque dari actionem secundum formam perpetui editi adito præside prouincie poteris postulare si modo qui secundo loco comparauit, longa poffessionis pofcriptione non fuerit munus. PP. vi. Id. Aug. Pio & Pontiano Conf.

4. *Idem A. Primo & Euthydico.*

Si per viam, vel metum mortis, aut crucianus corporis, venditio à vobis extorta est, & non poeta tam confitentia corporalis: iuxta perpetui formam edicti, intra annum quidem agentes (quo experiundi poetas est) si res non restituatur, quadrupli condemnatione referrit, scilicet redditio à vobis prelio, post annum vero causa cognita, eadem actio in simplicem permittitur, que cause cognito eo pertinet, ut ita demunatur, si alia actio non sit. PP. xi. Non. Aug. Gordiano A. & Auila Conf.

5. *Idem A. Rufo militi.*

Non posunt ob: sic tibi tempora, que in actione de dolo solent comparari, quibus res publice causa (v. allega) occupari, sed ex inde tibi incipit tempus cedere, ex quo munericibus liberatus, facultate agendi intra praefinita tempora cooperari obtemperare. PP. Idib. August. Sabina. ii. & Venustus Conf.

6. *Idem Dioclet. & Maximian. AA. & CC. Polliz.*

Ad inuidiam alicui nocere nullam dignitate oportet, vide intelligi, quod ad metum argendum, per quem dicitur inutile esse contractum, tenaciter digitas aduerteri, ut sola non est idonea. PP. iii. Kal. Maij. Heraclia. CC. Conf.

7. *Idem AA. & CC. Cotii.*

Si donationis, vel transaktionis, vel stipulationis, vel cuiuscumque alterius contractus obligatio- nis confessum instrumentum, meum mortis, vel crucian corporis exiutorum, vel capitales minas, perimere, adito præside prouincie probare poteris hoc ratum, haberi secundum editi formam non patetur. Dat. ix. Nonas Januar. AA. Conf.

8. *Idem AA. & CC. Tryphonio.*

Contra te domus & locri venditione fecisse sub spe recipiendo, quod de frumento feceras, instrumentum, vel timore ad ciuilia munera nominaretis, propinas, & refendi venditione, veluti meus causa fidam desideres, intelligi, ad rati non habendum contractum, metum luuithodi prodest non posse. Dat. Id. Jun. CC. Conf.

9. *Idem AA. & CC. Hymnodz.*

Mercium non iactiobus tantum, vel contestationibus, sed atrocitate facti probari conuenit. Dat. Kal. Decem. CC. Conf.

10. *Idem AA. & CC. Faustini.*

Acquisitionis iniurias vel futuræ meuæ alienatio nem seu promissionem factam rescidi postulant improbum est desiderium. Dat. vi. Kalend. Feb. CC. Conf.

11. *Idem Constantinus A. ad Euagrium præ-*

Si per impressionem quis aliquem meuens saltem in mediori officio constitutum, rei sua in eadem prouincia vel loco, vbi tale officium pergit, sub venditione titulo fecerit cessionem: & quod emptum fuit, reddatur, & nihilominus etiam pecunia reiexatur: simili causa seruanda si qui vel coniungit vel amici nominibus abutentes, prædam tam sibi acquirant. v. Cal. Octobr. Aquileia, Constantino A.v. & Constantino Cæs. Conf.

12. *Idem Honorius & Theodosius AA. ad populum,*

Dicitur enim quod si quis aliquem meuens

168

VEditiones, donationes, transaktiones, quæ per datum extoriz sunt, præcipimus infirmari. Dat. xiiii. Kalend. Mart. ipsi AA. viii. & iii. Conf.

DE D O L O M A L O

TIT. XXI.

1. *Imp. Severus & Antoninus AA.*

Clementina.

Si fideiussor à creditore pignora emerit: oblata fruicibus, quos bona sue percepit; consilium restituet, ne fidei rupia gratia de dolo possit actio exerceri. Accepta Dat. xii. Idus Maij. Plautiano & Gera Conf.

2. *Imp. Antoninus A. Agrippa.*

De dolo actio, cum aia nulla competit, causa cognita permititur. Dat. Non. Nouemb. Gentiana & Ballo Conf.

3. *Imp. Gordianus A. Aquilino.*

Non posunt ob: sic tibi tempora, que in actione de dolo solent comparari, quibus res publice causa (v. allega) occupari, sed ex inde tibi incipit tempus cedere, ex quo munericibus liberatus, facultate agendi intra praefinita tempora cooperari obtemperare. PP. Idib. August. Sabina. ii. & Venustus Conf.

4. *Imp. Dioclet. & Maxi. AA. & CC.*

Manaudra.

Cum proprias, inter te, & eum, quem in contubernio ancillam tuam sibi coniunxit, membra, placuisse, vt tibi pro eadem daret mancipium, intelligi, quod si manuosit, vel ei tradidisti, & ille manuosit, tenocande libertatis potestem non habes, sed tamen, si nec dum statuum tempus excusat, & fidem placiti rumpat, desiderare debes de dolo tibi decerni actionem. Quod si penes te dominum eius remansit, adito præside prouincie cum ratis eius hæc potes recuperare, si nulla moneatur statu que fio. Dat. iii. Kalen. Maij. Heraclia. CC. Conf.

5. *Idem AA. & CC. Amphirofz.*

Si superflue patre per emancipationem tui iuris effecta, matri successisti, rebulque tuis per legatum tuorem patre cùdeinde manuositorem administratis, postea transfigisti cum eo bonis fidei, per spicis, quod si padum tantum factum sit, penitus ea per exceptionem submouetur. Si vero novatio legitimo modo intercessit, & acceptatio subficiens est: nullam tibi iam superflue actionem. Sane si laesa es immodece, liberatione soleniter per nouationem atque acceptationem tributam: non de dolo proprius patrum verecundiam, sed in factum actio tibi tribuenda est. Dat. Id. Jun. CC. Conf.

6. *Idem AA. & CC. Hymnodz.*

Dolus ex indicis perfidie probari conuenit. Dat. Kal. Decem. AA. Conf.

7. *Idem AA. & CC. Sebastian.*

Smajor quinque & viginti annis hereditatem fratris tui repudiasti: nulla tibi facultas eius audeo- da relinquitor. Sane si eius vox tibi substituta do- lo factum est, actionem de dolo contra exercere potes. Dat. xvi. Kalend. Maij. AA. Conf.

8. *Imp. Constantinus A. ad Symmachum vicarium.*

Optimum duximus, non ex eo die, quo se quisque admissum dolum didicisse commemora- ueris, neque intra anni vitius tempus, sed post ex eo die quod adseritur commissus dolus, intra continuum biennium de dolo actionem moneri, siue ab- fuderis: prosto sit is, qui dolus se passus est: con- queritur. Omnes igitur scient, neque incipiens post biennium, neque ante completo, in biennium co- piaz, post biennium vero finienda, doli actionis esse concessam licentiam. Dat. viii. Kalen. A. g. Nesso, Constantino A.v. & Licinio Cæsare Conf.

DE IN

iustor extitit, ei que diem summum fundo non successit: in integrum restitucionem postulare potest. Dat. Kal. Iul. Gordiano A.ii. & Pompeiano Conf.

2. *Idem A. Triphonii militi.*

Si frater tuus, cum mutuam pecuniam acciperet, in patris suis potest: re, nec iussu eius, nec contra le- natu consulum contradicte est: proper lubricum exstat, aduersus eam cautionem in integrum restitu- tionem potest postulare. PP. xii. Non. Oct. Pio & Pontiano Conf.

DE INTEGRVM RESTI-

tutione minorum virginum quinque annis,

TIT. XXII.

1. *Imp. Alexander A. Plotianus.*

Liquid inspicendum est, num iuoficio querelæ vel ipsam, vel tacita dissimulacione suu renunciatur. Nec hoc autem in tuam personam cadere posse, au- xilium, quod erat impetratum, ostendit. Dat. v. Id. Jul. Maximio ii. & Feliciano Conf.

2. *Imp. Gordianus A. Alexandro.*

Eo tempore, quo foro tua auxilio eratis innabu- tur, si patris intestati bonorum possessionem accepere debuicet, quinque filios superlue habue- rit, non tamen idem minus ad editi prerogativum pertinet: scilicet si nonne per gratiam beneficium restitu- tionis largitur. PP. v. Id. Aug. Pio & Pontiano Conf.

3. *Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Attiano.*

Si curator habens minor quinque & viginti annos post pupillarem statutem res vendidit, hunc contrahit seruari non oportet: cum non absimilis ei habeatur minor curator, habens, cum à pretore curatore dato, bonis interdicendum est. Si vero sine curatore constitutus, contractum fecisti: implorare in integrum restitucionem, si nedum tempora praescri- ta excellere, causa cognita non prohibetur. Dat. xiv. Kal. Maij. Heraclia AA. Conf.

4. *Idem AA. & CC. Isidor.*

Si minorum te quinque & viginti annis fuisse, cum contraheres, ostenderis, & tempora restitucionis praescripta excessisse, ab aderendo tuo comprobatu non fuerit: præses prouincie in integrum restitu- ois date tibi auxilium debet. Dat. vi. Kal. Maij. Heraclia AA. Conf.

5. *Idem AA. & CC. Rufo.*

Minoribus in integrum restitutio, in quibus se capiunt probare possunt, nisi dolus aduersarii non probetur, compete. i. An eam implorare cum quod patrum, & vicecum annui, de his, in quibus se capiunt existimant minoris posse in integrum restitu- tionem implorare, certissima iuris est. Dat. v. Id. Jul. Maij. Heraclia AA. Conf.

6. *Idem AA. & CC. Sententia.*

Si intra statutum, ut succurreris sole in integrum restitucionem auxilio, inchoata est, nec ei à te renunciatur est: mors eius, contra quem haec fuerit iudicata, tibi esse non potest. Dat. v. Kal. Maij. Sirmij. CC. Conf.

7. *Idem AA. & CC. Sefera.*

Deu tutela auncul cuiuslibet que tutoris, cui falsa- mentem probata praesertim liberationem, quem in- genzum statutum tuum non fuisse tam officium intellexit: quam sanguinis proximitas arguit, si needum statuum tempus excescit, ex causa in integrum restitu- tionis decessus eius conuenire potes. Dat. xi. Kal. Aug. CC. Conf.

8. *Imp. Honor. & Theod. AA. Julianus pro- consuli Africae.*

Minoribus in his, que vel praetermisserunt, vel i- gnorauerunt, innumeris autoritaribus constat esse consulunt. Dat. Non. Maij. Constantio. V. C. Conf.

9. *Imp. Zeno A. Albinio P. P.*

Non videtur circu- scriptus esse minor, qui iure sui viuis communis. Dat. Kal. Ian. Basilio & Constante Conf.

DE FILIO FAMILIAS

minore.

TIT. XXIII.

1. *Imp. Gordianus A. Gaudiani militi.*

Filius familia, si minor viginti quinque annis pro- fectus est: nullam ei prorsus aduersus vos actionem competere, manifestum est. v. Kal. Maij. Heraclia AA. Conf.

2. *Idem AA. & CC. Valentino.*

Etiam tutoribus vel curatoribus distrahentibus, vel alii: contrahentibus, minoris tam restitui rebus propriis, quam tutorum vel curatorum damnifica- sequi, nullo eius pœnali iudicio per actionem generando, placuit. v. Id. Dec. CC. Conf.

S I IN COMMUNIE A-
demque causa in integrum resti-
tutio posseatur,

TIT. XXVI.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. &c.
Aphobio & alii.

Nec si maior vigintiquinque annis soror vestra
suffit, vobis non mandatibus, nec rata trans-
actionem habentibus, de iure vestro quicquam mi-
nuere potuit. Nam si cogniti, que gestis, his consen-
sum post vigintiquinque annos ex parte commodatis:
quamvis illa minor pro portione sua restitutio-
auxilium implorare posset, vobis tamen ad communica-
ndum editi perperni beneficium eius ex parte pa-
tronari non potest. S. III. Id. Aug. c. c. Cons.

S I ADVERSUS REM IV-
dicata restituere postuletur,
TIT. XXVI.

1. Imp. Alexander. A. Vilius.

Minus ex tunc iudicio consecuti, de superfluo
habere actionem ita potestis, ut tempore iudi-
cij minoris annis sufficiat, & nunc beneficium ex parte
vobis largitur. Ceterum si post legitimam ex parte
sententia prolati estiterato eadem actionem de eis-
dem speciebus inferre non potestis. PP. vi. Kal. Febr.
Opmeiano & Plegno Cons.

2. Imp. Gord. A. Serenz.

Si cum pater tuus te in sua potestate esse, minime-
que emancipationem ita faciat, valere dicet, pro-
consul super causa cognoscens, te eius potestati
subiectam pronunciantur: cum aduersus eam con-
sentiam in integrum restituere possitis: is, qui pro-
nunciam regit, in impetranda cognitione suas partes
secundum leges exhibebit. PP. Kal. Dec. Pio & Pon-
tiano Cons.

3. Imp. Philippus A. & Philippus
Caf. Aliene.

Adversus sententiam eius, qui tunc vice principis
apud praetorem seu praefidem prouinciam clarissimum
virum sagittari nequaquam poteris. Nam aduersus
eum sententiam, qui vice principis cognovit, folius
princeps restituet. PP. xviii. Kal. Nou. Philippo A. &
Titiano Cons.

4. Imp. Dioclet. & Maxim. AA.

Vrbini & alii.
CVM & minores vos esse affirmatis, & indefensos:
Nullum vobis prouidicium fieri praeceps, prouin-
cie tutorum vel curatorum vobis affidente, aliquid
statuum est: intelligitis, in integrum restitutio-
auxilium vobis esse necessarium: eodem obtinetur,
etiam si per procuratorem vestrum legitimè ordinatum
sit agitata est. Dat. xvi. Kal. Maij. Maximo &
Aquilino Cons.

5. Idem AA. & c. Martiano.

In rem pupilli vel adulci contra tutores seu cura-
tores a praeide facta sententia, restitutio auxilium
non minus, quam si quid aduersus eos suisset stan-
tum, implorare minores posse constat. Dat. x. Kal.
Nou. AA. Cons.

S I ADVERSUS VENDITIONEM,
TIT. XXVII.

1. Imp. Alex. Florentio militi.

Si minor annis vigintiquinque empori prae-
dicti, etiam de capro te esse controvenerit, secundus
(quem conditioni non paruisse corquereris) manu-
missus non est: etiam tua litiis instaurandis admittit.
Quod si libertatem (quamvis indebitam) dedicit,
non posse eam revocari intelligis: sed damnum, quod
ob eam cautam illatum est, iudicio negotiorum gesto-

Dat. vi. Kal. Sept.*

Nous constitutio FREDERICI.

Sacramenta puberum sponte facta super contracti-
custodiuntur. Per vim autem vel per infamiam metum
extorta etiam a maioribus, (maxime ne querimoniam
maleficiorum commissorum faciam) nullius esse ma-
jori iubemus.

2. Imp. Conf. Constantius & Constantius

AAA. ad populum.

In integrum restitutio minoribus aduersus com-
munitatis venditiones, & aduersus tutorum seu cu-
ratorum infidias sanctionum praesidio causum min-
uere potuit. Nam si cogniti, que gestis, his consen-
sum post vigintiquinque annos ex parte commodatis:
quamvis illa minor pro portione sua restitutio-

S I ADVERSUS VENDE-
tionem pigrorum,
TIT. XXIX.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & c.

Sabin & alii.

Etiam aduersus venditiones pigrorum, que à cre-
ditoriis fiant, minoribus subveniri, (si tamen
magno detimento afficiantur) iam pridem placuit.
Si ligur pigrori capitius praeedit, ac distractis, enor-
me damnum ex huiusmodi venditione passos vos es-
tenderitis: præferim cùm hodie minores vos esse
affirmatis, auxilium restitutio vobis impetrabitur.
Dat. x. Kal. Dec. Sirmij, ipsi AA. Cons.

2. Idem AA. & c. Seuerus & Clementinus.

Rem, quam à patre vestro quondam creditor eius
obligatam sibi distractis, per exatam restitutio-
nem reuocari desiderium non habet ratione,
quod juris est, etiam si extraneo successeris. Nam si
creditor non bona fide versatus est: ipsum magis, vel
tutores, fave curatores vestros, qui hanc venundari
passi sunt, conuenient. Dat. xiii. Kal. Maij. Sirmij, cc.

S I ADVERSUS DONATIONEM,
TIT. XXX.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA.

Theodora.

Si quæ res ante nupicias congruenti moderatione à
minore annis vigintiquinque marito sponte rati-
onem, etiam curatore præsente tibi donata sunt:
obtinent, etiam non renocabuntur. S. III. Non. Nou.

2. Idem AA. & c. Medex.

Sine te ac fratrem tuum, emancipatos pater vester
donationem fecit: in aliud posse transferre
portionem eius, nihil vobis absolvit, ne, si frater tuus
sibi quis sit prædicti rufici partem donata patri con-
sentit, do minium ab eo discedere potuit propter se-
nsus consilii auditorem, nec auxilium in integrum
restitutio hæc in re necessarium est. In aliis vero
rebus, que etiam sine decreti recitatione alienari
possunt: si postquam sibi donata fuerit, postea alii
donanti eandem partem voluntatem in minore state
commodauit, nec præstabilita tempora restitutio
excessit: hoc auxilium implorare potest. Dat. vii.

S I ADVERSUS LI-
beratorem,

TIT. XXXI.

1. Imp. Seuerus & Antoninus AA. Hamniz.

Si post decreta prætoris viri clarissimi, qui fidei-
cōfessariam libertatem debet prouinciaris, secundus
(quem conditioni non paruisse corquereris) manu-
missus non est: etiam tua litiis instaurandis admittit.
Quod si libertatem (quamvis indebitam) dedicit,
non posse eam revocari intelligis: sed damnum, quod
ob eam cautam illatum est, iudicio negotiorum gesto-

172

Dat. vi. Kal. Sept.

173

rum à curatib. tuis esse faciendum. PP. II.
Kalendas Iul. Lateano & Rufino Cons.

2. Imp. Gord. A. Solano.

Et si minor viginti annis soror tuam
etiam tuum, ab eo circumscripta, in conci-
lia manumisisti, tamen vindictæ impositio, qui li-
beras iusta munitur, nec obtentu quidem ex parte
maleficiorum commissorum faciam, nullius esse ma-
jori iubemus.

2. Imp. Conf. Constantius & Constantius

AAA. ad populum.

In integrum restitutio minoribus aduersus com-
munitatis venditiones, & aduersus tutorum seu cu-
ratorum infidias sanctionum praesidio causum min-
uere potuit. Nam si cogniti, que gestis, his consen-
sum post vigintiquinque annos ex parte commodatis:
quamvis illa minor pro portione sua restitutio-

auxilium implorare posset, vobis tamen ad communica-
ndum editi perperni beneficium eius ex parte pa-
tronari non potest. S. III. Id. Aug. c. c. Cons.

3. Imp. Valerianus & Gallienus AA. Mar-
thon & Sabinus.

4. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

5. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

6. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

7. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

8. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

9. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

10. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

11. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

12. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

13. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

14. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

15. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

16. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

17. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

18. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

19. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

20. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

21. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

22. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

23. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

24. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

25. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

26. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

27. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

28. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

29. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

30. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

31. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

32. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

33. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

34. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

35. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

36. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

37. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

38. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

39. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

40. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

41. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

42. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

43. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

44. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

45. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

46. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

47. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

48. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

49. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

50. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

51. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

52. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

53. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

54. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

55. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

56. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

57. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

58. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

59. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

60. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

61. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

62. Imp. Gordianus & Pius AA. Martino & Paterno Cons.

restituui iubebit. Dat. Id. Feb. Sirmij, cc. Conf.

SI ADVERSUS CREDI-

TOREM.

TIT. XXXVIII.

Cum & ipse profitearis, cum zenodora minore vigintiquinque annis te contraxisse, nec doce-ri potuisse prætorem viuum clarissimum ex eo con-tratu locupletorem cani esse factam: intelligi cāmerito in integrum restitutam. Dat. v. Non. Aug. Largo & Melfalino Conf.

2. Imp. Gordianus A. Caiano.
SI (vt allegas) minor annis pecuniam fœnori accepisti, nec ea in re tuam verba effudieris cau-tionem, per quam te obligasti, in integrum restitutio-nis auxilium potes sollicitare. PP. iii. Id. Aug. Tuso & Ballo

SI MINOR AB HEREDITATE

se abstineat,

TIT. XXXIX.

1. Imp. Severus & Antoninus AA. Floren-

tio & alii.

Sic vos paterni hereditati non immiscuisti: et rem testificatio necessaria non fuit: cum fides ve-ritatibus verborum adminicula non desideret. Quod si pro herede gesistis, vel honorum possesionem accepisti: propter atatem, cui subueniri solet, in integrum restitutio-nis auxilium accipere debetis.

PP. vi. Non Maij, Saturnino & Gallo Conf.

In authenti. r. p. l. s. ad hac quoque. col. 9.

ut. 2. fin. Nou. 1. P. 6.

Sic omnes credidit: sed uti restitutio posse-atur, iudiciorum est, ut inter futurum minor se absti-neat. Sed si enim absunt, vel quidam: scilicet iudicem ci-entium quibus intra minorum auctoratum, minor fidei ab hereditate cista: iudice prævidente, ubi & qualiter res hereditatis debet, aut cui, adiutori, quantitate turum in aliis manifestanda.

2. Imp. Gordianus A. Herodotus.

Sic cum autem testamento te heredem reliquisti, hereditates eorum non adiisti: liberum tibi est, repudiare paterna successione, per in integrum restitutio-nis auxilium (quo te aetas iure dicis esse munitam) hereditatem parentum tuorum (licet antea non adiisti) nunc obtinere. PP. iii. Non. Febru. Gordiano A. II. & Pompeiano Conf.

SI VIT OMISSAM HEREDI-TA-

tem, vel honorum possesionem,

vel quid aliud ac-

quiratur;

TIT. XL.

1. Imp. Gordianus A. Proxit.

Minores vigintiquinque annis non tantum in his, quæ ex bonis propriis amiserunt, verum etiam si hereditatem sibi delatam non adierint, posse in integrum restitutio-nis auxilium posse, iamendum placuit. PP. Id. Octob. Pio & Pontia-no Conf.

2. Imp. Diocletius & Maximianus AA. & cc.

Sarapadi.

Ad honorum possesionem in paternis rebus omissam, minores in integrum restitutio-nis ad-mitti beneficio iam pridem placuit. Restituti autem decreto, bona, quæ habuerunt mortis tempore patris, debent conferre fratribus. Dat. xvi. Kal. Non. Sirmij, cc. Conf.

IN QVIBVS CAVSIS IN INTE-

GRUM RESTITUTIO NECESSARIA NON EST,

TIT. XL I.

1. Imp. Alexander A. Mutato.

Minoribus vigintiquinque annis (præsum-

qui per tutores & curatores non defenduntur) non obesse, si mortem defuncti parentis non vicit, innumeris diuorum parentum meorum ex meis descripsit continetur. v. Id. Maij, Alexandro A. II. & Dione Conf.

2. Imp. Valerius n. & Gallius AA. Theodorus.

Adolecentus tempus non imputari in id quin-queannum liberis, cuius prescriptio seram inof-ficiens questionem mouenib; ut opponi solet, mani-feste ante descripsimus. Implerat igitur a late legiti-mo non est in integrum restitutio-nis necessaria: quia non redintegratio amissa causis his datur, sed in-tercausa ipsa causa seruat. PP. ii. Id. Aug. Tuso & Ballo

3. Imp. Diocletius & Maximianus AA. & cc. Decimo.

In minorum persona re ipsa & ex solo tempore creditum est in his videlicet, quæ moram deside-rant, id est in bona fide contractibus, & fidejemi-tis, & legatis.

4. Idem AA. & cc. Stratocitus.

Si tutor tuus, qui pro tutelari officio non caue-tas, iudiciorum expertus est contra cum lata senten-tia tuo officere non potuit: nec ea, quæ ab eo gesta sunt, ullam firmatatem obtinet. Frustra ergo in integrum restitutio-nis auxilium desideras: quia do ea, quæ ab eo gesta sunt, qui legitimi administra-toris personam sustinere non possum, ipso iure irri-ta sunt. S. xviii. Galen. Nou. Nicomedie, cc. Conf.

5. Imp. Iustus & Ioannis p. prætorio.

Sancimus fauore imperfecta, etatis exceptionem non numeratae pecunie ab initio minoribus non currente, sed cum in integrum restitutio-nem expeditamus, aliquod emergat obstatum per quod huiusmodi beneficio minor vii non possit, vel subfici-entia eius subvertitur. Sed humanius etiatus can-dem legis interpretationem exendere, in omnibus casibus, in quibus vetera iura current, quidem tem-porales prescriptio aduersus minores concesserunt, per in integrum autem restitutio-nem ei subvenientib; eas ipso iure non current, melius eti-tem intacta eorum iura seruantur, quam post causam vulnerata remedium querere: videlicet exceptio-nibus triginta vel quadragesima annorum in suo ita remanentibus. Dat. iii. Kal. Decem. Diocletiano II. Maximiana AA. Conf.

3. Idem AA. & cc. Theodorus.

Si alterius circumveniens causa, minor etate majorum te probare aspectu laboraueris: cum malitia suppletat etatem, restitutio-nis auxilium tam sacerdoti constitutionibus, quam refe-ri, torum aucto-ritate denegari statuum est. Quod si per iniuriam vel circumvenientem aduersus hoc fuerit factum durabit beneficium, quo minoribus causa cognita subuenienti solet. Aditus itaque præf. prouincie probationis etatis examinata causa, si tuum dolum non reperierit intercessisse, ac te minorem vincisse probaueris, causa cognita, in integrum restitutio-nem prouidebit. Si tamen in instru-mento, per sacramenti religione, maiorem te esse adiutori non ignorare debes, exclusum tibi est in integrum restitutio-nis beneficii: nisi palam & evidenter ex instrumentorum probatione, non per tellus, depositiones, te fusile minorum ostenderis. Huicmodi autem sacramento corporaliter praktico nullum tibi superesse auxilium, perspicui iuris est. Dat. xiiii. Kal. Octob. Sirmij, cc. Conf.

4. Idem AA. & cc. Labio.

Cum apud veteres dubitabatur, in liberis pre-redentes fuos, ut liberti patronos in querimoniis deducere posset, quæ non rite in eos versatos: quæ ex istim abutantur, nullam est contra huiusmodi per sonas in integrum restitutio-nem, pondere naturali, vel patrionali retenientia huiusmodi petulantia & refractio, nisi vel ex magna causa, vel aduersus turpem eorum personam: alij autem personarum quædem

quidem vel cause distinctionem respondam esse censuerunt: quæc autem tanquammodo dandam esse restitutio-nem putauerunt, cum minor ex sua simili-citate se tecum, non ex dolo patrii, vel patro-rem circumscriptum esse diceret. Sed si maneat in omnibus honor patribus, & patrino, vel patrino il-libatus, arque intactus: fancinus, nullo modo negat aduersus parentes viriique sexus, neque aduersus patrionum vel patrionum dari restitu-tio-nem, nam personarum reverentia omnem ei exclu-sit. Nam personarum procedulio sit, etiam ipsa personas cauere, ne quid suæ opinioni contrarium existat. Dat. Kalend. Septembris. Constantino, post con-sulatum Lampadij & Orestis vv. cc.

3. Imp. Philipus A. Antitius.

JN una eademque causa iteratum in integrum restitutio-nis auxilium non iure nisi noue defensio-nes prætendantur, polci, sepe prescriptuas est. PP. ii. Cal Jul. Peregrino & Aemiliano Conf.

DE HIS QUI VENIAM ETATIS IMPETRAVERUNT

TIT. XL V.

1. Imp. Aurelianus A. Agathochela.

Eos, qui veniam etatis à principali clementia impetraverunt, etiam si minus idonei rem suam administrare videantur, in integrum restitutio-nis auxilium impetrare non posse, manifestissimum est: ita hi, qui cum eis contrahunt, principali auto-ritate in ipsis scripti esse videantur. PP. Calend. Jul. Aureliano A. & Capitolino Conf.

2. Imp. Constantius. Ad Verinum præ-

dicti pateram frugem, vel aurorum patrimonia gubernare cupimus, & super hoc imperialis auxilio indigere cooperimur, ita deum etatis veniam huiusmodi beneficium, cum vicissimi anni meras implie-rent: ita ut post impetrata etatis veniam, idem ipsi per se principale beneficium allegantes, non solum per scripturam annorum numerum probet, sed etiam testibus idoneis aduocatis, mōrum suorum instituta, probitateque animi, & testimoniū vita honestioris docentur.

3. Feminae quoque, quæ mōrum honestas, men-tisque solertia commendat, cum octauum & decimum annum egressi fuerint, veniam etatis impetrare sancimus. Sed eas, proprie pudorem ac vere-cundiam seminarim, & cœui publico demonstrari non cogimus, nisi per recepta etatis venia, annos tan-tum etatis probari posse, tellibus quinque vel in-instrumentis misso procuratore concedimus: ut ipsæ eum in omnibus negotiis tale ius habeant, quæle & margi habere prescriptissimata, tamen, ut praedia sine decreto non alienent.

4. Quid Senatores quidem clarissimi viri in hac regia urbe commorantes, apud sublimitatem tuam, carceri vero apud prætorem, in prouincie autem omnes apud earum rectores de suis mōribus & ho-nestate perdoceant. **H**uius vero, qui contra memora-tam dispositionem veniam etatis à principali clementia impetraverunt, sciant eam nullas yires obtinere. Dat. iii. Cal Jul. Romæ, Crisp. II. & Con-stantino Cef. II. Conf.

5. Imp. Iustinus A. Menni præ, præ.

Eos, qui veniam etatis à principali clementia impetraverunt vel impetraverint, non solum a liationem, sed etiam hypothecam minime pollere decreti interpolationem rerum suarum, immobi-lium facere inbentus, in quaum alienatione vel hypotheca decretum illis necessarium est, qui nec-dum veri etatis meruerunt: ut similis sit in ea parte cōditio minorum omnium, siue petitæ sit, siue no-n etatis venia. Dat. viii. Id. April. Decio v. c. Conf.

6. Idem A. ad Senatum.

Si quis aliquid dari vel fieri voluerit: & legitime statis fecerit mentionem, vel si se absolute dixerit praefex statis: illam tantummodo etiam intellectam esse videri volumus, quae & vigintiquinque annorum curieuli compleverit, non quae ab imperiali beneficio suppletur: & præcipue quidem in substitutionibus vel restitutionibus hoc intelligi facimus: nihilominus tamen & in aliis: nisi specia litteris quam addiderit, ex via venia & statis velle aliquid procedere. Datum ix. Kal. April. Lampadio & Oreste vv. cc. Consil.

SI MAIOR FACTVS RATVM

habuerit,
TIT. XLVI.
1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & cc.
Eutychiano.

Si inter minores quinque, & viginti annis vel fieri spectra interposita, vel sine scriptura, facta sine do-
lo diuiso est, eamque post legitimam statem ra-
tam fecerint: manere integrum debere conuenit. S.
viii. Cal. Maij. AA. & Consil.

2. Idem AA. & cc. Sotiri.

Qui post vigesimalium quintum annum statis ea,
qua in minore erat gesta sunt, rata habuerint:
frustra restitucionem eorum postulant. Dat. idib. Feb.
cc. Consil.

VBI ET APVD QVEM COGNITIO
in integrum restitutionis agi possit,
TIT. XLVII.

1. Imp. Antonius A. Severo.

Si quid a procuratore meo iudicatum est, id per integrum restitutionem præsidis sententia no-
potest recindi. princeps enim solus contra senten-
tiam procuratorum suorum in integrum restituere
sollet. PP. vi. Cal. Decemb. Lxto & Cereali Consil.

2. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & cc.
Aquilino.

Quoniam easque in transactione dari placuerat,
quæ tradidisse proponit: consequens est, si de his
repetendis per integrum restitutionem, vel quâ-
cumque aliam caufam putaveris agendum esse adi-
re te prouincie præfide, in qua domicilium ha-
bene, quos conuenis. Dat. iii. Cal. Septemb. Cap. post
certum Confutatum Lampadij & Orestis.

3. Imp. Iustin. Ioanni prefecit p[ro]p[ter]a.

Cum scimus esse dubitatum de restitutionibus,
que in integrum postulantur, sive tantummodo
apud iudicem, cui aliqua iurisdictio est, examinari
eas oportet, sive apud pedaneos iudices: sive eas mi-
nores vigintiquinque annis petierint, sive maio-
res, secundum quod anterioribus sanctionibus vel
veteris iuris vel nostris declaratum est: facimus
non solum apud iudices pro tribunali huiusmodi
causa cognitionem proponimus, sed etiam apud eos in
dico, quos Augustalis dederit malefas, aut nostra
republica administratores, vel in hac regia viba
vel in prouinciis: vi videatur ipse, qui judicem de-
finauerit, ut pro tribunali cognoscens, in te-
grum dare restitutionem, & causas eius examinare.
Si etenim non difficulter erit caufarum examina-
tio, Sed ne quis ita effuse intellectum nostra consti-
tutionis audeat esse trahendum, ut etiam apud com-
missarios indices, vel arbitrios ex communis sen-
tentia cl. los, vel apud eos, qui dantur à iudicibus
qui propriam iurisdictionem non habent, sed tan-
tummodo indicant facultatem, putat huiusmodi
extensi sanctiem: hos tantum generaliter volu-
mus tales causas dividere, qui vel certe adminis-
trationi, cui & iurisdictio adhaeret, prepositi sunt,
vel ab his fuerint datib[us] nullo magis si à nostra

3. Idem A. Flavio Aristodemo militi.

Qod tempore militis de bonis aliquibus possit
sum ab aliquo est, posteaquam rei publica &
causa absente defuit, intra annum viilem amota præ-
scriptione temporis medijs, possessionem vindicare
permisimus. ultra autem ius possessoris londere
contra eum inititum non oportet. PP. Non. la-
nuar. Maximo ii. & Aeliano Consil.

4. Imp.

maiestate delegata eis sit causarum audientia. Sed
ne quid penitus dubitandum relinquatur: & hoc
adendum esse censemus, ut his tantum, quos supra
enumerauimus, licet de integrum restitutione
discepare, sive hoc specialiter eis fuerit mandatum
(quod & veteribus non fuerat incognitum) vel si
generaliter dari sunt iudices, vel in aliis: speciebus
itter quam addiderit, ex via venia & statis velle ali-
quid procedere. Datum ix. Kal. April. Lampadio &
Oreste vv. cc. Consil.

DE REPUTATIONIBVS QVAE
sunt in iudicio in integrum re-
stitutionis.

TIT. XLVIII.

1. Imp. Aetius A. Atianus.

Qui restituitur in integrum sicut in damno mo-
rari non debet, ita nec in lucro. & ideo quic-
quid ad eum pertinet vel ex emptione, vel ex ven-
ditione, vel ex alio contractu: debet restituere.
1. Sed & si intercessor minor vigintiquinque an-
nis i. teruenitur, in veterem debitorem debeat resti-
tuere.

2. Si Sed & cum minor adiit hereditatem, & resti-
tuitur mox quicquid ad eum ex hereditate per-
nit, debet præstare, verum & si quid dolo eius factū
est, hoc cum præstare conuenit. Sine die & consule.

ETIAM PER PROCURATOREM CAV-
SAIN INTEGRUM RESTITUTIONIS AGI POSSIT,

TIT. XLIX.

1. Imp. I. Alex. A. Liciu.

Causam in integrum restitucionis, si qua compe-
dat, etiam per procuratorem agi possit placet
Datum xiii. Calend. Octobr. Pompeiano & Pelingo
Consil.

IN INTEGRVM RESTITUTI VNE
postulata, ne quid noui fiat,

TIT. L.

1. Imp. Cael. A. Se cundo militi.

Postulata in integrum restitucionis, omnia in suo
statu esse debere, donec res finitimi, et ipsius in
ris est, idque curabit, ad cuius partes ea res perti-
nit. PP. xii. Calend. Jul. Gordiano A. & Auila Consil.

DE RESTITUTI VNB MILI-
TUM, & eorum, qui rei publica causa
absunt.

TIT. LI.

1. Imp. Sueton. & Ant. AA. Chiloni.

Si Valerianus Centurio cohortis duodecim Al-
Spinorum ante vitam decedit, quam honorum pos-
sessionem recipere: heres eius ex persona defuncti
restitutionis auxiliu intra annum viilem ita re-
cepit: sed implorabit, si Valerianus post exactus dies, qui
bus honorum possesso defertur, in militia defun-
dit est. PP. Calen. Nouemb. Lacerano & Rufino Cof.

2. Imp. Alex. A. Petronio. Centurioni.

Si quid de bonis corum, qui rei publica causa ab-
sentes sunt, deminutum est, actione quæ compe-
tente eis aliquis liberatus s. ita in integrum restitu-
tio perputia iurisdictione intra annum viilem per-
mititur. PP. xxii. Cal. Nouemb. Alex. A. ii. & Mar-
cello Consil.

3. Idem A. Flavio Aristodemo militi.

Qod tempore militis de bonis aliquibus possit
sum ab aliquo est, posteaquam rei publica &
causa absente defuit, intra annum viilem amota præ-
scriptione temporis medijs, possessionem vindicare
permisimus. ultra autem ius possessoris londere
contra eum inititum non oportet. PP. Non. la-
nuar. Maximo ii. & Aeliano Consil.

4. Imp.

81

De temporib. in integ. restit.

18

4. Imp. Geta. A. Mæstriano.

Glorare non debet, qui rei publica causa
in dolo malo absunt, si absentes boni viri arbi-
tratu non defenduntur, bona tantum posseideri, &
venitio non autem in tempus differit quo rei publica
causa absente desierint. Dat. x. Kal. Ian. Gordiano
A. & Auila Consil.

5. Idem A. Secundino militi.

Si intra legiunani statem, vel ea impleta, nondi-
ces, tempore præstituto, pater eius in fata con-
cessit, inquit ei heres existit, & intra virgininquos
annos, vel post eam statem intra id tempus, quod ad
in integrum restitucionem defuncto supererat, no-
men militis dediit: præfides prouincia, causa cognita,
per in integrum restitucionem ex persona defuncti
subueniri ubi providebit: Dat. xi. Kal. Noueni. Pio &
Pontiano Consil.

6. Imp. Valerian. & Gallien. AA. Germania.

Nisi rei publica causa absunt, neq[ue] alii ma-
nioribus ad evitum in integrum restitucionis
principiis, præscriptionem quad-icenni post facta
a fisco venditionem obessit: posse manifestum est. PP.
vi. Id. Maij. Sabino & Venusto Consil.

7. Idem A. Mattiano militi.

Si intra annos, quibus in integrum restitucionis
auxiliu indulgerit, constitutus es, vel eo tem-
pore nonem militiae dedisti, & expeditione occupa-
tus es continuorum beneficium restitucionis, per v-
sucacionem, licet ante militiam suppletarit, non pa-
titur te dispendio rei familiaris affligi. Dat. ix. Kal.
Nou. Pio & Pontiano Consil.

8. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & cc. Dionysio.

Ex persona fratrum, tibi eorum quæsita est suc-
cessio, potes, contra quem supplicas, agere non i-
gnorans, quod si minores vigintiquinque annis ini-
litauerint fratres tui, si in militia diem fundi-
sunt in integrum restitucionis tempus eis non cel-
lari. Dat. No. Feb. cc. Consil.

9. Imp. Constantius A. Ad Bassum PP.

Esque de temporibus in integrum restitucionum
legibus causa sum, custodiiri conuenit, & si forte
quis beneficium nostrum statim veniam fuerit confe-
ctus ex eo, quo indulgenza nostra in iudicio com-
petenti fuerit intimata, et administratio rei pro-
pria per illa, ad persequendas in integrum restitu-
tioium finitimasque causas iure tempus habeat pre-
sumptum ut tam, ut numquam minoribus vigi-
ntiquinque annis constitutus de his, quæ ante impe-
trata veniam statis gescerunt, auxiliu in integrum
restitucionis denegetur. 1. Si quando sanè in
minoris iura successerit minor: minime prohibe-
tur, cum quintum & vicequintum sive statis annum
transierit, in integrum restitucionis beneficio vi-
tore illabito. 2. Quid si maioris fuerit minor
iura nascitur: quantum ad eas pertinet caufas, quas ex
persona maioris fuerit consecutus, tantum temporis
ad exponentias in integrum restitucionis decidens
dalique causas accipere debet, quantum defuncto,
cu[m] his auct[us] honorum possessor docebatur exti-
tisse, reliquum fuerat. 3. Cum vero major suc-
cessione fuerit adepitus minoris quidem ciuili in-
tegre ita ita testamento successerit, mortuus
cum fuerit adiuta hereditas: si vero honorario iure, ex
quo honorum possesso fuerit accepta, examinando
ac terminando in integrum restitucionis negotio, fo-
liida fine vita diminutione tempora supplicetur. Dat.
Non. Octobr. Romz, Constantino A. & Licinio Cæ-
trisque ii. Consil.

IN AVTHENT. De temp. non solute pecunie suæ
per dote. & generaliter collat. 8. illi. i. coll.

7. illi. 10. seu Nou. 100. c. 2.

Si minor viginti, unque annis de dote causa non
numerata statim non queritur: restituatur extenuis,
ut non transcedant à tempore nuptiarum duodecimum
annum. Et quoque mortuo intra predictum tempus, in-
dulget annus heredi eius. Sed si heres sit minoris
sua mino[re] de defuncto, quinque annorum gaudat
patio, non expectato extitatis eius.

6. Idem A. ad Julianum præse-

sum vrb.

Petenda in integrum restitucionis temporibus
obseruat, si dilatio ab aucto petatur, quæ
intra metas restitucionis valer artari: & can-
dem, quocumque flagitante, caufis cognitis
tribui oportebit. Sin vero eiusmodi postulantur

Concilia, que intra spaciū receptū angustari sequuntur; quippe si in confinio legitimi temporis perantur, & eius terminos prorogabunt dilatationē posteriorē dēnegari conuenit, in eius enim arbitrio sacerat, junc īferre litigium, cūm petītā dilatatio nōra superficie spaciū posset includi. 1. ¶ Quod si defensio rei dilatationē suffragium postulauerit: eadem: sacerda causa citra obstaculum temporis difseri sancimus: quia nequaguām steterat in ipsius potestate, quando litigio pulsaretur, dari igitur defētētēs impetrata dimissio sece vñla temporis defētētēs preferat, qua dilatationē, si a reo impetratur, etiam ad or in requirendis probationibus vñlā minime prohibebitur. Dat. xxii. Kalend. Aug. Roinz, Constantino Cax. v. & Maxim. Conf.

2. Imp. Iustin. A. Ioanni PP. Speruacuam differentiam vñlis anni in integrum restitutio nis nostra republika separante, sancimus, & in antiqua Roma, & in hac alma urbe, & in Italia, & in aliis prouinciis quadriennium contiūnū tammodo numerari ex die, ex quo annus vñlis currebat: & id tempus totius loci esse commune, ex diffētētēs enim locorum aliquod induci discrimen, fuis nobis absurdum vñsum est. Quod non solum in minorum restitutio nibus, (quibus vñlis anni incipit currere, ex quo vicefimē sexi anni dies illuxerit) sed etiam in maiorum, hoc idem adhiberi sancimus; & hic pro vñli anni memorata continuo temporis obseruerit ad interponendam contestationem, finiendamque item. 1. ¶ Et quemadmodum omnis minor etas excipitur in minorum restitutio nibus, & in maiorum, tempus in quo reipublica causa abfuerit, vel alios legitimis causis, quæ veteribus legibus enumeratae sunt, fuerint occupati, omnes excipiatur. & non absimili sit in hac parte minorum & maiorum restitutio. Dat. Kal. Sept. Constantinop. post consulatum Lampadij & Orestis VV. CC. Conf.

Q. VIBVS EX CAVSIS MAIORES
in integrum restituantur,

TIT. LIV.
Imp. Antoninus A. Amiliano.

S propter officium legationis ad me bona fide fācētētēs & in defensione condemnatus es: instaurationem iudicij iure desideras, vt ex integrō defensionib⁹ tuis vñris, nam eos quoque, qui legationis officio fungitur, in eo priuilegio es, in quo sunt, qui reipublica causa absunt, receptio es. PP. V. Non. Mart. Diob. & Aspris Conf.

2. Idem A. Dionysio. Si dicere apud arbitrium præsentiam tuū facere nō possuisti, quid sub custodia militari iusti præsidis detinebaris, idque in veritate est præsidū prouincie probaueris: accepies cause instaurationem. PP. xix. Kal. Octob. Lato & Cereali Conf.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC.

Proculo decurioni.

In contradicib⁹, qui bonis fidei sunt, etiam maiori bus officio iudicis causa cogniti publica iura subiugantur. Dat. Non. Aug. Dioclet. & Aristobolo Conf.

4. Idem AA. Prisciano.

R epublica minorum iure vi solet: ideoque auxiliū restitutio nis implorare potest. Dat. xx. I. dus Nou. Dioclet. & Aristobolo Conf.

5. Idem AA. Liciniano.

Si ab hostib⁹ cui patre ac matre captus, postea his ibi defunctis, legis Cornelie beneficio reversus, successiones eorum quæ sitis exemplo vñlis actio nis, quæ in integrum restitutio nis datur, cū exceptione annua (quæ huc obice solet) obiecu res vindicare non prohibebis. Dat. xvi. Kal. Maij. CC. Conf.

DE ALIENATIONE IV DI CI mutandi caula facta,

TIT. LV.

Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Atalio.

Cum in rem actionem possesio patiar aduersario alienationē etiam iudicij mutandi causa celebrauit, in integrum restitutio nis pergit & permittatur: in illi g̃i, si rem, ne secum ageretur, qui arbitrii sententia: huiusmodi litigiorum, vel soli arbitrii sermones, minime esse credendos: cum & si qui, iurare, cum datum esse non iudice supposito, nec hoc scriptura parium testante, concesserint certaminis compitio (quæ inter homines impetratis sepe accedit) non aliquid vigoris rebus iudicatis inferat, sed in huiusmodi casu huc obtineant, quæ vetere super arbitris eligendis sanxerunt. --

DE RECEPTIS ARBITRIS,

TIT. LVI.

Imp. Anton. A. Nepotianz.

Ex sententia arbitrii ex compromiso iure perfecto adiūtū, appellari non posse, scripta est: quia nec iudicati actio inde prætrahi potest. & os hoc invenit p̃ca p̃m̃iū iūl̃iū, vt metu eius à laetitia non recedat. Sed si ultra diem iocomp̃m̃iū comprehensum, iudicatum est, sententia nulla est, eccl̃ia p̃m̃iū committit, qui ei non partenerit. PP. xix. Kal. Aug. Roinz, Antonino A. Attil. & Balbino Conf.

2. Imp. Car. & Larinus, & Numerianus.

Si contra compromissum aduersarius tuus apud electum arbitrum præsentiam sui facere debet, & ut placita p̃ce videtur obnoxius. PP. xix. Kal. Caro & Crino Conf.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. &

CC. Peronaz.

A rbitrorum ex co m̃iūtū sententia non obtemperat, si fortes vel evidētēs gratia eorum, qui arbitrii sunt, intercedentes: celoū aduerterit filiam tuam: agen: em ex stipulatione exceptione dolis mali vi potest: sed ex dolis mali cl̃isula, & qui comprom̃iū stipulatione subiicit, filiam tuam conuenit non veraberis. PP. iii. Id. Iun. ap̃is AA Conf.

4. Imp. Iustinianus A. Demophileni p̃f. & p̃c. p̃r.

N ē in arbitrio cum sacramenti religione eligendis peritū iūtū committat, & detur licet, ut perfidiū hominibus p̃fūm̃iū definitionē iūtū eindēre fanfissimo arbitrio & huius odi tem sententia esse compendiat. 1. ¶ Si ignorat inter 2. et 3. et 4. et 5. et 6. et 7. et 8. et 9. et 10. et 11. et 12. et 13. et 14. et 15. et 16. et 17. et 18. et 19. et 20. et 21. et 22. et 23. et 24. et 25. et 26. et 27. et 28. et 29. et 30. et 31. et 32. et 33. et 34. et 35. et 36. et 37. et 38. et 39. et 40. et 41. et 42. et 43. et 44. et 45. et 46. et 47. et 48. et 49. et 50. et 51. et 52. et 53. et 54. et 55. et 56. et 57. et 58. et 59. et 60. et 61. et 62. et 63. et 64. et 65. et 66. et 67. et 68. et 69. et 70. et 71. et 72. et 73. et 74. et 75. et 76. et 77. et 78. et 79. et 80. et 81. et 82. et 83. et 84. et 85. et 86. et 87. et 88. et 89. et 90. et 91. et 92. et 93. et 94. et 95. et 96. et 97. et 98. et 99. et 100. et 101. et 102. et 103. et 104. et 105. et 106. et 107. et 108. et 109. et 110. et 111. et 112. et 113. et 114. et 115. et 116. et 117. et 118. et 119. et 120. et 121. et 122. et 123. et 124. et 125. et 126. et 127. et 128. et 129. et 130. et 131. et 132. et 133. et 134. et 135. et 136. et 137. et 138. et 139. et 140. et 141. et 142. et 143. et 144. et 145. et 146. et 147. et 148. et 149. et 150. et 151. et 152. et 153. et 154. et 155. et 156. et 157. et 158. et 159. et 160. et 161. et 162. et 163. et 164. et 165. et 166. et 167. et 168. et 169. et 170. et 171. et 172. et 173. et 174. et 175. et 176. et 177. et 178. et 179. et 180. et 181. et 182. et 183. et 184. et 185. et 186. et 187. et 188. et 189. et 190. et 191. et 192. et 193. et 194. et 195. et 196. et 197. et 198. et 199. et 200. et 201. et 202. et 203. et 204. et 205. et 206. et 207. et 208. et 209. et 210. et 211. et 212. et 213. et 214. et 215. et 216. et 217. et 218. et 219. et 220. et 221. et 222. et 223. et 224. et 225. et 226. et 227. et 228. et 229. et 230. et 231. et 232. et 233. et 234. et 235. et 236. et 237. et 238. et 239. et 240. et 241. et 242. et 243. et 244. et 245. et 246. et 247. et 248. et 249. et 250. et 251. et 252. et 253. et 254. et 255. et 256. et 257. et 258. et 259. et 260. et 261. et 262. et 263. et 264. et 265. et 266. et 267. et 268. et 269. et 270. et 271. et 272. et 273. et 274. et 275. et 276. et 277. et 278. et 279. et 280. et 281. et 282. et 283. et 284. et 285. et 286. et 287. et 288. et 289. et 290. et 291. et 292. et 293. et 294. et 295. et 296. et 297. et 298. et 299. et 300. et 301. et 302. et 303. et 304. et 305. et 306. et 307. et 308. et 309. et 310. et 311. et 312. et 313. et 314. et 315. et 316. et 317. et 318. et 319. et 320. et 321. et 322. et 323. et 324. et 325. et 326. et 327. et 328. et 329. et 330. et 331. et 332. et 333. et 334. et 335. et 336. et 337. et 338. et 339. et 340. et 341. et 342. et 343. et 344. et 345. et 346. et 347. et 348. et 349. et 350. et 351. et 352. et 353. et 354. et 355. et 356. et 357. et 358. et 359. et 360. et 361. et 362. et 363. et 364. et 365. et 366. et 367. et 368. et 369. et 370. et 371. et 372. et 373. et 374. et 375. et 376. et 377. et 378. et 379. et 380. et 381. et 382. et 383. et 384. et 385. et 386. et 387. et 388. et 389. et 390. et 391. et 392. et 393. et 394. et 395. et 396. et 397. et 398. et 399. et 400. et 401. et 402. et 403. et 404. et 405. et 406. et 407. et 408. et 409. et 410. et 411. et 412. et 413. et 414. et 415. et 416. et 417. et 418. et 419. et 420. et 421. et 422. et 423. et 424. et 425. et 426. et 427. et 428. et 429. et 430. et 431. et 432. et 433. et 434. et 435. et 436. et 437. et 438. et 439. et 440. et 441. et 442. et 443. et 444. et 445. et 446. et 447. et 448. et 449. et 450. et 451. et 452. et 453. et 454. et 455. et 456. et 457. et 458. et 459. et 460. et 461. et 462. et 463. et 464. et 465. et 466. et 467. et 468. et 469. et 470. et 471. et 472. et 473. et 474. et 475. et 476. et 477. et 478. et 479. et 480. et 481. et 482. et 483. et 484. et 485. et 486. et 487. et 488. et 489. et 490. et 491. et 492. et 493. et 494. et 495. et 496. et 497. et 498. et 499. et 500. et 501. et 502. et 503. et 504. et 505. et 506. et 507. et 508. et 509. et 510. et 511. et 512. et 513. et 514. et 515. et 516. et 517. et 518. et 519. et 520. et 521. et 522. et 523. et 524. et 525. et 526. et 527. et 528. et 529. et 530. et 531. et 532. et 533. et 534. et 535. et 536. et 537. et 538. et 539. et 540. et 541. et 542. et 543. et 544. et 545. et 546. et 547. et 548. et 549. et 550. et 551. et 552. et 553. et 554. et 555. et 556. et 557. et 558. et 559. et 550. et 551. et 552. et 553. et 554. et 555. et 556. et 557. et 558. et 559. et 560. et 561. et 562. et 563. et 564. et 565. et 566. et 567. et 568. et 569. et 570. et 571. et 572. et 573. et 574. et 575. et 576. et 577. et 578. et 579. et 580. et 581. et 582. et 583. et 584. et 585. et 586. et 587. et 588. et 589. et 580. et 581. et 582. et 583. et 584. et 585. et 586. et 587. et 588. et 589. et 590. et 591. et 592. et 593. et 594. et 595. et 596. et 597. et 598. et 599. et 590. et 591. et 592. et 593. et 594. et 595. et 596. et 597. et 598. et 599. et 600. et 601. et 602. et 603. et 604. et 605. et 606. et 607. et 608. et 609. et 600. et 601. et 602. et 603. et 604. et 605. et 606. et 607. et 608. et 609. et 610. et 611. et 612. et 613. et 614. et 615. et 616. et 617. et 618. et 619. et 610. et 611. et 612. et 613. et 614. et 615. et 616. et 617. et 618. et 619. et 620. et 621. et 622. et 623. et 624. et 625. et 626. et 627. et 628. et 629. et 620. et 621. et 622. et 623. et 624. et 625. et 626. et 627. et 628. et 629. et 630. et 631. et 632. et 633. et 634. et 635. et 636. et 637. et 638. et 639. et 630. et 631. et 632. et 633. et 634. et 635. et 636. et 637. et 638. et 639. et 640. et 641. et 642. et 643. et 644. et 645. et 646. et 647. et 648. et 649. et 640. et 641. et 642. et 643. et 644. et 645. et 646. et 647. et 648. et 649. et 650. et 651. et 652. et 653. et 654. et 655. et 656. et 657. et 658. et 659. et 650. et 651. et 652. et 653. et 654. et 655. et 656. et 657. et 658. et 659. et 660. et 661. et 662. et 663. et 664. et 665. et 666. et 667. et 668. et 669. et 660. et 661. et 662. et 663. et 664. et 665. et 666. et 667. et 668. et 669. et 670. et 671. et 672. et 673. et 674. et 675. et 676. et 677. et 678. et 679. et 670. et 671. et 672. et 673. et 674. et 675. et 676. et 677. et 678. et 679. et 680. et 681. et 682. et 683. et 684. et 685. et 686. et 687. et 688. et 689. et 680. et 681. et 682. et 683. et 684. et 685. et 686. et 687. et 688. et 689. et 690. et 691. et 692. et 693. et 694. et 695. et 696. et 697. et 698. et 699. et 690. et 691. et 692. et 693. et 694

Nvlli prorsus non impetrat actionis in maiore si aptam rei, & proposito negotio competentem eam esse constiterit. Datum x. Kalen. Maij. Felice & TAURO Conf.

DE IVREIVRANDO PROPTER
calumniam dando,

Tit. LIX.
Imp. Iustinianus A. Demostheni praefecto
prætorio.

In omnibus causis: siue propter literas fuerit apud te certum, siue propter instrumenta, siue propter quicquam alius, in quo necessitas probacionis incumbit: sancionis: non alter easdem probaciones preflare compelli, nisi prius, qm ea exposcit, iuramentum de calunnia præstet, quod non causa diffendi huiusmodi propositi allegationes. nam sacramenti timore contentio saepe litigantium instantia compescit. **T** Ne autem porperam in questionem seruorum quidam venientes, sui animi crudelitatem exercant: non aliter concedi eis, qui quæstionem seruorum exposcent, ad hoc venire, vel a iudicibus audiiri, nisi prius tactis sacrofancis scripturis depontant, quod non odio seruorum, vel propter offendas coheredum ad hoc venerunt: sed quia aliter rerum hereditiarium veritatem exquirere vel ostendere non possunt. Dat. xii. Kalendas Octobr. Constantino. Decio v.c. Conf.

IN AVTHEN. de his qui ingez. ad ap. S. f. coll. 5. t. 4. al. iii. 11. seu Nov. 49 c. 3.

Hoc sacramentum hodie remittitur: cum in initio iuret nihil se calumniose in toto negotio exigere. **2.** Idem A. Ioanni praefecto praetorio.

Cum & iudices non alter causa dimicere concesserimus, nisi sacrofancis euangelii propositis, & patronis cauaram in omni orbe terrarum, qui Romano imperio suppositus est, prius iurare, & ita perferre causas disposerimus: necessarium duximus presentem legem ponere, per quam sancimus, in omnibus iuribus, quia fuerint post presentem legem inchoatae, non aliter r neque auctore neque suilgentem in primordio litus exercere cerramina, nisi post narrationem & responsionem, anque virtusque partis aducati sacramennum legatum præstent, ipsæ principales personæ subante iurandum: & actor quidem iuror non calumnians animo item se mouisse, sed existimando bonam causam habere: reus autem non aliter suis allegationibus vatur, nisi prius & ipse iurauerit, quod putatis se bona instantia sit, ad reliquandum periurerit: & utriusque partis viros discretissimos aducatos (secundum quod iam depositum est à nobis) iuramentum præstare, sacrofancis videlicet euangelii ante iudicem posuit...

IN AVTHEN. de his qui ingez. ad ap. S. f. col. 5. t. 11. 4. al. ix. seu Nov. 49 c. 3.

In isto iuramento adiudicendum est, nullam in tota lito lex auctorum probacionem, nisi quam pro veritate patet quis ne cessari est exhibendam: ne sepius incurat in causa.

IN AVTHEN. ut litigantes iurant. S. t. col. 9. sit. 7. al. 5. seu Nov. 124 c. 1.

Principales personæ, vel illæ, ad quæ negotiorum in medio migraverint, coram iudicibus iurant, quod nihil penitus causa patrocinij iudicibus vel alij eis que personæ pro hac causa dederint, vel promiscerint, vel postea dixerint, vel pro se, vel per aliam medium personam: exceptu his que propriis aducatis pro patrocinio presulz, aliisque personis quibus nostræ leges daci dispensant. **1.** Sec si in sacro consistorio lites vel contentiones intromittantur, sub praesentia sacrisenatus

prædictum iurandum præstetur. **2.** **S**ed si qui litigantium ad iudicem venire nequeant: prædictum iurandum præstent coram officiis ab administrantibus directis ad eos cum aduersario. **3.** **A**duersarius hanc vice absente aduersario inter coram officiis, **4.** **S**ed si partes in alia loca abesse contingat, vel una eorum absens fuerit, ueris suis gestis monumento. **5.** **S**i qui autem litigantium prædictum iurandum præstare naturis per sententiam iudicij aliorum causam actionis, reus condemeretur. **6.** **T**utores & curatores in causisque agentes prædictum iurandum præstabant.

Finis authenticæ. Sequitur textus I.C.

T Sin autem vel dignitas vel sexus personæ non concuerit eam ad iudicem peruenienti domo iurare, & procuratore eius præsentem, altera videlicet partes vel procuratores eius præsentem.

Quod obseruari oportet, & si iudices, vel curatores, vel alij quædam hinc personæ, qui administrationem alienarum rerum autoritate legitima gerunt. Contenti enim & ipsæ iureverunt affectus quia ipsi causam scientes, ita ad eam peruenient, neque enim pueri, neque adulosi, vel alij huiusmodi personæ: sed ipsi, qui pro eis tuvel, vel curam, vel aliam legitimam gerunt administrationem, scire possunt causam, & ita ad iudicem peruenire, eo quod ex animi sui scientia iurent. Et ille vera causa natura alia forsan est: tam, quod quicque credit & estimat, hoc est iurandum. Omnibus aliis iuramentis, quæ vel ex posteriori descendunt legibus, vel à nobis disposita sunt, in suis firmatae durantur.

Sin autem abseruit altera pars, & per procuratores causa eius agitur: non ante licentia habeat actor item exercendam suo procuratori mandare, nisi prius actis interuenientibus in provincia, in qua legit, sacramentum calumniae subeat. Similiter modo si reus abseruit, & forsan per iudicatum solui stipulacione procuratore ordinaverit, vel defensor pro eo interuenire: & ipse vel præsentis auctore per se, vel per instructum procuratorem, vel etiam absente eo si hoc iudex perspexerit) intra acta iuramenti præstet, quod reum dare ante depositione est.

Sed quia veremur, ne forsan quidam collusione aliqua vienes, remittere videatur inter se huiusmodi sacramentum, & ex prædicta disputatione nostram sancionem deludant: sancimus, omnes iudices, licet ex compromisso cognoscant, vigorem suum exercentes (qui non pro commode iudicatores, sed pro communis vilitate præsentem legem possumus) minimè pati tale sacramennum remitti, sed omnimodo hoc & ab auctore, & a fugiente exig: ne paulatim videatur huiusmodi res defraudari & sacramentum vel principalium personarum, vel aducatorum ex quacumque parte multulari.

Sed quia eriam huic legi addendum esse censum: vi si quis pro alio item mouere voluerit, & nullo mandato prolatio, sed per fiduciionem ratam rem dominum habitorum, suam personam firmaverit: ne vel ex hac maculatione lex circumscribi videatur: sancimus, si quid tale in posterum emerget (sive pro una persona quis item mouere voluerit, si utero alio corpore, vel vico, vel alia vniuersitate) fiduciionem quidem solam præstare, item autem vterius minimè procedere, nisi intra à iudice statuendum tempus faciat personas principales sacramentum subire, vel præsentis aduersario, si hoc maluerit, vel alio pro eo agente, vel penitus altera parie cessante, inter alia apud defensores locorum huiusmodi sacramentum calumnias, vel ab ipso, pro quo agitur, vel à plurima parte vel idonea vniuersitatis procedat.

Secundum si auctor noluerit sacramennum calumnias subire, & hoc legitimè fuerit approbatum: non licet ei penitus ad item perueire, sed

sed cadat ab instituta actione quasi improbus litigator, & tristitia iudicium ei cum lumina intermissione occurrat, & à iudicio cum quam longissime expellat. **7.** **S**in autem reus hoc sacramentum subire recusaverit: in his capitulis, quæ narratione comprehensa sunt pro confesso habeatur, & licet iudicij sententiam profere, quemadmodum ei ipsa rei qualitas suggesterit. **8.** **S**ic enim non sicuti solum, sed etiam calumniatores minuentur: sic pro iudicis præsumbat se homines in sacraffis sibi. Si enim & ipsa principales litigantium partes per iuramentum lites exerceant, & causarum patroni præbeat sacramentum, & ipsi iudices propositi sacrofancis scripturis tam causis totius faciant examinationem, quæ suum profert arbitrium: quid alijudicis pro hominibus Deum in omnibus causis iudicem eis credendum est? Antiqua calunnia quicquid est, & eius ambigibus constitutio nostra dilucida & compendiosa in terris claret omnibus, & fit maximum dirimentia iuris causarum remedium. **9.** **S**ed prædictum sacramentum in iuribus quidem, quæ necrum sunt inchoatae, præstari volumus in ipso litus primordio. Sin autem cause adhuc pendentes inveniuntur: vel post item contestatae, & post solitas iudicatae, leas cautelas iam præstatas. si quidem præsto fuerit

3. Idem *

Pateat omnibus nostrâ rem, procuratoribus conuenticulum seu conspirationem iuris iurandum religione, vel quoque modo cōpositam à nostra maiestate prohiberi & detestari, unde huius rei fautores & socios ab omni publico honore sibi comitio infamia nota priuamus, non habentibus autem, ad ullum publici honoris gradum accedendi licentiam penitus amputamus.

CODICIS DOMINI IUSTINIA-

NI SACRATISSIMI PRINCIPIS,
perpetui Augusti, repetitæ
prælectionis,

LIBER TERTIVS.

DE IUDICIIS,
TIT. I.

1. Imp. Strato & Anon. AA. Clementi.
 **V**ATICANICOcepto, iurorum stipulatio non est perempta, superest igitur ut debitor eius tēporis, quod non est in iudicium deductum, conuenire possit PP. Kal. April. Antonio II. & Geta Conf.

2. Idem AA. Valerio.

Licit, iudice accepto, cum tutor two egisti: Ipsa tamen iure actio tutelæ sublata non est, & id est si rufus eundem iudicem petierit: contra vitilem exceptionem rei iudicata, si de specie, de qua agis, in iudicio priore tractatum non esse allegas, non inutiliter replicatione doli mali viteris. PP. vi. Kal. Ianuarij. Faustino & Rufo Conf.

3. Imp. Alex. A. Faustino.

Quoties quælibet status, bonorum disceptationi concurredit, nihil prohibet, quod magis apud eum quoque, qui aliquo super causa status cognoscere non possit, disceptatio teminetur. PP. vi. Idus Feb. Juliano & Crispino Conf.

4. Idem A. Popilio.

Si cum tibi precium prædiorum à curatibus cōspatorum repaturat, & instrumenta empio misericordia tradentur, quætionem omisca evictio non posse: PP. Kal. August. Modesto & Probo Conf.

5. Imp. Gordian. A. Marcello.

A iudice iudex delegatus, iudicis dandi potestatur: nisi à principe iudex datum fuerit. PP. iii. Non. Septem. Pio & Pontiano Conf.

6. Imp. Constat. & Licin. AA. ad Dionysium.

Placuit in omnibus rebus præcipuum esse iustitiae exequitatisque quam stricti juris rationes. Datum Idibus Maij. Volusiano & Anniano Conf.

7. Imp. Diocletiani & Maximiani AA.

Cum debitoris tui seruum tibi pignoris iure obligatum, bona domini sui quondam rebus humanis exempli tenere profitearis: aduersus eum dari tibi actiones contra ius postulatis: si quidem inter seruum & liberum consistere nullum possit iudicium. Ad possessionem itaque pignorum, magis officio iudicis venire coenunt, quæ illicta possunt. **8. Imp. Constant. & Licin. AA. ad Dionysium.**

Placuit in omnibus rebus præcipuum esse iustitiae exequitatisque quam stricti juris rationes. Datum Idibus Maij. Volusiano & Anniano Conf.

9. Imp. Constat. A. ad Maxi-

mum.

Iudices oportet in primis rei qualitatem plebem inquisitione discutere, & tuic veranque partem expiis interrogare, numquid novi addere

desidereretur hoc ipsum ad alterutram partem proficiat, siue definienda causa per iudicem, siue ad maiorem potestatem referenda sit. Datu. idus Ianuarii Sirmij. Licinio v. & Crispi Coll.

IN AVTHENT. VI. cim de appellat. eug. 5. sed & boc. colla. 8. sit. 18. al. 11. seu Novell. 116. cap. 2.

Plentus: vi, si quando ma pars allegatio ibi subrenunciatur, dia vero pars se habere aliquid, quod propositas, dixerit index negri modis omnibus tam partem, que visitatione compellat initia tristitia dicitur, postquam altera pars allegatio omnis renunciatur, quicquid relictus, sine aliqua iurismissione proponere. Quod si non sicut, sicut ad eam multitudine superandam aliis mensis insulcione, & iudicibus omnimodo suas aures huiusmodi qualitionibus reservantur, & si per tres vices hoc fuerit subsecutum, decem dies unum spacio per vnumquemque introitum definito, & nec ita pars actioris fuerit invenita, & neque per se, neque per procuratorem instrutum peruenientibus hunc iudicem negotii acta apud se confessa conspicere censimus. Et si quidem nihil sufficiens constitutum est, ex quo possit termino causa certa fieri conjectura, volumus non solum partem fugientem ab obseruacione iudicij relaxare, sed etiam in omnes expesas, que consueto modo circa lites expenduntur, cum condemnare, vera quantitate carum sacramento fugientis manifestanda, & omni caerulea, quam super lite reus exposuit, reddenda: que & si remanserit, viribus evanescerit. Sin autem ex gestis apud se habitis, pars actioris minime invenire, possit inuenire viam, qua manifestum ei fiat: quid statuendum sit, etiam absente actore, si cum meliore causam habere perspicerit, pro eo ferre, sententiam non moratur, & presentem, reum absenti actori condemnare, res expensis tantummodo litis, quas reus legitime se expendisse iuraverit, condemnatione excipiet, quia hanc poenam actori & meliore causam habenti propter solam absenti contumaciam imponimus: nullo penitus est regressu ad eandem litem conservando. Sed actor contumax cadat omnino de lite, si reus absoluatur. Sin vero aliqua condemnatio contra reum pro absente actore proferatur, quam sicut non sufficientem, sibi actor praevarier fugitiuerit: nullo modo iterum eadem lito refusucitate concedimus, & hoc quidem pena actori fiat imposita. 3. Si autem reus absuerit, & similis eius processiter requisitio, quemadmodum pro persona actoris diximus: etiam absente eo etenim dicimus contrahatur: & iudex (secundum quod veteribus legibus cautele est) ex una parte cum omnini subtilitate caufam requirat: & si obnoxius fuerit invenitus, etiam contra absensem promero condemnationem non cesset, que ad effectum perducatur: per res & facultates fugientis victori sufficiat: sive ipse iudex sua iurisdictione hoc facere potest, sive per relationem ad maiorem iudicem hoc referatur: & ex eo legitima via contra res contumacis aperturam nulla licentia ei, vel alij personam eius solam praetendenti concedenda contradicendi, cum in possessionem ex huiusmodi causa actor mittitur, nec si reuersus ipse fuitur, & voluntate fiduciarios dare, & possessionem recuperare, auditur, in huiusmodi eisdem casibus omnem ei contradictione exclusimus. 4. Cum autem etenim iudicium ventilatur sive pro actore, sive pro reo, examinatione causa sine vlo obhaculo celebretur, Cum enim terribiles in medio proponuntur scripturæ: litigatores absentia, Dei praesentia repleta, sunt, & pecuniarum causa frequentiores sunt, & sive ipsa materiam criminis creare noscuntur) præstatem legem super his per orbem terrarum, nullis locorum vel temporum angustiis contundamus, ponere.

13. Imp. Justin. A. Iuliano PP. Properandum nobis vim est: ne lites sicut pene immortales, & viri hominum modum excedant. Cum criminales quidem causas iam nostra lex bienio conclusi: & pecuniarum causa frequentiores sunt, & sive ipsa materiam criminis creare noscuntur) præstatem legem super his per orbem terrarum, nullis locorum vel temporum angustiis contundamus, ponere.

14. Censemus itaque omnes lites super pecuniis quantitateque quantitatibus: sive super conditionibus suis super iure civitatum, sive priuatorum fuerint illatas, sive super possessione, vel domino, vel hypothecas, sive super servitutibus, vel pro aliis quibusdam causis, pro quibus honinibus inter se litigandum est: (exceptis tantummodo causis, que ad ius fiscale pertinet, vel que ad publicas resciuunt functiones) non ultra triennij metas post litem contestata esse protraheadas: sed omnes iudices sive

in hac alma verba sive in prouinciis maiorem seu minorem peragant administratiōem, sive in magistris positū vel ex aula nostra dati, vel à nostris procuris delegati: non esse eis concedēs velut triennijs spacio, extendere. Hoc enim iudicis magis eis potestatis, nemo etiā qui ignoret, nam si ipsi voluerint nullus tam audax inveniatur, qui possit inuito iudice litem proclamare.

2. Et si quidem pars actoris ceſſauerit, quatenus multiplicitate dilatione reus fatigetur, & triennijs viant, ut semel tempus tantum et superstitiōe licet, sine alijs iurismissione proponere. Quod si non sicut, sicut ad eam multitudine superandam aliis mensis insulcione, & iudicibus omnimodo suas aures huiusmodi qualitionibus reservantur, & si per tres dilatio ei prestatum, ita ut si resque ad prædictor utrū mensis suos propositum allegationem, causa cognitor non amplius explicant, sententiam & omnibus modis, legibus & moribus conformatu posse: vel, si noluerit, veteris, ne ligatioibus male videntibus literas causans exitus ultro pionabatur.

10. Idem A. ad Steuerum præfatum.

Nylli prorsus audientia præbeatur: qui cause continentiam diuidet: & ex beneficiis prærogativa id, quod in uno codemque iudicio poterat terminari, sapud diuersos iudices voluerit ventila-re: pro ea officia iudicis imminentia eis, qui contra hanc supplicauerit, sanctionem: que alium super possessionem, alium super principali quæstione iudicem postulauerit. Dat. 11. Kalen. August. Paulino & Iuliano Conf.

11. Graec. haec constitutionis argumentum ex iudice Basiliacum & Theod. Heracleit.

Svbitiliter iudex cura habeat: non autem his, quis præter ius dicta, vel prolata sunt ab imperatore, attendens.

12. Imp. Zeno.

Omnes magistratus, & diuini iudices breuiter lites decidunt, & si quis litigantium sepe competenter iudice adit, absque villa necessaria causa dilationem patiatur, id principem, inde auxilium expectant.

1. Si quis iudicem ante litem contestam iuste recusat, ex divina auctoritate alium accipiet. Quod si appareat iudicem quamvis iuste recusat, post lites contestationem: alius iudex vel collega ne petitor, sed apud unum iudicem tota causa peragitor. ac si hic incompetens in aliquo capite videatur: is propria sententia ad competentem iudicem illud remittit. Nam qui iterum aut seipsum conqueritur fuerit: & ex secunda querela damnum in duplum relati, & sine fiduciisibus vel iuratoria cautione ex secunda admonitione (seu citatione) apud primum iudicem ager. Dat.

13. Imp. Justin. A. Iuliano PP.

Properandum nobis vim est: ne lites sicut pene immortales, & viri hominum modum excedant. Cum criminales quidem causas iam nostra lex bienio conclusi: & pecuniarum causa frequentiores sunt, & sive ipsa materiam criminis creare noscuntur) præstatem legem super his per orbem terrarum, nullis locorum vel temporum angustiis contundamus, ponere.

14. Censemus itaque omnes lites super pecuniis quantitateque quantitatibus: sive super conditionibus suis super iure civitatum, sive priuatorum fuerint illatas, sive super possessione, vel domino, vel hypothecas, sive super servitutibus, vel pro aliis quibusdam causis, pro quibus honinibus inter se litigandum est: (exceptis tantummodo causis, que ad ius fiscale pertinet, vel que ad publicas resciuunt functiones) non ultra triennij metas post litem contestata esse protraheadas: sed omnes iudices sive

alterutra pars cœſſauerit, sola expensarum datione, & ait litione, fortisan præstetur pro aliis sententia, i.e. non autem tunc mori litis & condemnatio in absentia introducatur, que in his tantum immo- do casibus accidunt, in quibus triennijs cœſſauerit.

6. Et siue autem alterutra pars absentia, sive viraque prædicta nec liti sive decisio: omnes iudices, qui sub imperio nostro constituti sunt, sciant vi- clum in expensarum causa victori esse condemnandum, quantum pro solitis expensis litem iurauerit, non ignorantes: quod, si hoc pateretur, existimat, si de proprio huiusmodi pœnæ subiacebūt, & reddere eam parti lege coartabuntur.

7. Et hoc de alterutra pars litigantium con-

tum acutante abente nobis hujus videtur, est ad aquitatis rationem omnia contingitibus.

8. Es autem viraque pars imminentia, & lites peragere cupiente, iudex eam accipere noluerit, vel propter amicitias, vel inimicitias, vel turpissimi lucri gratia, vel propter aliud quodammodo, vi- clum, quod miserissimi animi huiusmodi iudicium innatice potest, hinc ipse auctor fuerit, prote- jare, & propter hoc triennium fuerit transactum: iudex, si quidem in magistratu possumus eis, vel in maioritate dignitate vsque ad illustratum gradum, decem libras aurum priuatum nostris largitionibus, in serice per scholam Palatinam compelletur. Si autem iudex minor fuerit trium librarum aurum inulta ex parte pœnitentia per eandem scholam exigenda, & no- stra exratio applicanda: & eo remouendo, alter iudex in locum eius subrogabitur sub simili pœnæ formidine, his omnibus locum habentibus, cum unus iudex vnam causam ab initio peragat. Si autem in medio triennijs, vel morte iudicis, vel alia irrecessibili occasione iudicium fuerit mutatum: tunc, si quidem ex triennio, annale tempus, vel amplius residet, in quo alijs iudex ei causa imminentia, in ita rēlīquum tempus causa finitur. Si autem minus, quam annale sit: tunc omne, quod deest repleatur, vt non in minore quam pœnitentiis anni tempore item possit subrogatus iudex tam discutere, quam terminare.

9. Qillo procudubile obſervando: vt si neque per alterutram litigantium partem, nec per iudicem steterit, quo minus lis iusta merita decutras, sed per patronos caufarum, licet iudicis deus iudicis, & eos duarum librarum aurum pœna afficer per scholam Palatinam exigenda, & similiiter publicis rationibus aggreganda: ipso videlicet iudice in sua sententia hoc ipsum manifestante, quod per patronos caufarum, vel fugientis, vel agentis, dilatio faciat, et vel per omnes, vel per quosdam ex his: ne cessante aduocatis imponenda, ex quo item pœnitentia suscepit, tam usque ad terminum (nisi lex, vel iusta causa impedit) implere, ne ex epsum reculatio fiat causa dilatio: honorarii se- licet a clientibus, qui dare possunt, difterissimis to- gatis omnimodo præstandis: & si cœſſauerit, per executores negotiorum exigendis, non per huiusmodi machinationem, rite merita protractantur: nisi ipse litigator alij pro alio patronum elige- re maluerit.

10. Hoc autem omnia in his omnibus à nobis causa sunt, quibus pœnitentia etiam constitutis arbitrii suum pro omnibus casis sufficiat.

11. Quidam vero causa vel pupillorum, vel aliorum sicut, vel aliorum sub cura agentium, masculorum, vel seminarum: vt per viatores, vel curatores, vel adores, vel eorum procuratores agantur, & eorum desidia triennijs fuerit elapsum, & causa cœſſauerit: item quidem nihil minus suum ha- bere vigorem: omnem autem iacturam, que ex hac causa oriuitur, vel tutores, & curatores, aut corum de- dicatores, heredesque & res eorum, & ad omnes quorum in hac causa legitimè injerent redundant. Si autem non sufficiat pupillis vel mi- noribus eorum substantia: tunc in id, in quo

fuerint detrimentum perpessi, placent in integrum restituacionis auxilium eis superesse. Datum vi. Kalend. April. Lampadio & Orestes. VV. CC. Conf.

14. Idem A. Iuliano PP.

Et non nouam, neque infolitam aggreditur antiquis quidem legislatoribus placitam, cum vero contempta sit, non leue detrimentum causis inferent, cum enim non est cognitum, antiquos iudices, non aliter iudicalem, calculum accepisse, nisi prius sacramentum præstissimum, omnimodo lege veritate & legum obseruatione iudicium esse dispositorum? Cum igitur & viam non inveniat, inueniuntur ambulandap, & anteriores leges nostre, quo de iuramentis polue sunt, non minimam sive viriliter experientiam litigantium præbuerint, & ideo ab omnibus merito laudantur: ad hanc in perpetuum valitaram legem peruenient, per quæ sanctimus, omnes iudices, sive maiores, sive minores, qui in administratis inibus politi sunt, vel in hac regia ciuitate, vel in orbe terrarum, qui nostris gubernaculis regunt, sive eos, quibus nos audiencia comitimus, vel qui à maioriibus iudicibus datur, vel qui ex iurisdictione sua, iudicandi habent facultatem, vel qui ex receptione id est compromissio (quod iudicium imitatur) causas dirimendas suscipiunt, vel qui arbitrii peragunt, vel ex autoritate contentiarum, & partium consensu electi sunt, & generaliter omnes omnia iudices Romani iuriis disceptatores, non aliter litem prædictum accipere, nisi prius ante sedem iudiciale sacrae sanctorum depositari scripserit, & hæ permaneant non solum in principio liti, sed etiam in omnibus cognitionibus usque ad ipsum terminum, & definitiæ sententia recitationem. Sic enim attendentes ad sacrae scripturas, & Di praesentia conferant, ex maiore præsidio lites dirimendas, sciri, quod non magistratos iudicant, quam ipsi iudicantur: cum etiam ipsi magis, quam partibus terrible iudicium est, si quidem iudicatores sub hominibus, ipsi autem Deo inspectore adhibito causa, proferunt, trutinandas. Et hoc quidem iudicandum iurandum iudiciale omnibus notum sit, & Romanis legibus optimum à nobis accedit in incrementum, & ab omnibus iudicibus obseruan- dum: & il prætrecur, contemptoribus percuti colutum sit.

IN AVTHEN. de defens. ciui. & iuris iudic. coh. 3. sit. 15. c. 1. & in auth. iuris. iuris. cum que p. e. ab hi. 9. pon. collat. 2. sit. 3. fin. in iuris iudic. subiectio. non. 8.

Hodi iudicant se factio, secundum quod eis iuris causa iusta, & nullius: exceptis defensibus eti- uitatum qui iusta erat, secundum legem & iusta se- ficitur.

Finis authent. sigillatum p. 1. c.

1. Patroni autem caufarum, qui viri que partem suum præstantes auxilium ingrediuntur, cum lis fuerit iudicata, post narrationem, propositam, & contradictionem obiectant, in qualicunque iudicio maiore vel minore, vel apud arbitros, suo ex- compromissio, sive aliter daios vel electos, facilius Euangelii, factis iuramentum præfent, ex mandatis iuris, & alij iuris, & res eorum, & ad omnes quidem viri causa sua, omnique ope, quod verum & iustum existimauerint, in clientibus suis invenire, pro urbanis, vilis studiis relinquentes, quod sibi possibile est: non autem credita sibi causa co- gunt, quod improba sit, vel penitus desperata, & ex mendacibus allegationibus, complicita, ipsi scientes prudenteque mala conscientia liti pa- trociniabantur: sed & si certamine procedente ali- quid tale sibi cognitum fuerit, & causa recessens

ab huiusmodi coniunctione sepe penitus separantur. Nōque subsecuto, nulla licentia concedatur iurelio litigatori ad alterius adiuncti patrocinium conuolare: ne, melioribus contumis, improba adiunctio subrogetur. Sin autem pluribus patrōnis adhibitis, & iuramento ab omnibus praefatis, quidam ex his causa procedente patrocinandū esse crediderint, quidam recusauerint: excent quidem recusantes, volentes autem remaneant, causa etenim terminus, manifestare poterit, qui timidius, quicquid audacius, iudicium vel reliquerunt, vel protulerunt: nec in hac parte litigatoribus danda licentia alios pro recusantibus subrogare. Dat. IIII. Kalend. April. Lampadio & Oreste vv. cc. Cons.

15. Idem A. Iuliano P.P.

Sancimus, omnes iudices, (sive in hac florentissima ciuitate, sive in prouinciis) si quando absens persona citata postea apparuerit, non aliter ei iudicialem arbitriū reuelare, sed omnem claudere ei iudiciorum copiam, nisi prius omnia damnata restituat ex huiusmodi vicio aduersariis eius infra, sive circa ingressus litiis, sive circa honoraria adiutoriorum, & alias causas, quae in iudicio verificantur: astrictio iudicis quantitate eorum definienda, postquam iuratum ab eo fuerit, qui fecit expensas: executoribus negotiorum modis omnibus dispositiones eorum adimplentibus: securis iudicibus nostris, & executoribus, quod si hoc prætermiserint, ex sua substantia huiusmodi detinuentum lysis resarcire compellentur. Quod & in pedaneis iudicibus obseruari censemus, licet non citati, sed requisiti litigatores mala conscientia abfuerint. Dat. x. Kal. Maij. Lampadio & Oreste vv. cc. Cons.

IN AVTHEN de i. d. Soponit. col. 6. s. 10.
s. Nou. 82. c. 10.

Possi inserviandum delatum & prestitum non licet iudicari amplius taxari. Sed & si hodie prius iudex taxaverit, & ita siem cum quantitatum à iudice taxatam in quantum furioso habeat, sive iudicium index minùs, quam iuratum fuit, condamnare. Sed si videtur iudex neutrū litigatorum fandi doberi ratione iurisprudentia propter negati variatatem sua sententia hoc declaret.

16. Idem A. Iuliano p̄f. p̄z.

Aperitissimi juris est, licere litigitoribus iudices delegatos, antequām lis inchoetur, recusare: cum etiam ex generalibus formis sublimissimis tunc sedis statutum sit, nec certatim imponit, iudice recusato, partibus ad eligendos arbitrios venire, & sub audiencia eorum sua lura proponere. Licet enim ex imperiali nomine iudex delegatus elixerit, quia sine suspitione omnes lites procedere nobis cordi est, licet ei, qui suspectum iudicem putat, antequām lis inchoetur, eum recusare, ut ad aliud curatur, libel recusationis ei porrecto: cum post item contestari neque appellari posse ante definitiū sententiam iam statuerimus, neque recusari posse, ne lites in infinitum extendantur: eodem scilicet necessitatibus partibus per ordinarium iudicem & omni civile auxiliū imponere, & arbitrios eligere, & ad eos venire: & sic item appere, quasi arbitrii fuerint ab imperiali culmine delegati. Quod & si ab imperiali maiestate iudex delegatus non sit, sed ab alio culmine, obtinere censemus. Datum v. Kalend. Maij. Constant. Lampadio & Oreste vv. cc. Cons.

IN AVTHEN. 2. differentiū iudices anti-
cipant, allegatio. 6. si vnde constat. col. 6.
s. 15. idem col. 9. s. 10. s. 10.

Nou. 86. c. 2.

Si vnde constat, aliquem subiectorum nullum in delibitationem habere iudicium invenimus sublissimum

ad hīc p̄f. p̄z vel ipsorum lēcōm audiri exstantia cum etatūm inde: et vnde aut p̄f. p̄z. et comp̄tūm diffūta: & que dubia sunt, ut per an-
tiquitatem in sejūrū fallit, aut cognitio nō sit cui
inter litigant: ne p̄f. p̄z. et recedentes a patia, ad
tenginque trahantur eximia. Si autem iudex ipsi-
go parentē erit: p̄f. p̄z. fallit, qui ē: iudic. sa-
met vindict. m.

17. Idem A. Iuliano P.P.

Ceteri iuriis est, quod concessa est etiam militari-
bus hominibus iudicandi facultas. Quid enim
obstaculi est, homines, qui alii rei peritiam
habent, de ea se iudicare: cum sciamus, & milita-
res magistratus, & omnes tales homines per vi-
sus quotidiani iam esse approbatos, vi & audient
lites, cāque dirimant, & pro sui & legis scientia
huiusmodi altercationibus sine imponant. Dat.
Cal. Nouemb. Lampadio & Oreste vv. cc. Cons.

18. Idem A. Iuliano p̄f. p̄z.

CVM specialis iudex sive ab augusta fortunis,
sive à iudiciali culmine, in aliqua prouincia,
in qua incusatus degit, datuſ est, & vna pars
sulpeſtū eum sibi esse dicit: nec tamen absente per-
sona iudicis, & in alia ciuitate ciuilem prouinciam
commorante, compellatur longo iure enemō
recusationis libellum ei incusatus offere: sanc-
tus, si quidem p̄f. est p̄f. prouincie in illa
ciuitate, vbiſ de ea dubitatur, licet ei, qui sus-
peſtū sibi iudicem esse dicit, ipsum p̄f. p̄z.
magistratus (sieu poreſat), & vel p̄f. p̄z. prouincia
peccatum habet: reum ne exigit, ipſoſtū ſe ne
accipito, niſi prius p̄f. p̄z. incusauerit, ut
inde ſei exemplum ſumere poſſit, ac libellus
eis editus fuerit, vel inſcripſio in cauſis criminali-
bus. Quod si his non obſeruari, executor citatio-
ne proferat, vel ſtortulas exigit: eo licet illum
ſepellere. 19. Sed neque occaſione fideiſuſionum,
vel coſtitutionis procuratoris, collatores da-
mno in iuſtis afficiantur ad executoribus, verum, si rem
immobilem habeant, iuratores cautionis libellum
offerant: si non habent, de indemnitate vſque ad
quinquaginta libras auri ſatident. Dubitatio au-
tem ora de perſona fideiſuſori, vel de tenore. (ſeu
contextu) iuratores cautionis à cinitatis episcopo, &
p̄f. & defenſore iudicetur: ex eucote competet
de accipere fideiſuſorem, qui iudicatur ſuerit idoneus.
Si vero iuratores cautionis accipientem. Si vero
ex diuina iuſtione, vel maximo peccato intingu-
tur, omnes perſonam ducere, neque eam commi-
teri fideiſuſori: tunc ei licet non accipere fideiſuſo-
rem, ſed ducere perſonam ſine danno, & cum omni
venia. Porro ſi plus locorum episcopos trans-
gredi legem permittat, vel aduersus transgreditorem
non indicabit: & Deum offendit, & imperatorum
monum experietur. Similiter etiam p̄f. p̄z.
legem negliget, & priuatus potestate, & pu-
blicatis bonis in perpetuum exilium mitetur.

20. Non accipient autem executores, qui libe-
los edunt, vel inscriptions, vel acta, vel instrumen-
ta, ultra ſolitum ſequenti constitutione defini-
tum: aut transgredientes, penitentia ſubiiciuntur.
Dat. *

V. * * * *

Dat. Kalend. Iun. CP. DN. Iuſtinianus perp. A. T. F.
Cons.

DE PEDANEIS IUDICIBVS,

T I T. I I I.

1. Imp. Gordianus A. Vicanis.

Procuratori nostro non vice p̄f. p̄z. agenti;
dandi iudices inter priuatas perſonas non com-
petere facultas, manifelum est, & idē ſi (ut alle-
gatis) inter priuatas perſonas, cuius meministi, ar-
bitros dandas putauit: ſententia ab eis prolaſa, nul-

lo iure ſubſtit. PP. Kal. Fab. Attico & Preteſtato
Cons.

2. Imp. Diocletianus & Maximianus AA.
& C. Vicariis.

Placet nobis, p̄f. p̄z. de his cauſis, in quibus
quod ipſi non poſſent cognoscere, antehac p̄f.
dantes iudices dabant, notionis ſue examen adhuc-
re. Ita tamen: viſi vel proper occupationes publicas,
vel proprii cauſarum multitudinem omnia
huiusmodi negotia non poſſerint cognoscere: iudi-
ces dandi habent potestam. Quod non ita accipi
conuenit, vt in eis etiam cauſis, in quibus ſolebant
ex officio ſuo cognoscere, dandi iudices licentia eis
permittaſt. Credatur, quod vñque adeo in p̄f. p̄z.
coſtitutione retinendum eſt, vt eorum iudicia non de-
minuta videantur, dum tamen & de ingenuitate
super quae poterant etiam antē cognoscere, & de li-
berinitate p̄f. p̄z. dijudicet. Dat. 15. Kal. Aug.
C. C. Cons.

3. Exemplum ſacrarum literarum eōrumdem
AA. & C. ad Serapionem.

Placet, vt iudicibus, (ſi quos grauias tua diſce-
ſtibus: reum eis, & priuatis eis huiusmodi iuſ-
tis manifeſtaverit) (ſeu inſinuaverit) (interdum
enim oportet eis ignorari) led neq; conſuendit
ne (ſeu ſportulas) accipiat, neque ipſum exigat,
niſi exemplum ei ediderit diuinum aut maxime iuſ-
tis, ex qua eum citauit. Si vero alii ſi alterius
magistratus (ſieu poreſat), & vel p̄f. p̄z. prouincia
peccatum habet: reum ne exigit, ipſoſtū ſe ne
accipito, niſi prius p̄f. p̄z. incusauerit, ut
inde ſei exemplum ſumere poſſit, ac libellus
eis editus fuerit, vel inſcripſio in cauſis criminali-
bus. Quod ſi his non obſeruari, executor citatio-
ne proferat, vel ſtortulas exigit: eo licet illum
ſepellere. 21. Sed neque occaſione fideiſuſionum,
vel coſtitutionis procuratoris, collatores da-
mno in iuſtis afficiantur ad executoribus, verum, si rem
immobilem habeant, iuratores cautionis libellum
offerant: si non habent, de indemnitate vſque ad
quinquaginta libras auri ſatident. Dubitatio au-
tem ora de perſona fideiſuſori, vel de tenore. (ſeu
contextu) iuratores cautionis à cinitatis episcopo, &
p̄f. & defenſore iudicetur: ex eucote competet
de accipere fideiſuſorem, qui iudicatur ſuerit idoneus.
Si vero iuratores cautionis accipientem. Si vero
ex diuina iuſtione, vel maximo peccato intingu-
tur, omnes perſonam ducere, neque eam commi-
teri fideiſuſori: tunc ei licet non accipere fideiſuſo-
rem, ſed ducere perſonam ſine danno, & cum omni
venia. Porro ſi plus locorum episcopos trans-
gredi legem permittat, vel aduersus transgreditorem
non indicabit: & Deum offendit, & imperatorum
monum experietur. Similiter etiam p̄f. p̄z.
legem negliget, & priuatus potestate, & pu-
blicatis bonis in perpetuum exilium mitetur.

22. Idem AA. & C. C. Firmio.

Placet, vt quies pedanei iudices dati, poſt item
conſtantam vel ad aliud iudicium neceſſario di-
riguntur, vel publica uilitatis ratione in alias pro-
uincias proficiuntur, vel diem obierunt, atque his
rationibus negotiis cōceptis finis non potuit adhibe-
ritialium in locum eorum iudicem tribui, qui nego-
tiis examinet: ne huiusmodi cauſis interuenientibus
impeditum aliquod in persequendis iuri-
bus aſſeratur. Dat. X. Kal. Tibério & Maximo Cons.

23. Imp. Iuſtinianus A. Secundo p̄f. p̄z.

Vedam ſunt negotiis in quibus ſuperfluum eſt,
moderatoſe expectare prouincias: idēque pe-
ſequuntur, qui negotia humiliora di-
ſcipiant, & conſtituendi danus p̄f. p̄z. potestatem.
Dat. V. Calend. August. Antiochiae, Mamertino &
Neuita Cons.

24. Conſtitutio Greca Zenoſii de pedaneis iudicibus
qua certum numerum pedanorum iudicem intro-
ducebatur, quo dietetas vocabat, id est (vt Latino voca-
bulo exprimit) arbitros. Sed non vnde deplorando
eſt eius tactus, vt quam Iuſtinianus in uniuersum
ſuſtulerit, alia duo lecim pedanei iudicibus in Zeno-
nianorum locupl. inſtituit. Nouella 82. de iudicib. ſuſ-
tenter. Antonius Cons.

QVI PRO SVĀ IURISDICTIONE
iudices dare, dative poſſunt.

T I T. I I I.

25. Imp. Theodosius & Valentinius AA.

Cito p̄f. p̄z.

In conſuēti delegationibus illud conſultissimum
principium obſeruari, vt ita valeant, ſi ad iuris-
diictionem pertinente delegantur. Quod ſi quis aliena
iuri dictionis cauſam credidit, delegandam, nec
principio cogitatore datum patientiam accom-
modare censemus. Et ſi contra leges obtemperauerit
deleganti: omnia, quae ab ea, delegatione geruntur,
ita poſtfecti haberi p̄f. p̄z. iudicis ſi ipſi, qui de-
legaverant, alieni iurisdictionis iudices refuſent,
vt ne appellellandi quidem neceſſitas vicit aduersus

Défaut d'exactitude légale ou
av. de titre q. livre 3.
La partie adverse peut contester pas
les preuves apparemment contradictoires
et à la partie adverse.
La contestation exacte est la preuve
frontal d'audience du juge. Les parties
peuvent être jugées sans audience.
Le juge n'a pas de regard sur les
différences entre les preuves contestées et
la contestation exacte. Mais nous
le juge de la contestation exacte.
Le juge de la contestation exacte
se réfère à ce qu'il a reçu plus précisément
de l'autre partie. L'autre partie
peut démontrer l'impossibilité rationnelle
dans le cas.

Nec enim iurisdictionis forma in eadem prouincia constituti tam petitor quam possit, ob auctoris personam, quem in alia prouincia dicitur coiultere, debet immutari. Dat. Id. April. AA. & Coss.

1. *Constans A. ad vniuersos prouinciales.*

Sicut alterius nominis quilibet modo possidens immobilem reum, item ab aliquo per in rem actionem sustineat, debet statim in iudicio dominum nominare, sive in eadem ciuitate degat, sive in agro, sive in alia prouincia sit, certo dierum spacio a iudice defensione, eoque ad notionem eius perducendo, vel ipse in loca, in quibus predi- cium est, vel procuratore miti- tatoris intentiones excipiat. Silverò post huiusmodi induitum tempus minime hoc, quod dis- pectum est, facere maluerit, tamquam lite, iqua ei ingitur, ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpeadum longi temporis prae- scriptioem conciliatae iudee, ut pro domino pos- sellonis nego, post huiusmodi, humanitatem sui prevalentiam faciente edictis, legitimis proponen- dis eum citare curabitis; & tunc in eadem voluntate et permanente, negotiorum summam difticiens, in possessionem rerum actionem mitti non differet, o- fumi allegacione absenti de principali questione seruata. Dat. x. Cal. August. Ballo & Ablatio Conf.

2. *Imp. Valent. Thiod. & Acad. AAA.*

Actor rei forum, sive in rem, sive in personam sit actio, sequitur. Sed & in locis, in quibus res, propter quas contenduntur, constitueuntur, iubemus in rem actionem aduersorum possidentem moueri. Dat. x. Cal. Iul. Arcadio & Banton Conf.

VBI DE HEREDITATE AGA-
tur, vel vbi heredes scripti in pos-
sessionem mitti postula-
re debeant.

TIT. X.

1. *Imp. Valerian. & Gallien. AA. Messale.*
Ulicybi res hereditarias esse proponis, heredes in possessionem rerum hereditariorum mitti pos- suendum est. Vbi autem domicilium habet, qui conuenit: vel si ibi, vbi res hereditaria sunt, dicitur: hereditatis erit controversia terminanda. Dat. viii. Kal. Maij. Seculari & Donato Coss.

VBI DE RATIOCINIIS TAM
publicis quam priuatis agi
potest.

TIT. XI.

1. *Imp. Dioclet. & Max'm. AA. & CC. Gerontio.*
Si quis, qui aliena negotia sue ex tutela, sive ex quo cumque alio titulo administratur, vbi haec gesit, rationem oportet reddere. Dat. vii. Cal. Au-
gust. Annibale & Afclepiodoto Coss.

2. *Imp. Horat. & Thiod. AA. Macedonio.*
magistro militum.

Nemo post depositum cingulum sive priuatae vite redditus, ob negotium, quod nullum causa est ei exortum, praetrandi ratiocinij gratia eius numeris, in quo militavit, vel quem ipse gefisti, a quocumque pulsatus, fori praescriptionibus evator. Unumquemque enim super huiuscmodi causis publicis, quas dum militaret, exercitum, vel super ratiochein militaribus, per quas suos contubernalis affixisse asseritur, in militari oportet iudicio respondere in quo & iustitio sufficiens, & nota testimonia & verissima possunt documenta praeflari. Datum ii. Id. Iun. Conf.

VBI CAVSA STATVS AGI
debet.

TIT. XXII.

1. *Imp. Alexander A. Aurelio Aristocrati.*

Ea, quia a te, cum tibi seruitus fugit, & in aliam prouinciam se contulit, libertatem sibi vindicando, quasi fugitiua recepit. Ideoque renuntie eam in prouincia, in qua seruitus i praeceps prouincie, qui eo loco ius representat, cura habeat: sed non vbi deprehensa est, audiiri debet. PP. xiii. Gal. Septem. Pompeiano & Peligno Conf.

2. *Imp. Decius A. Felici.*

Procuratores nostros status causa examinare non posse, omnibus notum est. PP. Cal. Decemb. Decid.

3. *Imp. Diocletianus & Maximianus AA.*

& CC. Zenonius.

Si in possessione libertatis constituta est: cum in statu etiama questione actor rei fori sequi debeat: ibi causam libetalem agi oportet, vbi constat, quia ancilla dicitur, licet senatoria dignitate actor decoretur. Dat. ii. Id. Maij. AA. Conf.

4. *Idem AA & CC. Sisinius.*

Si ex possessione seruitus in libertatem quis domicilium constitutum habet, qui se dominum dicit, non est ambiguus iuri. Dat. vi. Non. Martij. Bizantij. GC Coll.

5. *Idem AA & CC. Diogeni presidi insularum.*

Amiduq; a nobis statutum est: vbi, si que causa libertatis seruitus in prouincia, inter suis & priuatis exorirentur, ad Rationalem vel magistrum rei privatae, hoc est, unde mox etiama questiones, remitterentur: si que vero ingenitatis essent, a rectore prouinciae examinarentur. Par. viii. Non. August. CC. Conf.

6. *Imp. Iustinianus A. Menz prefecto*

praetorio.

In hisbus in quibus etiama ingenitus in libertatis sit aliquis, qui seruitus, quinqueani prae- scriptioem (pdt. quod diuino adjutorio opus est) etiama leges praecepit, in poterum cessare san- cimus: & huiuscmodi lite, etiama post memoratum tempus, ad exemplum exercarum, vel in prouincia apud carum moderatores, vel in hac alma ve- ri, vbi larem tenuerit, aut vbi maiorem bonorum partem possident, & avide versantur, respondebit. Dat. vi. Cal. Mart. Valentinius A. & Neoterio Conf.

7. *Imp. Zen. A. Arcadio prefecto prae-
torio.*

Vores viro fori patricio vel ex patricio, vel quicunque pretoriano vel vbi atrox amplissimum se ad ministerium illustrauit, vel consulari viro, quem tam ordinaria professo, quam sacra nostra pietatis pariter sublimauit oratio, quive magistri potestatis sudoribus clarus factus est, vel ei, qui magistri officiorum vel questoris officio fun- tur, acro nostra pietatis cubiculo praepositus, post depositum administrationem senatori ordinis, si ius est, aut cui nostra serenitas domestico unius scholam regendam mandauit, cuius sacra nostri numini thefauos, aut res priuatas nostra pietatis vel serenissima Auguste nostra coniugis gubernandas inuenit: post depositum videlicet administrationem, crimen publicum priuatumque, cui ramen non per procuratorem respondere licet, in hac alma vele vel in prouincias commoranti integratur: nullius alterius iudicis nisi nostra Pietatis huiuscmodi esse cognitionem, vel sacri tantummodo cogitor, cui nostra serenitas huiuscmodi negotii aduentiam vice sua sacris capibus mit- tens mandauerit: ita tamquam apud tales iudicem nullius officii vel scholae intercedente ministerio, more atque habitu sacrarum consultationum, absque vila videlicet obfervacione dierum fati- lium introducere causas, & viris deuotissimis sacri nostri serenitatis libellensibus solemnia impletibus audiantur: eo, qui in crimen vocatus erit, (ne quas ante probationem iniurias patiarit) sedendi quoque in aliqua secretarii parte, que iudicibus in se- zior, alter cantibus veri superior esse videatur ha- bituro licentiam.

8. *Imp. Thiod. & Valentin. AA.*

Cyro PP.

Hac perpetua lege fancimus prouincialibus iudi- cibus non sole fori praescriptionem oppone- re eos, qui ad curias vocantur, vel cohortibus debet dicuntur officii, vel aliis corporibus ob- noxiis summe etiama, qui super exactiones vel con- cussiones perpræcessit, firmetur: exceptis videlicet hi, qui armata militia prædicti sunt, vel alias spe- ciali beneficio principali sece defendunt: ita ta- men, vi, qui ex militaribus viris curiae nomen vel cohortalis officii qualiter ingeratur, rector prouinc-

ciz

208

ciz super eius nomine tam ad sedem tuę magni- tuden, quam ad magisteriam vel competenter re- ferat, præstatem, ut hui, qui velut debili postule- ter, prouinciali iudicio delinat ibi eum quod iudicis expecter, vbi intra moneri præcipit huiusmodi concedamus facultatem: sed hoc solu- modi in huiusmodi viros vice quoque principis auditori licet, ut intentum apud se crimen, si præfactum fuerit, ad principalem referat notio- nem. Ultionis autem tamis inferenda dignitatibus modus non nisi in præcipiis resedebi arbitrio, cum sit certum oportere accusatoris calumniam, res videlicet prouincius aboluendo, incontuita quoque nostra serenitas, propter legem sanciunt, coacti: nisi forte accusator quoque non minoris quam reus sit dignatus. in hoc namque casu su- per coercenda huiusmodi accusatoris calumnia, non immutato confundenda erit principialis auto- ritas.

2. *Viros autem illustres in hac inclita ve-
degentes, qui sine administratore honoraris de-
corati fuerint, codicilli, licet: talium prærogati-
vum nostra iustitia mei uirint, quod non ege-
rit, videantur egisse: in criminalibus causis, ma-
gnifica tuę sedis, & illustrius viri aris præ-
fectora: necnon etiam vires magnifici magistris offi-
ciorum, (quoties tamquam ad eius iudicium specia-
lis nostra pietatis manauerit iustitia) sententia re-
spondere decernimurata et huiusmodi vires fedem
di quidem in cognitionibus, dicendi minime sibi
vindicente, facultatem, si etiam autem ipsi quoque
nec de se, nec de suis facultatibus iudicatores ali-
quid, ne probari, criminibus (nisi prius ad no-
stram pietatem reuulerint) posse statuerent.*

3. *Quoties autem vires illustres in prouinciis
constituti, non hi tam, quorum cognitio ad no-
stram maiestatem, vel ad iudicem vice nostri nu-
minis auditurum pertinet, in querimoniā sue
rūm criminales vocati: & sedendi, cum celebratu-
re, necnon etiam vires magnifici magistris offi-
ciorum, (quoties tamquam iudicium ius consequat-
ur: & iudicet, pafecta quoque criminibus) le-
reditis contra huiusmodi viros illustres vel facul-
tates eorum sententia abstinent, dum nostra pie-
tatis ad suis inuenient relationes respousum: up-
plicio videlicet, quod accusatoribus pafecta co-
rum calumna ingreduntur et, nec apud prouinciales
iudices si non sic, vt superius dictum est, similem diglatem huiusmodi differendo. Dat. Con-
stantinop. **

4. *Imp. Valens, Gratian. & Valen.*

AAA. ad lenatum.

Senatores in pecuniaris causis, sive in hac alma
Serbe, sive in suburbis degunt, & in iugis io tam
pratorianis quam urbicaribz pafectura, necnon
magistris officiorum (quoties tamquam ad cum nu-
stram pietatis emanauerit iustitia) in prouincia re-
spondere decernimurata et huiusmodi vires fedem
di quidem in cognitionibus, dicendi minime sibi
vindicente, facultatem, si etiam autem ipsi quoque
nec de se, nec de suis facultatibus iudicatores ali-
quid, ne probari, criminibus (nisi prius ad no-
stram pietatem reuulerint) posse statuerent.

5. *Imp. Zen. A. Arcadio pafecto præ-
torio.*

Votes viro fori patricio vel ex patricio, vel
quicunque pretoriano vel vbi atrox amplissimum
se ad ministerium illustrauit, vel consulari viro,
quem tam ordinaria professo, quam sacra nostra
pietatis pariter sublimauit oratio, quive magistri
potestatis sudoribus clarus factus est, vel ei,
qui magistri officiorum vel questoris officio fun-
tur, acro nostra pietatis cubiculo praepositus,

post depositum administrationem senatori ordinis,
si ius est, aut cui nostra serenitas domestico unius
scholam regendam mandauit, cuius sacra nostri
numini thefauos, aut res priuatas nostra pietatis
vel serenissima Auguste nostra coniugis gubernan-
das inuenit: post depositum videlicet administra-
tionem, crimen publicum priuatumque, cui ramen
non per procuratorem respondere licet, in
hac alma vele vel in prouincias commoranti
integratur: nullius alterius iudicis nisi nostra
Pietatis huiuscmodi esse cognitionem, vel sacri tan-
tummodo cogitor, cui nostra serenitas huiuscmodi
negotii aduentiam vice sua sacris capibus mit-
tens mandauerit: ita tamquam apud tales iudicem
nullius officii vel scholae intercedente ministerio,
more atque habitu sacrarum consultationum,
absque vila videlicet obfervacione dierum fati-
lium introducere causas, & viris deuotissimis sacri
nostri serenitatis libellensibus solemnia impletibus
audiantur: eo, qui in crimen vocatus erit, (ne quas
ante probationem iniurias patiarit) sedendi quoque
in aliqua secretarii parte, que iudicibus in se-
zior, alter cantibus veri superior esse videatur ha-
bituro licentiam.

6. *Imp. Zeno. A. Dicloro.*

IN QVIBUS CAVSIS MILITAN-
tes fori præscriptione vel
non possint.

TIT. XXV.

7. *Imp. Thiod. & Valen. AA. Florentio PP.*

Mnes omnino domesticos & agentes in rebus
& quacunque alia præsentantur militia, vel
dignitas, sub moderatoribus prouinciarum pro-
functionibus publicis respondere nulla fori præ-
scriptione valit, sancimus, si hac, qui exiguntur
publica debita, vt tentauerint, immo & in aliis
priuatis actionibus occupatos volumus responde-
re, qui vel per propriae societates, vel conductori
vocabulis, cum non armata militia prædicti sint,
defundunt, sive domorum diuinuarum, sive vira-
rum potentium, sive cuiuslibet conditionis sine
conductore: nisi si forte commeatum ad tem pro-
priam componendam vnius anni inducas ostend-
erint se accepisse, eadem forma seruanda in his
etiam, qui mercandi vel militandi sacra beneficia
meruerint, vt & ipsi rectoriibus prouinciarum re-
spondeant. Datum ii. Calen. Constantinop. Theod.
A. xvii. & Feste Conf.

VBI CAVSAE FISCALES VEL
divinis domis hominumque
eius agantur.

TIT. XXVI.

8. *Imp. Zeno. & Anonymus AA. Dicloro.*

Non defensx mortis questionem, apud procuratores nostros non oportere tractari, ne bona à fisco peti posse, prūquam de crimine constituerit apud eum, cui comitatis pecuniam irrogare licet, quis ignorat: Plāne defunctis homicidij reis, apud procuratores quocunq; causam agendam esse ratio permitit. PP. vii. Idus Maij. Laterano & Rufino Conf.

2. *Idem AA. Arist.*

Non inaudierimus, cur cauſas ad officium procuratorum nostrorum pertinentes, ad proconsul's notionem aduocare velis. nam cum hoc quaeratur, pater tuus mortem sibi conciuerit metu aliquius peccat, ac propterea bona à fisco vindicari debeant: iam non de minime, aut pœna mortui, sed de bonis querendum est. Dat. xii. Kal. Octob. Apro & Maximo Conf.

3. *Imp. Anton. A. Heliodoro.*

Procurator meus, qui vice praefidis prouincie non fungitur, sicut exigere pecuniam deferre accusatione non potest, iudicare, ut ea inferatur, sententia sua non potest. Datum x Kal. Septemb. Læto & Cereali Conf.

4. *Imp. Alexand. A. Maxim.*

Cum vendente procuratore meo emisse te prædia dicas, precium eorum necessariò solvere debes. Cum his vero, quibus mandabunt, eadem prædia emisse te, & tradidisse dicas, agente te, procurator meus (si eius audientiam elegeris) cognoscet pecuniam qua precij nomine debetur, & visuras, que fisco soluenda sunt, consiqui possis. PP. iii. Id. Octob. Maximo & Paterno Conf.

5. *Imp. Confus. A. ad Vfsum.*

Ad fiscum pertinentes causas Rationalis deciderat, omnibus concilioribus prohibebitis. Dat. Non. Feb. Constantino Feliciano & Titiano Conf.

6. *Idem A. ad Italicum.*

Si quis aduersus conductorem nostrum aliquid aegendum crediderit: viro illustri locum rerum priuatarum referi oportet: ne & iudici exiſtimacionis, & officio eius salutis discrimen immineat. D. t. Cal. Feb. *Conf.

7. *Idem A. ad Bulephorum Rationalem*

Dominis colonis & patrimonialibus granitatē censēmus, dīs epatricē cīs debere. Dices enim & præpositos milium & caltrorum, & rectores prouinciarum, euocandi & recessendi colonis ablinere oportet. Dat. xvi. Calend. Mart. Licio & Cereali Conf.

6. *Imp. Conſtantinus A. ad Taurum PP.*

Cum aliquid colonus aut seruos rei priuata nostra contra disciplinam publicam adseratur per perpetrare, ad iudicium rectoris prouincie venire cogendus est: sic videlicet, ut præſente Rationali vel procuratore domus nostra inter eum & accusatorem causa tractetur: & si facinus fuerit approbatum, iuriſ seueritas exeretur. Datum v. Non. Mart. Sirmij. Arbitrio & Lolliano Conf.

9. *Imp. Valint. & Valm AA. ad Philippum virum clarissimum.*

Vniuersi fiduciari gerant, vt, si quis eorum ab auctore rerum priuatarum nostrarum, sive à procuratore vexatu fuerit, iniurias, super eius contumelias vel deprædationibus deferre, quærimoniam sinceritatiue, vel rectori prouincie non dubitet, & ad publicis sententiæ vindictæ sine aliqua trepidatione conuolare. Quæ res cum fuerit certis probationibus declarata, sancimus & edicimus, vt si in prouinciale hanc audaciam quicquam moliri aulus fuerit, publicè viuum concremet. Dat. iii. Non. Iul. Heraclei, Valentino & Valente AA. Conf.

10. *Imp. Gratian. Valentin. & Theod. AAA. ad Polemum PP.*

Nullum ex officio Rationalis, qui exactioni vel chartis inforuerat, in aliud iudicium adduci

opotest: nisi forte cuiuspiam capu' accusatio legibus instituta pulsauerit. Dat. iii. Kal. Maij. Arcad. & ii. Imp. Thed. & Valm AA. Artaxi præposito sacri cubiculi.

Hac lege sancimus: vt, siue agat domorum nostrarum colonus inquinaline aut seruos, sive pulleus ab aliquo super criminali, seu civili negotio non alterius, quam tui culminis ac viri specabilis comitis domorum petatur examen: nullius allegatione super fori præscriptione penitus admittenda. Datum v. Idibus Aprilis.

QVANDO LICEAT VNICVL que sine iudice se vindicare, vel publicam devotionem,

TIT. XXVII.
1. Imp. Valm. Thed. & Arcad. AAA. ad Provinciales.

Liberam resistendum cunctis tribunis facultatem: ut quicunque militum vel priuorum ad augros nocturnos populatos intraverit, aut itinera frequentata insidiis aggressionis obfererit, permifsa cuicunque licentia digno illico supplicio subiugetur: ac morte, quam minabatur, excepta: & id, quod intendebat, incurra. Melius enim est occurtere in tempore, quam post exitum vindicari. Vestram igitur vobis permittimus vltionem: & quod seruum et punire iudicio, subiungamus editio: ut nullus parcat miseri, cui obuiare nolo oporteat, & latroni. Datum Kalend. Iul. Tatiano & Symmacho Conf.

2. Imp. Valm. & Thed. AAA. Hadriano PP.

Oprimendorum defensorum facultatibus præcinctis iure permittimus. Qui si resutere antiuerint in his velox, vbique iubemus esse supplicium. Cuncti etenim aduersus latrones publicos, defterrelique militias, ius sibi sciens pro quiete communis exercenda publice vltionem indulsum. Datum v. Non. Octob. Theodosio A. & Rumorido Conf.

3. Imp. Valm. & Thed. AAA. ad Taurum PP.

Cum aliquid colonus aut seruos rei priuata nostra contra disciplinam publicam adseratur per perpetrare, ad iudicium rectoris prouincie venire cogendus est: sic videlicet, ut præſente Rationali vel procuratore domus nostra inter eum & accusatorem causa tractetur: & si facinus fuerit approbatum, iuriſ seueritas exeretur. Datum v. Non. Mart. Sirmij. Arbitrio & Lolliano Conf.

9. *Idem AA. Ianuario.*

Quamvis de inofficio testamento acturum te quoniam possessionem acceperat: tam scriptis heredibus aucteri possessionem, incidue est. Dat. iii. Kalend. Decemb. Dexiro & Prisco Conf.

3. *Idem AA. Ianuario.*

Si mater filii duobus hereditibus instituit, tertio post testamentum suscepit, cum mutare idem testamento potuisse, hoc facere neglexit, merito, ut pote non iustificationibus neglegit, de inofficio querelam instituere poterit. Sed cum eam in puerperio vita decessile proponas: repentina casus iniquitas per coniugium matrem patratis emendanda est. Quare filio tuo, cui nihil prater matrem datum imputari potest, perinde virilem portionem tribuendam esse censemus, ac si omnes filios heredes instituisset. Sin autem heredes scripti extranei erint: unus de inofficio testamento actionem instituere non prohibetur. PP. viii. Kalen. Iul. Laterano & Rufino Conf.

4. *Idem AA. Soterico.*

Cum ex causa fideicommissi, secundum prætoris

decreta in libertate morati sitis, filios etiam suis, et quanvis postea domini vestri testamento in fiscis suis pronuntiatum agere filii, quis ignorat: Plāne defunctis homicidij reis, apud procuratores quocunq; causam agendam esse ratio permitit. PP. vii. Id. Maij. Laterano & Rufino Conf.

Si parentis, poli item ceterarum, vel postquam proprieatum habet, illi inofficio testis testamentum dicere, te herede relata decessit, & causam eiagatio vel quoconque modo illi placatam exequi non prohibetur. PP. i. t. Nou. Octob. Genuan & Basili Conf.

5. *Imp. Anton. A. Helio.*

Cum queritur, an filii de inofficio patris testamento possint dicere quartam bonorum parentis mortis tempore testator reliquit, inspicitur. PP. vi. Kal. Iul. Romæ, Dubibus & Alpini Conf.

IN AVTHENT. DE triente & semini. 5. i. coll. 2.3. tit. 5. sec. Non. v. c. 1.

Noxissima legi cautela est, vt si queritor sit filius vel pauciores, ex substantia defecitu triens: si plures sint, si debet est in quoqua relitti titulus, et quae scilicet inter eos dividenda, cum partitione nequaficiunt defecandi liberi a parentibus possint.

IN AVTHENT. DE invenienti dona. 5. t.

coll. 7. tit. 4. d. 3. Nou. 92. c. 1.

Vnde & spaciatis in quendam liberorum vel in quodam donationem immensam fecerit: quippe tantum sicut ex hereditate nomine Falcidie, quantum posuit ante donationem debet. Licit autem ei, qui legatus meruit, absoluere ab hereditate, domino sapientia ex donatione (si opus sit) extornerit portionem.

7. *Idem A. Secundo.*

Neptem defuncti actione de inofficio testamento, quanvis pater eius emeritus fuerit defundus, experti poli, ignorare non debet. PP. vi. Kal. Iul. Romæ, Lazio & Cereali Conf.

8. *Imp. Alexand. A. Florentino.*

Parentibus arbitrium diuidenda hereditatis inter liberos adimendum non est: dummodo non minus, si qui pietatis sibi concius est, pars, quæ integratio defuncti potuit ad eum pertinere, quartam ex iudicio parentis obireat. 1. ¶ Qui autem agnotuit inde, et cum defuncti, et quod de dictum paternum pro hereditaria parte persoluit, vel alio legitimo modo facti fecerit: erian si minus, quam ei debebar, reliquum est: si is major, quinquennialis temporis non nascitur, quæ officere non cessibus non potest. PP. i. d. Aug. Tusco & Bassi Conf.

17. *Imp. Carinus & Numerianus AA. Flora.*

Vm filium tuum, te præterita sororē heredem

instituisse proponas: inofficio querelam apud praefidem provinciam persequi potes. PP. i. t. Id. Feb. Carino i. & Numeriano AA. Conf.

18. *Imp. Dioclet. & Maxim. AA. Faustin.*

Cum te pietatis religionem non violasse, sed mariti coniugium, quod fueras sortita, distrahere

ad exhereditationem notam prolapsum esse dicas: in

officio testamenti querelam infere non veterabis.

S. Kal. Maij. Maxim. i. & Eliano Conf.

19. *Idem AA. Apollinari.*

Si filium tuum, eo quod surpiter & cum flagitiosa

scindit, viuere, vel in cessione tua excludendas pu-

tes: si non inconsolabile calore, sed ex meritis eius ad

id odium incitatus es: postremi iudicium liberum ar-

bitrum habebis. Dat. xv. Kal. Iul. Sirmij. ipsi AA.

Confl. i. & Crispino Conf.

11. *Idem A. Ingenuo.*

In arenam non damnato, sed ha sponte arenario

constituto, legitima successione integræ sunt, si-
eu ciuitas & libertas manet.

Sed si testamento, parentis eius fecit: neque de inofficio testamento

accusat, neque bonorum possessionis copertis, nam

talem filium merito qui indignum sua successione

iustificans, & ipse similis conditionis sit. PP. i. t. Id. Iulian. Julian & Crispino Conf.

12. *Idem A. Liciniano & Diogen.*

Si pater puerilis (cuius vos curatores esse dicitis)

filio ex seminis ipsa autem ex triente, & uxore ex

reliquo sextante scriptis heredibus, fidei filiorum

commisisti, vbi quis eorum intra virgininque an-

nos sexas decederet, superstibus portionem suam

restitueret, præterea uxori, ut id, quod ex causa he-

reditatis ad eam perueniit, filialis post mortem suam

restitueret, fidei commisisti: calumnias inofficio

actionem aduersus iustum iudicium testatoris insti-

tuere non debens, cum ex huiusmodi fidei commis-

faria restitutio tam matri quam fratri eius por-

tuio ad eam poterat peruenire. PP. Non. Dec. Alexad.

A. i. t. & Dion. Conf.

13. *Imp. Gordianus A. Prisciano.*

Cum duobus heredibus, institutis, uno ex quin-

que, altero ex septem vniuersi, aduersus eum, quia

ex septem vniuersi heres scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis

propter quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod inofficio testis scriptus fuerat, iusta querela

contendit, ab altero autem videlicet ut suis allega-

to ex quatuor, quod in

querelam contra mortuorum ultima elegia possunt mouere. Dat. Kalend. Sept. Lampadij & Oreti Consil.

36. Idem A. Ioanni praefecto prætorio.

Sancimus, antea constitutionem relatum fuisse, quae scutum est, si pater minorem debita portione filio suo reliquisset, omnimodo, et si non adiudicatur, viri boni arbitrii repleri filio, attamen ipsi jure inesse eandem repletionem, queretur itaque, si quis rem donatam vel inter viuos vel mortis causa, vel in legatis vel in testamento relata agnoverit, & pro parte sua habuerit, deinde eadem res evicta vel tota vel pro parte fuerit, an debeat ex nostra constitutione pars legitima post evictionem suppliri vel si ex lege Falcidiam minuantur legata, vel fideicomissa, vel mortis causa donationes, debeat tamen ex hoc causa supplementum introduci : ne dura totam Falcidiam accipere heres nitiatur, etiam totum commodum hereditatis amittat. Sancimus itaque in omnibus istis causis, siue in totum evictio subfugatur, siue in partem emendari virium, & vel aliam rem vel pecunias restituiri, vel repletionem fieri, nulla Falcidia interuenient: vt siue ab initio minus fuerit determinatum, siue ex iriusfecus qualcumque causa interueniens, aliquod gravamen imponat vel in quantitate vel in tempore: hoc modis omnibus repleri, & nostrum iuvamen purum filiis inferri. Repletionem autem fieri ex ipsa fabulatione patris, non si quid ex aliis causis filius lucratus est, vel ex substitutione, vel ex iure acrecenti, ut puta vniuersitatis, humanitatis etenim gratia sancimus, ea quidem omnia quasi iure aduentatio eum lucrari, repletionem autem ex rebus substantiis patris fieri.

1. Cum autem quis, extraneo herede instituto, restituere eum filio suo hereditatem suam, cum moriatur, possit, vel in tempore certum restitutionem distulerit: quia nostra constitutione, quia ante compositionem est, omnem dilatationem, omnimeque moram censuit esse subtrahendam, vt quarta pars pura mox filio restituantur: in huiusmodi specie, quid faciendum sit, dubitatur. Sancimus itaque quartae quidem partis restitutionem iam nunc celebrari, non expectata nec morte heredis, nec temporis intervallo: reliquam autem, quod post legitimam portionem restat, tunc restituiri, quando testator dispositus. Sic enim filius suam habebit portionem integrum, & quem leges, & nostra constitutione definiuit: & scriptius heres commodum, quod ei testator dereliquit, cum legitimo moderamine semet.

2. Illud præterea sancimus, vt tempora inofficiosi querelæ ab adita hereditate secundum Vlpiani opinionem currant, Herennij Modestini sententia recusat, qui à morte testatoris illico cursum de inofficio querelæ temporibus dabant: vt non licet heredi, quando voluerit, adire: ne per huiusmodi tramitem interim filius defraudeatur debito naturali. Sancimus itaque vbi testator decesserit alio scriptio herede, & speratur de inofficio querela: necessitatem habere scriptum heredem, si quidem præstò est in eadem communans provinciam, intra sex mensium spaciem: sin autem seorsum viraque pars in diversis provinciis degit, tunc intra annale tantummodo spatiu finili modo per continuum à morte testatoris numerandum, omnimodo adire huiusmodi hereditatem, vel manifestare suam sententiam, quid hereditatem minime admittat. expeditus etiam ita tractatus inducere filio memoratam mouere querelam. Sin vero scriptus heres intra statua tempora minime adierit: per officium quidem iudicis heredem scriptum compelli hoc facere: in medio tamen temporis id est à morte quidem testatoris, sed autem aditam

hereditatem, si decesserit filius, huiusmodi querelam (licet se non preparauerit) ad suam, sicut etiam transmittit, ad extraneos vero heredes tunc tantummodo, quando antiquis libris inseruntur, facit præparationem. Dat. Cal. Septemb. Constantinop. post consulatum Lampadij & Oretis. VV. CC.

37. Idem A. Ioanni praefecto prætorio.

Vm antiquis legibus declaratum est, ut militaria testamento de inofficio querelam euadant multi alii causas emergunt, in quibus distinctiones exortas sopiri necesse est. In castrenibus etenim peculii introducta est & alia subdivisio. & peculii triplices inueniuntur causa. Vel enim pagnum ei peculium, vel castrense, vel quod mediante inter virumque obtinet, quod quasi castrense nuncupatur. In tali igitur peculio, quod quasi castrense appellatur, quibusdam personis licentia conceditur condere quidem testamem, sed non quasi militibus quo voluntin modo, sed communi & licito & confuso ordinis obliterando, quemadmodum constitutum fuerat in processibus, & præfatis legionum, & præsidibus prouinciarum, & omnibus generaliter, qui in diversi dignitatibus vel administrationibus positi à nostra consequuntur manu, vel ex publicis salariis quasdam largitantes. Sed hz quidem personæ testamem faciendi habent potestem in ipsi tantummodo peculii, quia iam enumerata sunt, id est quasi castrenibus. Sic & veterani, qui tempore quidem militibus peculium acquisierunt, militiam autem deposituerunt, testari, licito ramermodo, non prohibentur. In his itaque omnibus quasi castrenibus peculii dubitabatur, si contra huiusmodi testamenta de inofficio querelæ exendi oportet. Sed prior quistio erat, si omnes, qui quasi castrense peculium habeant, testari in hoc possint: quia non omnisbus passim, sed quibusdam personis hoc præiugium loco concessum est, quia militibus quidem & veteranis testamem facere in castrense peculio vndeconcedit. sed militibus quidem in expeditione constitutis iure suo, veteranis autem iure communi, de aliis autem personis omnibus, quia non per speciale præiugium, hoc accepterunt, si possint testari, dubitatum fuerat: viuenda viris discretissimi patrois, virisque deuotissimi memorialibus, & omnibus in rebus, necnon magistris studiorum liberalium, archiaris quoque, & aliis omnibus omnino, qui salario vel stipendia percipiunt publica.

3. In his itaque omnibus sancimus, (quia ad imitationem peculii castrense quasi castrense peculium superuenit) omnes, qui tale peculium possident, super ipsius tantummodo rebis, que quasi castrense peculii sunt, ultima condere (secundum leges tamen) posse elegi: hoc nihilominus eis addito præiugio, vt neque eorum testamenta inofficiosi querela expungentur. Si enim patronus aduersus res, quae libertus eius ex castris acquisivit, sui iuris indubitanter constitutus, eti præterea fuerit ab ingratia liberto, tamen contra huiusmodi peculium contra tabulas bonorum possessionem non habet secundum veterum legum sanctionem: quemadmodum operari præfata peculia, quæ ad instar castrensis peculij introducta sunt, de inofficio querelæ esse supposita?

4. Sed hoc opinare oportet, donec in sacris parentum suorum constituti sunt hi, qui quasi castrense peculium possident. Si enim sui iuris efficiantur: prout dubio est, eorum testamem & pro ipsi rebus, quas ante ex quasi castrensi peculio habent, posse de inofficio querelam sustinere: cum neque nomen peculij permanet, sed alii rebus confunditur, & similes fortunam recipi, quemadmodum & exierit res eorum, quæ ipi vnum congregantur ex omni-

ex omnibus patrimonio. Dat. Kalend. Septemb. Comit. atinio, post consulatum Lampadij & Oretis. VV. CC. anno secundo.

D E I N O F F I C I O S I S
donationibus,
T I T. X X I X.

1. Imp. Philippos A. Nicianor & Papianus.

Sic (vt allegatis) mater vetira ad eluident inofficiosi querelam, penè vnuersas facultatas suas, ut ageret in rebus humanis, factis donationibus siue in quodam liberis, siue in extraneis exhaustis: cum aduersi, eorum cogitationes, qui consilii supremum iudicium anticipare contendunt, & actiones filiorum exhausti, aditum querelæ ratio depositat, quod donatum est, pro ratione quartæ ad instar inofficiosi testamenti couisit deminutor. 1. Nam quod vxor à marito in se matrimonij tempore donationis causa ex flatum emancipato filio communis, consentiente domino, donavit: velut ex bonis patris (de cuius substantia prohibite matrimonio non potuit exire) datum accipitrationis est, in cuius bonis si idem consilium & eventus comprehendatur, lex quam de patrimonio matris ediximus, obseruabitur. PP. III. id. Sept. cc. Consil.

2. Imp. Valerian. & Gallien. AA. Acriti.

Sic pater vnu patrimonium suum impetu quoque immēte liberaliter in filii eluidit: aut in potestate eius is permanit, & arbitrii familiæ ericunda officio congruit, ut ibi quartam partem debet ab intentato portionis: preter incolumem aucta si emancipatus is fuit, & quia conatio non indiget alieno admicculo, sed huius virtus nititur iuxta constitutionem, qui prouinciam regit, ad similitudinem inofficii testamenti querelæ auxiliu tibi exequitatis impetrat. PP. vi. Kalend. Aug. Maximo II. & Glabrione Consil.

3. Idem AA. Eliano.

Recibus quidem cuius proposta rescripta eos parentes denotant, qui cum testamem facto viuunt patrimonium suum immētis donationibus exauiscent, inane nomen heredum liberis reliquerunt: sed ad intellectos quoque eadem ratio aquitatis extendit. PP. xx. Kalend. Novemb. ipsius III. & XII. AA. Consil.

4. Imp. Dioclet. & Maximianus AA. Artilina.

Sic filius tuus immoderata liberalitas clitione patrimonio suum exhaustus: præsidis prouincia auxilio vterisque disculta fide, veri, si in integrum restitutionem ex filii personâ tibi competere ob improbatum donationis enormitatem animaduertitur, in remouendis his, que perperam gesta sunt, tibi subuenient: id eoque non est tibi necessarium ad uersus immodicas donationes auxilium ad instar inofficii testamenti. Datum vi. Id. Febr. Maximo II. & Aquilino Consil.

5. Idem AA. Cottabeo.

Sic totas facultates tuas per donationes vacuas fecisti, quas in emeritipos filios contulisti: id, quod ad subuendam inofficii testamenti querelam non ingratia liberis reliqui nececessit, ex factis donationibus detractum, vt filii vel nepotes postea ex quocunque legitimo matrimonio natu debitum bonorum subfundim consequantur, ad patrimonium tuum reuertetur. Datum ii. Kalend. Mart. Maximo II. & Aquilino Consil.

6. Idem AA. Demetrianus.

Vm donationibus in fratrem tuum collatis facultates patris tui exhaustas esse, eūdeneque parentum vestrum ea, quæ superferant codicillis inter vos diuisi, proponas, si voluntate eius non agno uitii, que beneficio exatis aduersus ligę tuuari potestis, nec tantum dos a patre data & fidei: comitissum continent, quantum ad subuendam querelam sufficient, de enormitate donationum ad exemplum inofficii testamenti presi prouincia iurisdictionis suæ partes exhibebit. PP. Calen. Maij. Coll. vi. supra.

7. Idem AA. Annianio.

Si mater tua patrimonium suum, ita profunda liberalitat in fratre tuum euiferauit opibus suis exhaustus, vt quare partis dimidium, quod ad exclusum inofficii testamenti querelam adiutius

te sufficeret, in his donatioibus, quas tibi largita est, non liberas: quod immoderata gestum est, reuocabitur. PP. vi. Maij. Consil. vi. supra.

8. Idem AA. Auxanoni.

Sic liqueat matrem tuam interuertere querelationis inofficii causa patrimonium suum donationibus in vnum filium collatis exhaustis: cum aduersi eorum cogitationes, qui consilii supremum iudicium anticipare contendunt, & actiones filiorum exhausti, aditum querelæ ratio depositat, quod donatum est, pro ratione quartæ ad instar inofficii testamenti couisit deminutor. 1. Nam quod vxor à

marito in se matrimonij tempore donationis causa ex flatum emancipato filio communis, consentiente domino, donavit: velut ex bonis patris (de cuius substantia prohibite matrimonio non potuit exire) datum accipitrationis est, in cuius bonis si idem consilium & eventus comprehendatur, lex quam de patrimonio matris ediximus, obseruabitur. PP. III. id. Sept. cc. Consil.

9. Imp. Constantius A. & Iulia. Cesar.

Olybrio.

Non concurrit dubitari, quod immoderata donationibus omnibus querela ad similitudinem inofficii testamenti legibus fuerit introducta: vt sit in hoc actionis viri, que vel una causa, vel similis existimandi, vel idem & temporibus & moribus, Datum xxi. Kalend. Iul. Tauri & Florentio Consil.

D E I N O F F I C I O S I S
dotibus.
T I T. XXX.

10. Imp. Constantinus A. Ad Maximus
præsidem Cilicis.

Vm omnia bona à matre in dotē dicitur ex chausa, leges legibus concordare prōprium est: Ut ad exemptum inofficii testamenti aduersus datem inmodicam exercende actionis copia tribuantur, & filii conquerentesibus emolumenta debita conferantur. Dat. iii. Cal. Junij. Tatiano & Cereale Consil.

D E P E T I O N E H E R E D I T A T I S

T I T. XXXI.

11. Imp. M. Aelius Anton. A. Augurino pro consuli Africa.

Enarratio consultum auctore Diuo Hadriano quo meo factum, quo cautum est, quid & ex quo temere evicta hereditate restitui debet: non solum ad fisci causas, sed etiam ad priuatós hereditatis pertinentes. Vm fiscis vero pecuniarum ante litis contestationem ex die vindicationis hereditarii rerum ab eo facta, qui ante possidebat, collectas, neccnon etiam fructus boni fidei possessor reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extinxint. Post item autem contestatam tam fructus noui venditorum rerum, non solum quos perceperunt, sed etiam quos percipere poterant, quam fiscas preceij rerum ante litis contestationem venditorum, ex die contestationis computandas omnimodo reddere compellantur. PP. vi. Kal. Febr. Claro & Cethego Consil.

12. Imp. Suetona & Anton. AA. Marcello militi.

Si post motam controversionem Menecratis bonorum partem dimidiam Mulfus ab herede scriptio questionis illata non ignorari comparetur: tam ipsa quasi malæ fidei possessor, quā heredes eius fructus restituere cogantur. Si vero venditionem lice antequorem esse, liquidum probetur: i ex eo die fructus restituaneus,

ex quo lis in iudicium deduxit est. Fructibus enim in angerur hereditas, cum ab eo possidetur, quae perire potest. Emperor autem, qui proprio titulo posseditio- nis munus est, etiam singularum terum iure conuenit. Dat. Viii. Kalend. Iul. Seuer. A. II. & Victorino Conf.

Ibidem AA. Epiphesidi.
Hereditatis m. verteret petita non infringit alterius hereditatis p. cessionem, quæ venit ex alia suc- cessione. Sed & si quæcunq; titulus prior inoficio- cioli testamento causam habuisset; iudicata rei pre- scriptio non ostendat eandem hereditatem ex alia causa vindicantem. PP. v. id. Aug. Geta & Plautiano Conf.

4. Imp. Anton. & Vitaliano.

N In restituenda hereditate compensatio eius fi- batur, quod te in mortui fahrimigrem. Inque sumptum tueris bona fide ex proprio tuo patrino erogasse probaueris. PP. Kalkano. Mart. Antoni o A. III. & Balbino Conf.

Ibidem A. Posthumianus.

De hereditate, quam bona fide possideas, si contra te pronuntiatum est: in restituione eius destrueretur, quod creditoribus eiusdem heredi- tatis exoluissit te bona fide probaueris. nam repeti à creditoribus, qui suum receperunt, non potest. PP. vi. Calend. Junij. Antonino A. III. & Balbino Cöll.

5. Imp. Alexander A. Firmino.

Si putas non iure iutoris datos nepotibus tuis, ea quod eos dicas in tua esse potestate petere ab his hereditatis filii tui emancipati non moris, cuius commodum ad te pertinere dicis iudicem. Autem, an à presidibus actis discedendum sit, qui eis tuto dedit cum in tua potestate negarentur esse. PP. x. Calend. Iul. & Crispino Conf.

7. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & cc. Restitutio.

Hereditatis petitionem, quæ aduersus pro hereditate vel pro possidente possidentes exerceri potest, prescripsione longi temporis non submoueri, nemini incognitum est: cum mixta personalis actionis ratio hoc respondere compellat. Ex exterricau- tam specialibus in rem actionibus vindicare posse manifestum est, si non agentis intentio per usucacionem vel longum tempus exploita sit. PP. xi. Calend. Aug. cc. Conf.

8. *Ibidem AA. & cc. Halterio.*

Liber necne fuerit ceator, ante omnia disquiri debet, cum hereditas petitur. Datum. iii. Kal. April. cc. Conf.

9. *Ibidem AA. & cc. Demophiliz.*

Scripti heredes delatae sibi successionem co- signari tui repudiarunt, & hanc honorario vel ciuili iure queristi: res hereditariae, quæ in eadem causa durant, hereditatis petitione vindicare potes. Dat. xii. Kaled. Decemb. Nicomedia. cc. Conf.

10. *Ibidem AA. & cc. Theodosiano.*

Si filius amitis delatae sibi hereditatem per longum tempus detinuit, et ipso (vix agita hereditate) patri suo eius consumendum, acquisisse videatur. Dat. xiii. Kal. Ian. cc. Conf.

11. Imp. Acced. & Honor. AA. AEternali

proconsuli Asia.

Cozi possidente, ab eo qui expedit, titulum suz possiditioni dicere, in cuius el. præter eum sci- licei, qui dicere cogitur, virum pro possidente, an pro hered e possidat. Data xii. Kal. April. Arcadio vxi. & Honor. A. A. Conf.

12. Imp. Iustinianus A. Julian. PP.

Cum hereditatis petitioni locus fuerit, exceptio- nis adsumebatur, que ruebatur hereditatis peti- tionem, ne fieret ei praediudicium. Magnitude etenim & autoritas centumurialis iudicij non paucatur, per alios tramites viam hereditatis petitionis in- igit. Cumque multæ varietates & controvrsiez ve-

te: un exorto finitas certo fine concudentes, sicuti- mus: si quis hereditatis petitionem vel suscep- tiv vel suscipere sperat, vel mouere, aliis autem superius nisi munus est, etiam singularum terum iure conuenit. Dat. Viii. Kalend. Iul. Seuer. A. II. & Victorino Conf.

Ibidem AA. Epiphesidi.
Hereditatis m. verteret petita non infringit alterius hereditatis p. cessionem, quæ venit ex alia suc- cessione. Sed & si quæcunq; titulus prior inoficio- cioli testamento causam habuisset; iudicata rei pre- scriptio non ostendat eandem hereditatem ex alia causa vindicantem. PP. v. id. Aug. Geta & Plautiano Conf.

4. Imp. Anton. & Vitaliano.

N In restituenda hereditate compensatio eius fi- batur, quod te in mortui fahrimigrem. Inque sumptum tueris bona fide ex proprio tuo patrino erogasse probaueris. PP. Kalkano. Mart. Antoni o A. III. & Balbino Conf.

Ibidem A. Posthumianus.

De hereditate, quam bona fide possideas, si contra te pronuntiatum est: in restituione eius destrueretur, quod creditoribus eiusdem heredi- tatis exoluissit te bona fide probaueris. nam repeti à creditoribus, qui suum receperunt, non potest. PP. vi. Calend. Junij. Antonino A. III. & Balbino Cöll.

5. Imp. Alexander A. Firmino.

Si putas non iure iutoris datos nepotibus tuis, ea quod eos dicas in tua esse potestate petere ab his hereditatis filii tui emancipati non moris, cuius commodum ad te pertinere dicis iudicem. Autem, an à presidibus actis discedendum sit, qui eis tuto dedit cum in tua potestate negarentur esse. PP. x. Calend. Iul. & Crispino Conf.

7. Imp. Gordianus A. Munitano militi Africæ.

I Diversus eos, qui à malo fidei possidibus

A fundum bona fide comparauerunt, ita tibi a-
cio competit, si prius quæ vñcupationem imple-
re, vel longe possidionis prescriptione adipiscer-
etur, dominum ad te peruenit. PP. x. I. Cal.

Nouemb. Pio & Pontiano Conf.

5. *Ibidem A. Herasfano.*

Domum, quam ex matris successione ad te per-

tinet, & ab aduersa parte iniuria occupatum es-
tisse ostendis, præter prouincia: cum pensionibus,

quas percipit, aut percipere potest, & omni causa
damni dati restituti inbebit. Eius autem, quod im-
pendit, ratione habet non posse, mēritio reperi-
tura eius in malo fidei possidibus, eius, quod in
tempore alienam impendit, non corum negotiū ge-
rentes, quorū utrūcunq; nullam habeant repetitio-
nes, nisi necessarios sumptus fecerint. Sin autem
viles scientia eis permititur sine lectione prioris
status rei eos auferre. PP. x. i. Id. Feb. Gordiano A.
& Attila Conf.

6. *Ibidem A. Vfronio.*

Si ex ea pecunia, quam depoferat, it, apud quæ
collo, ita fuerit, sibi possidens comparavit,
ipsoque traditæ sunt: tibi vel omnes tradi, vel
quædam ex his compensationis causa ab initio
eo in te transferri, iniuriosum est. PP. v. Id. Iulij.

Gordiano A. & Attila Conf.

7. *Pl. ipsi A. & Philippus N. Cal. Antonino.*

PArtum ancillæ, matris sequi conditionem: nec

statutum patris in hac specie considerari, explora-

tori iuriis est. PP. x. i. I. Cal. Nouemb. Philippo
& Titiano Conf.

8. *Ibidem A. & C. Phillipo militi.*

Si (vt proponis) pars aduersa pecunia tua quæ-
dam hominem suo comparauit, præter prouincia:

vitrum vindicationem obtenuit milites tibi eo
nomine imperiari defiderint, partes requiritur

non negabit. Idem mandati quoque, seu negotio-

rum gentorum actionem inferentib; tibi iuriusdictio-

nem præbabit PP. x. I. Non. Mart. Præfente & Albu-

no Conf.

9. *Imp. Cris. Cainus & Numidianus.*

Etiam per alienum seruum bona fide possidemus.

Ex re eius, qui eum possidet, vel ex ope-

ratis ter acquiri dominium, vel olationem

placuit. Quare, si tu quoque bona fide possidisti

eundem seruum, & ex nuviris tuis manibus eo

tempore comparauit: potes secundum iuris for-

man, uti defensionibus tuis.

I Mancipiue-

autem alienum mala fide possident, nihil potest,

acquirere, sed qui tenet, non tantum ipsum, sed

etiam

Cvni super veris māncipiū nullā instrumenta te habere adseueres: in iudicio, in quo negotio- ceptum est proponitur, id, quod in precēm contulisti, postulare debuit. Index enim non igno- rat seruorum dominia etiam extra instrumentorum exhibitionem, alii probatōbus, vel ipsorum interrogatio posse ostendit. PP. x. I. Id. Febr.

ipius. i. i. & i. A. A. Conf.

11. *Ibidem A. & CC. Gallano.*

Si inferiorē partē adiūcij, quæ folium contin- git, ad te pertinere probare potes: eam, quam vi- cinus tuus impoluit, accessisse domino tuo nō am- biguit. Sed & id, quod in solo tuo adiūcij est, quod in eadem causa manet, iure ad te pertinet. Si veri fuerit dissolutum: eiu[m] statuta prī- sum dominum reditum sive bona fide, sive mala ex- diſcīū exterrūctum si, non donandi animo exdiſcīū, alio solo imposta sint. PP. x. I. Calend. Nouemb. Antonino A. I. & I. & Balbino Conf.

12. *Ibidem A. & C. Gallano.*

Si quis sc̄iā aliquid agrum fecit, vel plantas simpoluit: postquam h̄e radicibus terrām sue- rit, amplē, solo cedere rationis est. Domini é- nim magis segetem vel plantas, quam per huius- modi factum, solū suum facit. Sanè cum, qui bo- na fide possidens hoc fecerit, per dolī mali exec- pitionem, contra vindicantem dominium ferilare sumptus, iuris auctoritate significatum est. Dat. 4. Cal. Mart. Sirmij. A. Conf.

13. *Ibidem A. & C. C. Alejandro.*

Neuile, atque insulatum est, quod postulat, & māncipiū, quod tradidisti, & eo modo domi- niū eius transtulisti: inuito eo, ex nobis referti- po tibi assignetur. Unde intelligit ancilla semel emporis fact̄ filios etiam postea natos, eius do- minum sequi, cuius mater eorum eo tempore fu- erit. Sanè de precio si non hoc ante probatū fuit te recipiē, contenti adiūcariū tuum. G. Id. April. A. A. Conf.

14. *Ibidem A. & C. C. Cythio.*

Ordinarij iuriis est, vt māncipiū orta qū- sitione, prius exhibitis concipiis de posses- sione indicetur, ac tunc demum proprietatē cauſa ab eodem iudice decidatur. Dat. Id. April. A. A. Conf.

15. *Ibidem A. & C. C. Septianus.*

Cum ex matre domum filii te sciente comparasse

proponas: aduersus eum dominum vindican- tem, si matris non succedit, nulla te exceptione

terti potes. Quod si vindicantis obtinet heredita- tem, doli mali exceptione, pro qua portione ad

cum hereditas pertinet, vt non prohiberis. Dat. 3. Cal. Iulij. A. A. Conf.

16. *Ibidem A. & C. C. Septianus.*

Votiens duobus insolitum predium iure di- strahit manifesti iuriis esse, qui prius

tradidisti, in definiendo dominio esse potiores.

Si igit̄ antecedente tempore te possessionem e-
missi, ac premium exoluisti apud præsidem præ-
uincie probantes: obterita non datorum instru-
mento expelli te a possessione non patieris.

Erit sanè in arbitrio tuo, s; precium, quod dedisti;

cum vñstis recipere: ita tamē, vt perceptum

frumentū & sumptum ratio habetur: cum & si

ex causa donationis, vñrius dominus rei vindi-
catis, eum, cui priori possidet soli tradita est;

haberi potiorem conueniat. Dat. 2. Cal. Octob. AA.

& Titiano Conf.

17. *Ibidem A. & C. C. Sabino & aliis.*

Si in area communī domum aliquis extrixit,

ut vñbis cōmūnem iuriis fecit ratio: cuius

portionem ab eo, qui bona fide possidens exdiſcīū

vel, si vñlīs yndicare, sumptus offertur, debet, ne

li mali possis exceptione submoueri. Dat. 3d. Nou.

Sirmij. AA. Conf.

18. *Ibidem A. & C. C. Sabino & aliis.*

Si fundum vñtrum, vñbis per denunciationem

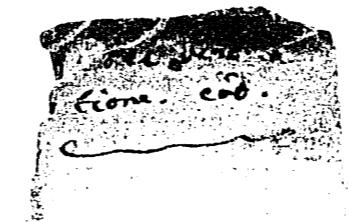
admonentibus volentem ad empionem accede-
re, quod distractus non fuerit, non recte si, con-
tra quem preces funditus, comparauit, vel alio mo-

do male contraxit, tam fundum vñtrum con-

stitutum probantibus, quā fructus, quos cum ma-

la fide percipili fuerit probatum, adiūcū præfes-

provincie refutū iubebit. Dat. 12. Cal. Decemb.



18. Idem AA. & CC. Claro.

Re tua apud alium manente, proprietatis error nihil tibi nocere potuit, nisi alia contra te causa interuererit. G. iii. Kal. Ian. AA. Conf.

19. Idem AA. & CC. Callistrato.

Indicia certaqua iure non respuuntur, non minorum probationis, quoniam instrumenta continent fidem. Quo iure, si de proprietate domus ambigil, negotiisque integrum est, ut non proliberis. G. ii. Kal. Ian. Serm. AA. Conf.

20. Idem AA. & CC. Quartilla.

Non serum, quem res tuas detinere adseueras, sed eius dominium de rebus petendis conuentum esse perspicit. G. Kal. Mart. CC. Conf.

21. Idem AA. & CC. Hiroclii.

A Possidentibus vindicata mancipia, quorum dominium ad vos pertinet intendisti, si, postquam impleveris intentionem, huc non restuantur: iuris iurandi solemnitate secuta condemnatio procedere debet. Petita vi. id. Octob. CC. Conf.

22. Idem AA. & CC. Diodotz.

Certum est, malae fidei possessores, omnes fructus solere cum ipsa re prætare: bona; fidei vero, extantes: post autem litis contestationem, vniuersos. Datum iii. Kal. Novemb. CC. Conf.

23. Idem AA. & CC. Magnifero.

Si mancipium tuum per vim vel sursum ablatum, alij ex nulla iusta causa distraxerint: vindicanti tibi dominium, solvendi preciū nulla necessitas frigetur. x. Kal. Decemb. CC. Conf.

24. Idem AA. & CC. Julianus.

Nullo iusto titulo precedente possidentes, ratio iurius querere dominium prohibet. Idecirco cum etiam iuris iurandi intentio dominij nunquam absursum, unde hoc casu postmodum reuerso, circa beneficium actionis res iuris directa permanet integra vindicatio. G. x. Kal. Decemb. CC. Conf.

25. Idem AA. & CC. Eugenio.

Solemnis pensionibus rei pro alio satisfaciens, non interueniente venditione, solutione, causa minime dominum facit. Datum xvi. Kal. Decemb. Nicomediz. CC. Conf.

26. Idem AA. & CC. Hellodoro.

Mox litis causam possessoris non instruunt ad inducendam longa possessionis prescriptio- nem, quae post item contestatam in præteritum excludatur. Datum idib. Decemb. CC. Conf.

27. Idem AA. & CC. Philadelphia.

Seruum empator non tradidit sibi presentem vindicare non potest. G. xii. Kal. Ian. Nicomediz. CC. Conf.

28. Idem AA. & CC. Sopatro.

Res alienas possidentes, licet istam tenendi eam nullam habeant, non nisi suam intentionem implenti refutare cogitare. Datum viii. Kal. Ian. CC. Conf.

DE VSVFRVCTV ET HABITATI-

one, & ministerio seruorum,

TIT. XXXIV.

1. Imp. S. & A. AA.

Posidonio.

Si vusufructus omnium bonorum testamento vxoris mariti reliquias est: quamvis cautionem à te prohibuerit exigiri, tamen non aliter à debitoribus solutam pecuniam accipere poteris, quoniam obligatio secundum formam senatus consuli cauzione, PP. G. Kal. Octob. Anulio & Frontone Conf.

2. Idem AA. Felici.

Verbis testamento, quæ precibus inferiuisti, vusufructus legatum tibi animaduertimus. Quæ res non impedit proprietatem, dominum obligare creditori proprietatem, manente feliciter integrum vusufructu, tui iuris. PP. vi. idib. Maij. Antonio A. ii. & Getaii Conf.

3. Imp. Antonius A. Antoniano.

Si patri tuo vusufructus legatus est, defuncto eo nihil ad te pertinet: dum morte eius, cui fuerat legatus, vel alio modo acquisitus, ad proprietatem regredi soleat.

4. Vusufructario autem superflite, sicut dominus proprietas rebus humanis eximatur, ius vicdi frumenti non tollitur. PP. iii. Kal. August. Antonio A. ii. & Balbino Conf.

4. Imp. Alexander A. Verbiaco.

Vusufructu constituto, consequens est, ut satisdatio boni viri arbitratrice praebatur ab eo, quod id commodum peruenit, quod nullam lassionem ex vnu proprietati aferat. Nec interest, siue ex testamento, siue ex voluntario contractu vusufructus constitutus est. PP. G. id. Mart. Alexander A. ii. & Marcello Conf.

5. Idem A. Euocato & alii.

Si pater vusufructum prædiorum in tempus vetustatis puberatis matri veluti: finito vusufructu postquam vos adolevitis, posterioris temporis usufructus perceptus ab ea repete, patetis, quos nulla ratione sciens de alieno percepit, pp. kal. April. Alexandro A. ii. & Marcello Conf.

6. Idem A. Stratonicz.

Niterest: vusufructum solum maritus tuus in dictem accepterit: aut proprietas quidem doli data sit, verum pacium intercessit, ut moriente co tibi eadem posse redderetur. nam vusufructarius quidem proprietatem pignorare non potuit: qui autem proprietatem estimatam in dictem accepit, non ideo minus obligare eam potuit, quantum soluto matrimonio restituta, tibi estimatio eius erit. PP. kal. Iul. Agricola & Clementino Conf.

7. Imp. Gord. A. Vlpiano militi.

Evm, ad quem vusufructus pertinet, sarta testa sumptibus praefare debere, explorari iuria est. Proinde si quid ultra quam impendi debet, ergo poterit docere: solemniter reposces. PP. kal. Feb. Attiano & Pappo Conf.

8. Imp. Diocles. & Maxim. AA. & CC. Etheroni.

Nequi fructuarium ad obtinendam proprietatem rerum, quatum vusufructum habet, neque successores eius, vlla temporis ex ea causa relevantes prescriptio mutat. vi. Kal. AA. Conf.

9. Idem AA. & CC. Auxanuix.

Vusufructu matris tuz prædiorum & mancipiorum relatorum alienatio, quoniam manumissio interdicta est, et que locauit, etiam viendi frumenti causa non est deneganda. xii. Kal. Ian. Serm. AA. Conf.

10. Idem AA. & CC. Pomponio.

Si domina proprietatis vxori tuz vusufructum slocavit sub certa annua præstatione morte conductricis, ei, quo locauit, etiam viendi frumenti causa non est deneganda. xii. Kal. Ian. Serm. AA. Conf.

11. Idem AA. & CC. Theodore.

Habitatio morte finitur, nec proprietatem, quæ habitationem habuit, legando, dominij vindicationem excludit. Dat. xv. Kal. Novemb. Constantinop. post consulatum Lampadij & Oreste v. cc.

12. Imp. Inffianus A. Julianus pre-

fecto pretorio.

Ambiguitatem antiqui iuris decidentes, sancimus: siue quis vxori fuit, siue alij cuiuscumque vusufructum reliquerit sub certo tempore in qua-

in quod vel filius eius, vel quisquam alius peruenirent statu vusufructum in annos singulos, io quos testator statuit: siue persona, de cuius ætate compositionem est, ad eam perueniret, fine non, neque enim ad vitam hominis respexit, sed ad certa curricula anni ipse, cui vusufructus legatus sit, ab hac luce fuerit subtraictus: tunc enim ad posteritatem eius vusufructum transmisi non est penitus possibile: cum morte vusufructum penitus extinguiri iuris indubitate sit. Si autem talis fuerit intenta condicio: donec in futuro filius, vel alius quicquam remaneat: vel in alijs similibus casibus, quorum eveniens in incerto sit: si quidem respuerit filius, vel alius, pro quo hoc dictum est, vel conditio extiterit, vusufructum fieri: si autem adhuc in futuro constitutus decelerit: tunc quasi in vusufructu vitam eo relatio, manere vusufructum apud eum. Cum enim possibiliter erit visque ad omne vita tempus vusufructuari non in suam mentem venire forent, vel conditionem impleri: humanissimum est, ad vitam eorum vusufructum extendi. Quemadmodum enim si decelerit vusufructarius ante impliacionem, vel futurum finitum, extinguiri vusufructus: ita humum est, extendi eum in vusufructuari vitam, et si antea decelerit furiosus, vel alia conditio decelerit. Dat. Kal. August. Constantino. Lampadio & Oreste v. cc. Conf.

13. Idem A. Julianus PP.

Tinter aliquam prudentiam diffensio incidit: si per seruum vusufructus domino fuerit aequitudo, & ex quibusdam casibus (inculpi enim casus rebus incidente mortalium) pars huius serui ad alium peruenientia: vitium omnis vusufructus, qui antea per seruum ad aliquem perueniret, apud eum remaneat, an totus tollatur, vel ex parte diminuatur, ex parte autem apud eum residat? Et super huiusmodi dubitationes sententia vertebarantur, unquam dicebat, ex particulari alienatione serui totum vusufructum deminui, alia, in tantum vusufructum deminuit, in quantum & serui alienatur, terius, quæ desinebat partem quidem serui posse alienari, totum autem vusufructum apud eum romanere, qui antea seruum in solidum habebat. & in nouissima sententia summum auctor in iuri scientie Saluum Julianum esse inveniuntur. Nobis autem hæc decidentibus placuisse, sed magis retentionem, quatenus, eis pars serui alienatur, tamne neque pars vusufructus deferatur, sed maneat secundum suam naturam intiger. siquæ incorruptus: & quemadmodum ab initio fixus est, ita & conservetur, ex huiusmodi casu nullo deterioratus modo. Dat. x. Kal. Octob. Lampadio & Oreste v. cc. Conf.

14. Idem A. Julianus PP.

Cum antiquitas dubitabat, vusufructu habitationis Clegato; & primo quidem cui similis est, vitrumne vnu, vel vusufructus ad neutri eorum, sed ius proprium, & speciale naturam sortita est habitationis; postea autem, si posset is, cui habitatione legitam est, eandem locare, vel dominium in sibi vindicare: auctorum iurigium, decidentes compendioso responsu omnem huiusmodi dubitationem refecamus. Et si quidem habitationem quis reliquerit: ad humaniores declinare sententiam nobis vnu est, & dare legatariori etiam locationis licetiam. Quid enim distat: siue ipse legatarius manuestrive alii cedavt metcedem accipiant? & multo magis si habitationis vusufructum reliquerit: cum & nimis subtiliter satisfactum videatur, etiam nomine vusufructus addito. In tantum etiam valere habitationem volumus, ut non auctor vusufructum: nec dominium habitationis, nisi specialiter evidenterissimis probationibus ipse legatarius possit ostendere, & dominium eius domus ibi esse reliquit, tunc enim voluntati testatoris per omnia obedientem est. Quam decisionem locum habere contentus in omnibus locis, quibus habitatione constitui potest. Dat. xxv. Kalend. Octob. Lampadio & Oreste v. cc. Conf.

15. Idem A. Julianus PP.

Oriupropiorem vusufructus multiplicem esse videtur: placent, vel morte vusufructari, vel casum, & deinde in dubitatione, vel non viendo; & eis aliis quibusdam non ignorari modis. Sed de vusufructu quidem hoc in dubitatione fuerat, de personali autem actione, quæ super vusufructu nascitur; siue in stipulationem vusufructus deducuntur, siue ex testamento relictus, dubitabatur: morte quidem vusufructari, & capitis diminutione etiam tolli omnibus coincidentibus non viendo autem, si per annus vel biennium, fortiori eundem vusufructum non petierit vusufructarius, si personaliter collatur, altercantibus.

16. Idem A. Julianus PP.

Sed neque hæc decidentes sancimus, non solum actionem, quæ de vusufructu nascitur, sed ne ipsius vusufructum non viendo cadere, nisi tantummodo morte vusufructari, & ipsius rei interius, sed vusufructum, quem sibi aliquis acquisivit, hunc habeat, dum vivit, in actu, cum multis & innumerabilibus causa rebus incidente mortalium, per quæ homines ingere retinere, quod habent, non possunt: & est fatus durum, per huiusmodi difficultates gemitere, quod semel possit: nisi talis exceptio vusufructuario opponatur, quæ ei etiam si dominium vindicaret, possit cum praesentem vel absentem excludere.

17. Idem A. Julianus PP.

Sed neque per omnem capitis diminutionem huiusmodi determinatum immobile nostris paucimur subiectis (quare enim si filius familiæ siet, et qui vusufructum habet forte ex castrensi peculo, & ubi non patre vusufructus acquiritur, ei possit, per emancipationem cum amittat?) sed secundum quod definitum est, tunc cum tantummodo desiderare, cum vusufructarius vel responderet, & tandemmodum eum cum anima vel rei substantia expirare: nisi praedictæ exceptio, vigor reclamat: & excepta videlicet tali capitis diminutione, quæ vel libertatem vel ciuitatem Romanam possit adimere, tunc etiam vusufructus omnime-

creptus, ad suam revertatur proprietatem. *Datus Kalendis Octob. Constantiop. Lampadio & Orestis vv. cc. Cons.*

17. *Idem A. Iohanni PP.*

Ex libris Sabinianis quæstio nobis relata est, per quam dicitur abatur, si viuisfructus per seruum acquisitus, vel per filiumfamilias, capit, diminutione filij mago, vel media, vel morte, vel emanicipatione, vel seru quiacumque alienatione, vel morte, vel manuistione possit adhuc remanere. Et ideo facimus, in huiusmodi casibus, neque si seruus vel filiusfamilias in praestatos casus incidet, interrumpi pati vel domino viuisfructum, qui per eos acquisitus est, sed manere intactum, neque si pater magnam capitis diminutionem vel medianam passus fuerit, vel morte ab hac luce fuerit exempli, viuisfructum perire, sed apud filium remanere, eniam si heres a patre non relinquatur. viuisfructum enim per eum acquisitum, apud eum remanere etiam post patris calamitatem oportet, cum plerunque verisimiliter testorem contemplatione magis filii, quam patris, viuisfructum ei reliquie. *Dat. xv. Kal. Nouemb. Constantinop. post consulatum Lampadij & Orestis vv. cc.*

DE SERVITUTIBVS, ET A QVA,

TIT. XXXIII.

1. *Anton. A. Calphurnia.*

Si quis actiones aduersus eum, qui ædificium contigerit, competere tibi existimat, more solito per iudicem exercere non prohibetur. Is, qui iudex erit longi temporis consuetudine vicem seruitutis obtinere sciet: modò si it, qui pulsatur, nec vi nec clam nec precario possidet. *PP. iii. Idus Nou. Genitano & Ballo Cons.*

2. *Idem A. Martialis.*

Si aquam per possessionem Marialis eo sciente duxisti: seruitutem exemplo rerum immobilium tempore quaefisti. Quod si ante id pacium eius vius tibi interdictus est, frustra sumpus in ea re factos præstari tibi postulas: cum in aliena possessione operis facti dominum, quo ad in eadem causa manet, ad eum pertineant, cuius est possessio. *PP. Kal. Iul. Lato & Cereali Cons.*

3. *Imp. Alexander A. Ricane.*

Et in provinciali prædio constituti aqueductus, vel alii seruitutes possunt, si ea præcesserint, quæ seruitutes constituant, tueri enim placita inter contrahentes debent. Quare ubi ignorabis, si priores possessores aquam duci per prædia prohibere iure non potuerint, cum eodem onere perferendas seruitutes transire ad empores eadem prædia posse. *PP. Kal. Maij. Maximo ii. & Aliano Cons.*

4. *Idem A. Corneliano.*

AQuam, in alieno loco oritur, sine voluntate eius ad quem vius eiusdem aquæ pertinet, prætoris editio non permitit ducere. *PP. Id. Aug. Maximo ii. & Aliano Cons.*

5. *Imp. Philippus A. & Philippus Cesar.*

Si quid pars aduersa contra seruitutem ædibus suis debitam iniuriose extixit: præses prouincia renocare ad præstam formam, damni etiam ratione habita, pro sua graviitate curabit. *PP. Cal. Feb. Præsente & Albino Cons.*

6. *Imp. Claudio A. Prisco.*

Praeses prouincia viu aquæ, quam ex fonte iuris tuus proficiens allegas, contra statutam conveniendis formam, carere te non permette; cum sit durum & crudelitatis proximum, lex tuis prædiis aquæ agenit, sicut in iuria propagari. *PP. viii. Kal. Maij. Claudio A. & Paterno Cons.*

7. *Imp. Diocletian. & Maximian. AA. & cc. Julianus P. P.*

Si manifeste doceri possit, ut aquæ ex veterem modum observationem per certa loca profluentis vultutem certis fundis irrigandi caula exhibere, procurator noster, ne quid contra veterem formam, vel seculum morem innovetur, prouidebit. *PP. iii. Nonas Maij. Maximo ii. & Aquilino Cons.*

8. *Idem AA. & cc. Aniceio.*

Altius quando adiusta tollere, si domus seruitutem non debet, dominus eius minime prohibetur, in parte vero tuo si secundum Julianus vi vel clamfelicis coniunctus sumptibus suis opus tollere, & integrum paritem restituere compellitur. *Dat. Calend. Ian. Sirmij. AA. Cons.*

9. *Idem AA. & cc. Zosimo.*

Sed in ædibus vicini tibi debita seruitutem, paritem sumptibus per præsidem prouinciam tollere compellitur. Sed si te seruitutem habuisse non probetur, tollendi alius adiunctionem vicino non est interdictum. *PP. vi. Calend. Iulij. Sirmij. AA. Cons.*

10. *Idem AA. & cc. Nimpedio.*

Si tibi seruitutem aquæ decendæ debet præses amaduuerterit, acc. hac te non vienit spacio temporis amississe perspexerit, ut te iterum iure proprio prouidebit. Nisi hoc minime probetur: loco proprio facto opere, dominus fundi contineat aquam, & facere quo minus tuus irrigari possit, non prohibetur. *PP. xi. Kal. Febr. Sirmij. cc. Cons.*

11. *Idem AA. & cc. Aureliano.*

Per agrum quidem alienum, qui seruitutem non debet, ite vel agere vicino minime licet. Vt autem via publica nemo recte prohibetur. *Dat. xi. Kal. Nouemb. Sirmij. cc. Cons.*

12. *Idem AA. & cc. Valerius.*

Non modus prædiorum, sed seruitutem aquæ decendæ terminum facit. *PP. iii. Calend. Ianu. cc. Cons.*

13. *Imp. Iustinianus A. Iohanni P. P.*

Ite ut viuisfructum, qui non viendo per biennium in soli rebus, per annal autem tempus in mobilibus vel se mouentibus diminuatur, non passi sumus huiusmodi sustinere compendio sum interium sed ei decenniū vel viginti annorum deditum spaciū: ita & in ceteris seruitutibus obtinendum esse censum, ut omnes seruitutes non viendo amittantur, non biennio, quia tanquammodo soli rebus annorum sunt) sed decennio contra præsentes, & viginti annorum contra absentes: vt sit in omnibus huiusmodi rebus causa simili, differentiis explosa. *Dat. xv. Calend. Nouemb. Constantinop. post consulatum Lampadij, & Orestis, vv. cc.*

14. *Idem A. Iohanni P. P.*

Cum talis quæstio in libris Sabinianis veteris, quæcumq; enim patrus erat cum vieno, ei licet ei, vel se, vel per suos homines, per agriculpi transiit facere, tueri enim placita non tantummodo per quinquennium, quatenus ei licet efficiat id suam sylvam inde transire, & arbores excidere, vel facere, quicquid necessarium ei viuum fuisse: & quereretur, quando huiusmodi seruitus non viendo amittetur: & quidam putarent, si in primo vel secundo quinquennio per eam viam itum non esset, eandem seruitutem penitus tolli, quasi per biennium ea non viendo deperdit, singulo die quinquenniū pro anno numerando: alius autem aliam sententiam eligentibus nobis placuit ita causam dirimere, vt quia iam per legem latam à nobis prospectum est, ne seruitutes per biennium non viendo depearant, sed per decennia.

232

FAMILIÆ ERGISCUNDÆ.

234

3. *Idem A. Rufo.*

Adversus coheredes tuos dividenda hereditatis a iudicio secundum iuris formam experire. Iudex datis, quid à coherede etiam tuæ portionis ex hereditate sublata fuerit probatum, factis adiunctionibus secundum iuris formam cum tibi condemnabit. Expilate enim hereditatis crimen frustra coheredi intenditur, cum iudicio familie ergiscundæ indemnitate eius propiciatur.

4. *Imp. Alexander A. Antonio.*

Si filiusfamilias fuisti, & res mobiles vel se móntes, quæ castrensis peculijs esse possunt, donatae tibi à pare sunt: eas quoque in cetero peculio castrensi non communes cum fratribus tuis habes. Prædia autem licet eunti tibi in castro filio pater donauerit, peculijs tamen castrensis non sunt. Diverso iure ea prædicta habentur, quæ ex occasione militie filiusfamilias obuenient, hæc enim castrensi peculio cedunt.

5. *Idem A. Statiliz.*

Non ipsius mariti ui siue puerale mutare, quod in iheros suos iratus testamentum canerat, vnu qui den in perpetuis vinculis moraretur, alter vero ex portando venirendetur. Proinde si offensam istam clementiam flexit, quod feci scriptura non probetur, aliis tamen rationibus doceri nihil impedit, præsum cum eum posteriora eorum talia merita deprehenduntur, ut tibi domini poterit mitigari non sis mandatus voluntatem arbitri familie ergiscundæ sequitur.

6. *Imp. Gordianus A. Pomponius.*

Eaque in nominibus sunt, non recipiunt divisiōne, neque in ipso iure, in portiones hereditarias ex lege duodecim tabularum divisa sunt.

7. *Idem A. Eleano.*

Si quæ fideicommissorum petitio inter coheredes consistat, præ vel præfis prouincia eius re disponit, confituntur, vel iudex familie ergiscundæ iudicio edictus, ut voluntas testaricis seruitur, suas partes accommodare debet.

8. *Idem A. Telephoro.*

Bona, quæcumque tibi sunt communia cum fratre tuo ex hereditaria sive eccl. iure patris, vel matris, cum eodem familie ergiscundæ iudicio expertum, ut diuidantur, impetrabis.

9. *Idem A. Verino.*

Non est ambiguum, cum familia ergiscundæ titulus inter bonas fidei iudicia numeretur, portionem hereditatis, si qua ad te pertinet, incremento structum augeri.

10. *Idem A. Telephoro.*

Quotiens inter omnes heredes testator successio bus cum suam dividit, ac singulos certis possessionibus cum suis mancipijs, quæ in eisdem sunt constituta, iubet esse contentos: voluntati eius (salua legis Falcidiz auctoritate & jobiçem perandum esse, manifestum est. Nec multa, quod in sequentibus verbis mancipia sunt, nulla facta eorum discretione, commenda puranerit hereditibus: cum utique his ea videatur inservire, quibus etiam testamento reliqua esse decrevit.

11. *Imp. Philippus A. & Philippus C. Antonius.*

Inter filios & filias bona intestatorum parentum, pro virilibus portionibus æquo iure diuidi oportet, explorati tuis est.

12. *Imp. Gallienus & Valerianus A. Rufo.*

Non ideo diuisio inter te & fratrem tuum (ut proponis) facta, irrita habenda est, quod eam scripimus secuta non est, fides rei gestæ rotam diuisiōne sat isaffmet.

13. *Imp. Diocletianus & Maximianus A. Saturnino.*

Certum est, liberorum peculia posse moriem patris in hereditate diuidendam ad communionem esse revocanda. Frater autem & coheres tuus, ob con-

HH 3

tractus, quibus vivere patre etiam ignorante ipso obligatus fuit, conuenire te & alterum fratrem tuum colligere in vestrum ultranon potest, quam vi de peculio suo recipiat tantam quantitatem, in quam condemnatus est his, cum quibus ipse contribuxit.

14. *Iudem AA. Hermiano.*
Si familie ericundae iudicio, quo bona paterna inter te ac fratrem tuum sequitur diuisa sunt, nihil super iustitione rerum singulorum adjudicatarum specialiter inter vos conuenit, et, vñusquisque eventum rei suscipiat recte posse homini iustitia derivatum fratrem & cohæredem tuum pro parte agnoscere, præses prouincie per actionem præscriptis verbis compelle. Dat. viii. Kal. Sept. AA. Cons.

15. *Iudem AA. Theophilus.*

Si diuisionem conventione factam etiam possesso consensu secura, pro solidio dominium rerum quas pertinere ad patrem tuum placuit, si firmatis, carum vindicationem habete potes, si patri tuo successisti. Si vero placitum diuisionis usque ad pacem stet: arbitri familiæ ericundæ iudicio vobis datum, communionem inter vos fiunt prouidebit.

16. *Iudem AA. Heraclio.*

Filiij patris testamentum rescindendi, si hoc inoficio sum probare non possint, nullam habent facultatem. Sed & si tam circa testamentum, quam etiam codicillo iudicium eius deficiat, verum quicunque verbis voluntatis eius declarata sit: licet ab intendo ei fuerit successum, ex senatus consilio retentionis modo seruari familie ericundæ iudicio adiutum sequi voluntatem patris oportet, iuris auctoritate significatur.

17. *Iudem AA. & cc. Commodiano.*

Obiitibus divisionem inter se facientibus, iuri absenti & ignoranti minimè derogari, ac pro indumento portionem eam, quæ initio ipsius fuit, in omnibus communibus rebus cum retinere certissimum est. Unde portionem tuam cum credibitis arbitrio familie ericundæ percipere potes, ex facta inter cohæredes diuisione nullam preiudicium timens. Dat. viii. Kal. Dec. Sirmij. AA. Cons.

18. *Iudem AA. & cc. Domina.*
Filius cuius nomine pater res comparavit, si non postea contrarium eius iudicium probebat, per arbitrium diuindundæ hæreditatis præciptias adiudicari sep̄ rescípsum est. His itaque, si pari successione, quem nomine tuo quedam comparasse dicas, adiutio: si foro tuum apud prouinciam res integræ est, potes. I. In communi autem hæreditate quin sumpsum ab uno facta bona fide, familie ericundæ iudicio, vel negotiorum gestorum actione seruari possint, non est ambiguum.

19. *Iudem AA. & cc. Lysistrati.*
Nec nisi iuri non est, in familia ericundæ iudicio learum rerum, quas ex cohereditibus quidam de communibus absimperunt, vel detinores fecerunt, rationem esse habendam, cuiusque rei ceteris præstantam indemnitatem. Dat. xviii. Kal. Jan. AA. Cons.

20. *Iudem AA. & cc. Paetuelz.*
In familie ericundæ iudicio ab uno pro solidio rei veluti communis venundata, præcium non venit: sed mariti p̄fessi, ut, coheredes venditoris agere potest: vel negotiorum gestorum, si ratam fecerit, rationem. Nam si velut propriam vnius diuixerit, ac præcium possideat: hæreditas ab eo petenda est. III. Feb. cc. Cons.

21. *Iudem AA. & cc. Fortunato.*
Si cogitatione futura successio, officium arbitrii diuindundæ hæreditatis prægenuendio, pater communis iudicio suo: qualicumque iudicio sua: declaraverit voluntatem inter eos, qui ei succellentes, ex exemplo Felicidiz retentionis habita ratione, faveat dilectam possidebit. hoc videlicet custodiendo, ut post litteris constitutionem nemo nec partem suam, ceteris eiusdem rei dominis non consentientibus aliena.

adsignauit, facta diuisione, in adjudicando patris sequitur voluntatem.

22. *Iudem AA. & cc. Dionysio.*

Sed cum commune non contentientibus cohæredibus, sed per errorum ad euāqni possidet, per deficit, suum pon facit: sed in eo portiones hæreditariae adsignatae, spes singulorum successores remane-

re manifestum est. PP.v. Nonas Ian. *

23. *Iudem AA. & cc. Hermogeni.*

Icer pacto diuisionis aduersis singulis actio pro non possit, sed per errorum ad exhibeādam fidem his, quæ cōplacitum exedit, vrgeri potest: & hoc omis, si non contrarium conuenisse probaretur, præscriptis verbis coaueniri potuisse.

24. *Iudem AA. & cc. Socrati.*

Filium quem habentem fundum, portionem hæreditatis fratribus & quibusdam aliis sub conditione verbis precariis restituere sanxit testator, post eius evenitum, hæreditatis pars prædicta in quæ ratione retinere compensatio præterea quod à coliquid vice mutua percepit: & si quid defit, in supplementum deducto, quod à ceteris in eo suido solvitur, supra quartu habens, reddere compellitur. Dat. v. Non. Ian. cc. Cons.

25. *Iudem AA. & cc. Diocli.*

Ex causa donationis vel aliunde tibi quæstia, si aut successione respueris, conferre fratribus, compelli non potes. Dat. Idib. April. Tusco & Aulina Cons.

26. Imp. Constantinus A. ad Bal. sum PP.

Inter omnes dumtaxat hæredes spes, qui ex quolibet venientes gradu, tamen pares videtur esse, vel emancipatos, quos prior ad successionem vocat: siue copium neque impletum testamentum, vel codicillus, seu epistola parentis esse memoretur, siue quoconque alio modo scriptura quibuscunque verbis vel indiciis inveniantur relæte: iudicio familie ericundæ licet ab intendo ad successionem liberis vocentur. I. seruare senatus consulti auxilio, fundi consilidatione custodiarur, etiam si solemnitate legum huiusmodi dispositio fuerit desumpta. Si vero in huiusmodi voluntate designata liberis alia si mixta perlacione est, eam voluntatem, quam ad illam dumtaxat personam permixtam pro nulla haberi. Dat. Romæ Kal. * Crisp. & Constantino Cons. II. Febr. Cons.

IN AVTHENT. de trien. & semi. S. & quod sap. coll. 4. 3. tit. 5. Nou. 18. ca. 7.

Si modi subiectatur huius scriptura, vel ipsius parentis, & vel omnium, inter quos se partitio, liberorum subscriptio.

COMMUNI DIVIDUNDI,

TIT. XXXVII.

1. Imp. Antoninus A. Lucano.

Fater tuus si solam portionem prædictam ad se pertinet, distinxit, venditionem retulerit non oportet, sed aduersus eum, cura quo tibi idem prædium commune esse cupit, communi diuindundo iudicio consistit: & ea actione aut vnuersum prædium, si licitatione viceris, exfolsum socii parte præcij obtinebis: aut præcij portionem, si meliorem aliihius conditionem obulerit, consequeris: quod si diuisione prædicta sine cuiusquam iniuria commode fieri ponuerit, portionem suis filiis tibi adiudicatam possidebit. hoc videlicet custodiendo, ut post litteris constitutionem nemo nec partem suam, ceteris eiusdem rei dominis non consentientibus aliena.

236 alienare possit. PP. Cal. Mar. Romæ, Antonino A. IV. & Balbino Cons.

2. Imp. Alex. ad. A. Auto militi.

Si probatum fuerit prædicti prouincie, fratreiūmū vincas communis, pignori datum dedisse, cum patrem tuum, quæ in vincis habes, creditori obligare non potuerit: præses prouincie restituere tibi eam iubebit, cum fratribus, quos creditor de parte tua perceperit: idem præses prouincie de diuisione vincarū inter te & creditorem fratris tui cognoscet: & iubebit eum accepta pecunia, quæ de fratre tuo acceptis tibi restitueret: aut æstimata tua pars, ad creditorem fratris tui dare pecunia, quæ eam remittauerit, transferre. PP. vi. Calend. Nouemb. ipsi v. AA. Cons.

3. *Iudem AA. & cc. Frontino & Gaius.*

In iuramento, quo communia fratrem vestrum tenere proprieatis, rector prouincie adiutor, apud quem hec colloqui debant, existimabit. PP. vi. Id. Feb. Sirmij. AA. Cons.

4. *Iudem AA. & cc. Maximianum.*

Si patrus tuus ex communib[us] bonis res comparsa, sibi negatum gerens, non omnium bonorum socius constitutus: pro competentum portiūnum modo indemnari tunc consuli oportet: & ideo rem emptam communicare eum contra iuris formam postulas. PP. vi. Calend. Nouemb. ipsi v. AA. Cons.

5. *Iudem AA. & cc. Gaius.*

In iuramento, quo communia fratrem vestrum tenere proprieatis, rector prouincie adiutor, apud quem hec colloqui debant, existimabit. PP. vi. Id. Feb. Sirmij. AA. Cons.

6. *Iudem AA. & cc. Theodosiane & alii.*

Si cum patruo vestro haec conditione diuisionem facias, ut si nullum dolum malum adhibuisse iuraret, ne eis fiducia placitis exhibuit: quo minus res individuas requiratis, corum placitum, quæ in diuisionem venerunt, nihil vobis nocere potest. Dat. v. Cal. April. Sirmij. cc. Cons.

7. *Iudem AA. & cc. Seueriano & Flavianiano.*

Si fratres vestri pro iudicio communie prædictum

ceira vestram voluntatem obligauerunt, & hoc ad

vos secundum pactum diuisionis, nulla pignoris fa-

cilitatione, & iuris partibus, quæ ante di-

uisionem socium fuerint, in quibus obligatio tan-

tum constituit ex stipulatu, si intercessis, alioquin,

quanti interest, præscriptis verbis contra fratres a-

gere potest, nam si fundi scientes obligationem,

dominium subcepiliunt, tantum evictionis promissio

nem solemitatem verborum, vel pacto promissam

probantes, eos conveniendi facultati in habebitis

Datum ii. Non. Decembr. Nicomedie. cc. Cons.

8. *Iudem AA. & cc. Nicomacho & alii.*

Si inter vos maiores annis vñiatis quinque rerum communis diuisionis, reliqua vel translatâ voluisse, ne, sinecū accepit: instaurari mutua bona fide terminata, consensu minime possum. Dat. Non. Decemb. cc. Cons.

9. *Iudem AA. & cc. Demetriano.*

Familie ericundæ, vel communis diuindundo iu-

dicio ita demum si corpori maneat communis,

agi potest. Dat. vi. Id. Decemb. Nicomedie. cc. Cons.

10. *Iudem AA. & cc. Gallicano.*

Scriptura testamenti, qua specialiter omnia diu-

luntur, continetur, quæ minus res, quæcumque testator

non facit mentionem, heredes inquirenti possint,

nihil impedit. Sive die & consule.

11. Imp. Constan. A. Cæsario rationali trium

provinciarum.

Prædictorum diuisiones ita sicut oportet, ut inter

gra apud successorum vñiatis quæ serviorum

vel colonorum adscriptis conditions, seu inqui-

litorum proximorum agatio vel adiunctas perma-

neat. Quis enim ferat liberum à parentibus, à fratri-

bus, sororibus, à viris, coniuges segregari solletur si quæ

si sociata in ius diversum principia vel colonos

distraxerint, in vñum eadem redigere cogantur. Da-

tum iii. Cal. Maij. Proculo & Paulino Cons.

12. Imp. Iustinianus A. ad Senatum.

Ille quæ quisquis forvere rationib[us], bene nobis ap-

pauit. Si quis enim pro filio suo ante nuptias

donatione cōscripterit, vel dederit, vel pro filio sua

dote, & hoc dedit, iterum ad eum revertitur, vel

stipulatione vel legi hoc faciente: vel si alio do-

te vel ante nuptias donationem dante, stipulationis

paterna tenor vel forte legis hoc in luxuritiale au-

tem testamento condito, vel filios suos, vel extra-

Comuni diuindundo.

238

237

perperam sine iudicio factis diuisionibus soleretur subveniri: quia in bono fidei iudicis, qui oīl iniquitatis factum esse constitutis, in melius reformabatur.

PP. xvi. Calend. Iul. ipsi AA. & Constantino III. Cons.

4. *Iudem AA. & cc. ad Maximianum.*

Si patrus tuus ex communib[us] bonis res comparsa, sibi negatum gerens, non omnium bonorum socius constitutus: pro competentum portiūnum modo indemnari tunc consuli oportet: & ideo

emptam communicare eum contra iuris formam postulas. PP. xvi. Calend. Nouemb. ipsi v. AA. Cons.

5. *Iudem AA. & cc. Frontino & Gaius.*

In iuramento, quo communia fratrem vestrum

tenere proprieatis, rector prouincie adiutor, apud quem hec colloqui debant, existimabit. PP. vi. Id. Feb. Sirmij. AA. Cons.

6. *Iudem AA. & cc. Theodosiane & alii.*

Si cum patruo vestro haec conditione diuisionem facias, ut si nullum dolum malum adhibuisse iuraret, ne eis fiducia placitis exhibuit: quo minus res

individuas requiratis, corum placitum, quæ in diuisionem venerunt, nihil vobis nocere potest. Dat. v. Cal. April. Sirmij. cc. Cons.

7. *Iudem AA. & cc. Seueriano & Flavianiano.*

Si fratres vestri pro iudicio communie prædictum

ceira vestram voluntatem obligauerunt, & hoc ad

vos secundum pactum diuisionis, nulla pignoris fa-

cilitatione, & iuris partibus, quæ ante diuisionem

socium fuerint, in quibus obligatio tantum constituit ex stipulatu, si intercessis, alioquin,

quanti interest, præscriptis verbis contra fratres a-

gere potest, nam

neos scripsit heredes, & nihil de huiusmodi rebus, quæ ad eum reverxunt, vel perueniunt, disputerit, inueniatur autem alij liberi eius res à paterni libilantia lucrat, vel per ante nuptias donationem, vel doxes, vel militiz causa, quas (ut pote testamento existente) non coguntur conferre: tunc filius vel filia casdem res quæ ad patrem reverxunt, vel perueniunt, habeant pricipias ad similem lucrum computandas: ut in praesenti casu tam habeat ipse vel ipsa, quantum sive fratres à patre sunt consecuti, secundum eos modos, quibus supra diximus, & quos conferre proprie testametum non coartantur. Sin autem nihil tale penitus in fratres eorum à patre collatum est: neque ipsos sibi pricipie hanc partem vindicare, sed quasi pater nra facta substantia sit, inter omnes secundum institutionis genorem diuidi, & hæc quidem, si inter fratres patris clavigram compostrum sit. Sin autem exanei sibi scripti heredes, & nihil in testamento suo neque in hac parte testator dixerit, ut omnino modo pricipium habeat filius vel filia, quo ad patrem reverxit, vel perueniunt. Si tamen minus in fratres collatum est, amplius autem ex huiusmodi causa ad patrem reverxi: illo, quod ad similem quantitatatem concurreat, excepto, catena quasi pater nra substantia facta, secundum modum institutio num diuidantur. Illo proculdubio obseruando, quod si minus si id, quod pater ex huiusmodi causa habuit, ea quantitate, quæ in fratre collata est, tota huiusmodi portio ad eas personas peruenient, quarum occasione res ad patrem reverxit. Ea igitur, quæ in paterna persona diximus, obtinere volumus etiam in auo & proquo paterno vel materno, & in matte, & in aia, & proqua paterna vel materna. Dat. xi. Kal. August. Constantinop. Lampadio & Oreste cc. Cons.

FINIVM REGUNDORVM,
TIT. XXXIX.

1. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. & cc. Nicophoro. Regiomon certam fundi, proprijs finibus eius mutatis, dominus eius distraheret, ac residuum reveneret non prohibebat. Nec amplius emperor, quād ratione secundum venditionis fidem ad se peruenit, vindicare potest prætextu te minorum temporis antecedentis venditionem. Dat. Id. Decemb. Nicomedia. AA. Cons.

2. Idem AA. & cc. Tatiano.

Sæcessionum varietas, & vicinorum noui consensus, additis vel degradis agri alterutro, determinacionis veteris monumenta sape permittant. Dat. xx. Kalend. Ianuarii. Nicomedia. AA. Cons.

3. Imp. Constant. A. ad Tertullianum v. P. comitem dicentes Asian.

Si quis super sui iuriis loci prior de finibus detinatur, & prius possestionis quæstio finitur: & quæ ageremur ire precipitatur ad loca, & patefacta veritate, huiusmodi litigium terminetur. Quid si altera pars, ne huiusmodi quæstio terminetur, se subrixerit: nihilominus ageremur in ipsis locis iussionis restoris prouincie vna cum obseruante parte hoc ipsum faciens perueniet. Dat. xvi. Kal. Mar. Verona. Gallicano K Symmacho Cons.

4. Idem A. ad Bassum præfatum virbi.

Si constiterit, quem, qui finalem detulerit quæstionem, priusquam aliquid sententia determinetur, rem sibi alienam usurpare voluisse: non solum id, quod male petebat, amittat: sed (quo magis vnuquisque contentus suo rem non expectat iuriis alieni) qui irreptor agrorum fuerit in lito superatus, tantum agri mundum, quantum admire tentauit, amittat. Lecta apud acta xiiii. Cal. Iul. Gallicano & Symmacho Cons.

4. Idem AA. & cc. Sosio.

Si seruus ignorante domino, & vel sciente & pro

hibere

5. Imp. Valent. Thed. & Acad. AAA. Neotheris P.P.

Vinque pedum præscriptione submitta, finali viiijurij vel locorum libera peragatur intentio. PP. vii. Cal. Aug. Arcadio A. ii. & Rufino Cons.

6. Imp. Thed. Acad. & Henr. AAA.

Rufino P.P.

Cuidis molitionibus & machinationibus amputatis, decernimus, in finali questione non longe temporis, sed tristigia tantummodo annorum præscriptionem locum habere. Datum ii. Nov. Nou. Arcadio A. ii & Rufino Cons.

DE CONSORTIBVS EIVS-

dem litis.

TIT. XL.

1. Imp. Italianu. A. Secundo P.P.

Explosis atque reictis præscriptionibus, quæ litigatores sub obtenuit confortium, studio protrahendo discepulationis, excogitare consuetum, siue viuis fori omnes sint, siue in diuersis locis versentur, adiuncta præfencia confortis vel confortis, agendi vel respondendi iuribus licentia pro parte pandatur. Datum iii. Non. Septembris. Mamerino & Neyita Cons.

2. Imp. Valer. & Valens AA. Sallustio P.P.

Commune negotium post item legitimè ordinatio tam etiam quibusdam absentibus in solidum a. gi. sine mandato potest: si presentes rem ratam diminuit habituori cause parati sint, vel si quid ab his pertinet, iudicatum solui satisfactione firmauerint. PP. vi. Idus Decemb. duo Iouiano A. & Varroniano Cons.

DE NOXALIBVS ACTIONIBVS,

TIT. XLI.

1. Imp. Alexae. A. Marelio.

Si extat corpus numerorum, quos ablato ex patribus tui hereditate ab eo, quem liberum esse considerit, allegas: vindicare eos, vel ad exhibendum agere non prohibebit, nam quamvis alia noxa caput sequatur, & manumissus furti actione teneatur, que in hereditate non competit: cum tamen seruus à domino aliquid auferat, quamvis furum committat, furti tamē aitio non est notaneque aduerteret ipsum, si poeta manumissus eis, locum habet, nisi fortius res & post manumissionem concretet. PP. xiiii. Kal. Decemb. Maximo ii. & Aeliano Cons.

2. Imp. Gord. A. Quintiliiano & aliis.

Si seruus vestri, nescientibus nobis, vel etiam prælibentibus furtum arbores exciderunt, quibus etiam propria pena iuxta legem faltui datum fuerat præstituta: frustra veremini, ne ex persona coru ultra nosse deditionem sitis offratis: cum ex delictis seruorum domini ignorantes, vel prohibentes, si noxali actione conueniantur, ita condemnari debent, ut aut noxal dedere, aut condemnationem sufficeret habere in sua potestate. PP. iii. Non. Junii Gordiano & Auiola Cons.

3. Imp. Dioclet. & Maximia. AA. & cc. Eutychio.

Sue seruus plagi pars accusare solemitate, præ fidem prouincie adire non prohibebit, siue domum eius sollicitati fefici noxali iudicio, siue furti malitiae conuenire: suam tibi notionem præfes prouincie commodabit, non ignorans, quod si dominus elegerit, & eo non contentiente, quod intendit, commissum probaueris, vel noxal dedendes, vel damni sarcendi, & pœna præstande habeat facultatem. PP. v. Non. Octob. Sirmii. AA. Cons.

4. Idem AA. & cc. Sosio.

Si seruus ignorante domino, & vel sciente & pro

hibere

5. Imp. Valent. Thed. & Acad. AAA. Neotheris P.P.

Vinque pedum præscriptione submitta, finali

viijurij vel locorum libera peragatur intentio. PP. vii. Cal. Aug. Arcadio A. ii. & Rufino Cons.

6. Imp. Thed. Acad. & Henr. AAA.

Rufino P.P.

Cuidis molitionibus & machinationibus amputatis, decernimus, in finali questione non longe

temporis, sed tristigia tantummodo annorum præ

scriptionem locum habere. Datum ii. Nov. Nou. Arcadio A. ii & Rufino Cons.

7. Imp. Dioclet. & Maximia. AA. & cc. Vitalianus.

Exhibitionis necessitate tenuerit, qui facultatem

habens, culpam vel dolum in explendo præ-

dicto commitivit, si si rem deteriorè exhibuit, &

quætit exhibitionis perficiat, & quanvis ad exhibi-

dendum agi non possit, factum tamen aitio con-

tra cum deitur. PP. xvi. Kal. Jun. Maximo ii. & Aquilino Cons.

8. Idem AA. & cc. Faustino.

Si res was commodauit aut depositis, cuius

hibere nequeunte, res tuas vi rapuerit: dominum eius apud præsidem prouincie, si needum vitius an nus, excilis, quadruplici quod si hoc effluxit tempus simili noxal iudicio conuenire potes, qui si noxal maluerit ferum dedere: nihil minus cum ipso, quantum ad eum pertinet, & expediti non pro liberi. Nam si eo consilio, & prohibere valente destrata noxal deditione conuenit, ad summam condannationis solvendam, omnino compellendus es. Sane si criminis publici a. culationem propter vero rem tuam: a seruo raptam intendendum placuerit, non contra dominum, sed contra eum seruum, quem facinus consilis proponit, hæc intuere debes. PP. xiiii. Kalend. Septembris. Sirmii. AA. Cons.

9. Idem AA. & cc. Menophilo.

Si ex quoemque contratu apud præsidem pro-

se probaueris, chirographa tua, ex quibus iam illi

potest, & instrumenta ad eum contracta, hæ-

bitur, tibi naturaliter liberationem conuenit,

exhiberi ac redi iubebit. S. vii. Cal. Septembris. Cons.

10. Idem AA. & cc. Menophilo.

Si tibi per fortunam nec manifestum ancillam ser-

uum ope conciliatio domini cum alii rebus sub-

trahit, cum inter seruum & liberum ciuite-

rum confitit non possit, cum ob hoc delictum

doli penal actione, & de rebus propriis vindica-

tione vel conditione conuenire potes. S. v. Kal-

endas Aprilis. cc. Cons.

AD EXHIBENDVM

TIT. XLII.

1. Imp. Alexander A. Crescenti militi.

Si dominum ancillæ, de qua agis, ad matrem tuam

pertinet, nec iure à patre tuo, venundata est,

eiusque proprietatem tibi vindicare poteris: es

Præses prouincie exhiberi eam iubebit, & ut apud

iudicem de rei veritate queratur. PP. Kalend.

Maii. Alexandra A. Cons.

2. Idem A. Syro.

Si criminis alius reus seruus posulatur: & per

ad exhibendum actionem produci a domino, non

celari debet. PP. xi. Kal. Decemb. Alexandro A. Cons.

3. Idem A. Felicissim.

Neque adhibendum aitio, & neque proprietatis

vindicationis, si nunc competit, propria re per-

petita est, quod aliquando dñus te ad exhibendum

actione aliter pronunciavit est: quia communatio-

nem litis alia res esse incipit. PP. Cal. Septembris. Maxi-

mo ii. & Aeliano Cons.

4. Idem A. Flacilix.

Non ignorabit iudex, si instrumenta tui iuris,

qui penes diversam partem fuisse probaueris

ab eisdem non exhibeatur, iurisurandi in item fa-

cultatem deservi tibi oportere. PP. xii. Kal. Mart.

Agricola & Clementino Cons.

5. Imp. Gord. A. Sabiniiano militi.

Ad exhibendum actione non tantum eum qui

possidit, sed etiam cum teneri, qui dolo fecit,

quoniam exhibere, merito tibi à non contenten-

te auctoritas jurisconsulto. Modestino resolutum est. PP. xi. Id. Mart.

Petrugino & AEmiliano Cons.

6. Imp. Philip. A. Palemonidi.

Instrumenta ad ius tuum pertinentiam partem di-

versam inaususse adseverans: si quidem crimen in-

tendit, solemnis accusatioibus impletis, fidem

asseveratio tuz facio: si vero ad exhibendum in-

teadis, iudiciorum more experite. PP. xi. Id. Mart.

Petrugino & AEmiliano Cons.

7. Imp. Dioclet. & Maximia. AA. & cc. Vitalianus.

Exhibitionis necessitate tenuerit, qui facultatem

habens, culpam vel dolum in explendo præ-

dicto commitivit, si si rem deteriorè exhibuit, &

quætit exhibitionis perficiat, & quanvis ad exhibi-

dendum agi non possit, factum tamen aitio con-

tra cum deitur. PP. xvi. Kal. Jun. Maximo ii. & Aquilino Cons.

8. Idem AA. & cc. Faustino.

Si res was commodauit aut depositis, cuius

legem contempserit, vel contenti permitserit.

2. Censit. argumentum ix. B. 5. I. A. lib. 6. tit.

8. de aleatoribus la.

Non licet ludere qui vici aut equi lignum; neque vila quavis alia spolia, exceptis ludis, quae in auctoritate constitutione remissa sunt. **L**acu vero in qua sit balsamatio in ligno lajus fuit, publicanus. & silvius batus ludus est, repetantur vel, & repetere nolent: qui perdidemus, nullus sit praefestus & praefestus proximus: & applicabatur balsamis pecuniis publicis operibus. Prudentiam etiam, quae in balsamis ludis finis illuc pote blasphemias, & si querat.

Balsumus totas de equi lignis significatio incisa est apud litterarem grauem quendam dispensationem quibusdam, sicut in illam ludum significari, quo patre ex era enim auctiando pro equi vici aut balsamis, alii perditio concedentes lignem esse fabriam per scindentes exaltatam, habentem in medio diversa foras. Nam qui hoc genere ludentes, quaevis globuli, divisorum colorum supericiebant ex superiori parte, & quod iesus globulorum per formam ex ultima ferentem egebam, hinc visto, iam dicitur ei quod proferatur. **N**unc rebus, etiam harus legem trahit, non est nobis, quod ad finis patitur, et libris manuscriptis intenditam subiicitur. **C**ons.

Imp. Iustinianus, A. Ioanni PP.

Alesum usus antiqua res est, & extra operas pugnatorias concessa, verum tempore abiit in lachrymas, multa milia extrancorum nationum suscipiens. Quidam enim nec ludentes, nec ludum scientes, sed numeratione tantum proprias, substanias perdiderunt die nocturna ludendo, argento, & paratu lapidum, & auro. Consequenter autem ex hac in ordinatione blasphemare Deum conantur, & instrumenta conficiuntur. Commodis igitur subiectorum proficiunt, hac generali lege decernimus, ut nulli licet in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, neque in genere, neque in specie: si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed solutum redditur, & competentibus actionibus reputatur ab his qui dederint, vel eorum heredibus: aut his negligenteribus, & patre aut defensoribus illius ciuitatis: vel recipiat fiscus, non obstante nisi quinquaginta amarorum prescritione: Episcopis vero locorum hoc prouidentibus, & praesidium auxilio venturis. Deinceps vero ordine quinque ludos, Monobolos, Contomongolos, Quintanum contacent sine fibula, & perichyten & hippocen, quibus sine dolo atque calidis machinationibus ludere permittimus. Sed nec permittimus etiam in his ludis ultra vnum solidum, si multum diues sit: ut si quem vinci contigerit, causum graue non substinet. Non enim solum bella bene ordinatus, sed res sacras ludicas. Sed istam interminatae penam transgessoribus, potestatem dando episcopis hoc inquirendi, & praesidium auxiliò sedandi. Prohibemus etiam, ne cuius seu equestres lignae: & vt si quis ex hac occasione vincatur, hoc ipse recuperet dominus eorum publicatis, vbi huc reperiuntur. Si autem noluerit recipere ita qui debet, procurator noster hoc inquisit, & in opus publicum conuertat. Similiter & iudice prohibeantur, ut a blasphemis & periuris, quae ipsorum inhibitionibus debent comprimi, omnes homines penitus conquefiantur.

DE RELIGIOSIS, ET SVM- PTIBUS FIDERUM, TIT. XLIII.

1. Imp. Antoninus A. Doritz.
Svi fluminis reliquia filii sui continguntur, vel Salia iusta & necessaria causa interuenient: existimatione rectorum prouinciarum transferre eas in alium locum poteris. PP. viii. Kal. Nouemb. Antonino A. iv. & Balbino Conf.

2. Idem A. Hilariano.
Nuito vel ignorante te ab alio illatum corpus in

244
giotum possessionem tuam, vel lapidem, locum telliorum facere non potest. **S**ta autem voluntate tua mortuorum aliquis in locum tuum inuulerit: religio fuis iste efficitur. Quo facto monumentum nequeve religione posse, in dubium non venit. PP. Cal. Maij, Aquilino II. & Aulino Conf.

3. Imp. Alexander A. Rimo.

Legatum à defuncto tibi reliquum, & quod in futru probaveris, praeses prouincie solui tibi iubebit. PP. v. Non. Jul. Maximo II. & Aeliano Conf.

4. Item A. Luciano.

Sic sepulchrum monumenti appellatione significare debet, iure dominum id nullum vindicta possit, sed si familiare fuit, ius eius ad omnes heredes pertinet, nec diuisione ad unum heredem redi potuisse. Profana tamē loca, quæ circa id sunt, si semper vicinius adiicitur, vsu hominum definitus ceteris tamen fuit, cui illi, quorum partes esse vix sunt, ex diuisione obtulerunt. PP. vi. Non. No-

uem. Maximo II. & Aeliano Conf.

5. Idem A. Cassio militi.

Militis voluntatem, quæ circa monumentum sibi faciendum testamentum expressit, & pater & mater eius heredes negligere non debent. Nam eis delatio hoc nomine præteritis constitutioibus aucta est inuidiam tamē & conscientiam circa omnissimum supremum eiusmodi officium, & contemptum in licium defandi, evitare non possunt. PP. viii. Kal. Maij, Iuliano & Crispino Conf.

6. Idem A. Primitivo & aliis.

Monumentum inscriptiones, neque sepulchrum iuram, neque dominii loci puri ad libertatem transferunt. Prescriptio autem iogi temporis, si iustum cautum initio habuit, vobis proscierit. PP. viii. Kal. Iul. Julianus & Crispinus Conf.

7. Imp. Gaudens A. Claudio.

Statuas sepulchro super impone, vel monumen- to, quod à te exstructum prosteris, ornamenti, quæ putas, superaddere non prohiberis: cum iure suo ex rum, quæ minus prohibita sunt, vnicuique facultas libera non denegetur. PP. iii. Cal. Augusti, Gordiano A. II. & Pompeiano Conf.

8. Imp. Philippus A. Felici.

Visitandis contempla religio fatus Deum vltorem habet. Periculum autem corporis, vel maiestatei crimen secundum constituta diuorum parentum iurorum, est per principis venerationem quadam calore fieri peccatum, iusti non placet. PP. vi. Kal. Apr. Maximo II. & Aeliano Conf.

9. Idem AA. & cc. Maximus.

Si ad excludendam tutele actionem pupillum iurandum tuori detulerit, postea eandem item exercere non prohibetur. PP. Kal. Jul. ipsiis IIII. & III. AA. Conf.

10. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. & cc.

Aquilian.

Si needum perpetue sepulturæ corpus traditur, est arationem eius facere non prohiberis. PP. viii. Id. Feb. Diocletiano IV. & Maximiano III. AA. Conf.

11. Idem AA. & cc. Gaudencio.

Omniorum criminum digno supplicio subiectos,

sepulcra tradiri non vetamus. PP. viii. Ibid. Apr. ipsiis IV. & III. AA. Conf.

12. Idem AA. & cc. Victorino.

Mortuorum reliquias, ne sanctuarum municipiorum polluantur, intra ciuitatem conditam pridem veritum est. PP. III. Calend. Octob. ipsiis IV. & III. AA. Conf.

13. Idem AA. & cc. Dionysio.

Vis sepulchri tam familiaris, quam hereditatis, ad extrancos etiam heredes: familiari autem ad familiam, etiam si nullus ex ea heres sit: non etiam ad alium quemquam, qui non est hec

hunc

3. Si autem is; cui sacramentum est illatum vel à parte, vel à judice; hoc subire minimè voluntate licetiam quidem habeat sacramentum recusare; iudex autem, si hoc omnimodo præstandum estimauerit, sic causam dirimat, quasi volente eo sacramentum sit recusatum: & ita cetera sive capitula, siu totius negotij summa examinentur, & lis suo mate percurra, nullo ei obstatulo obviante. Ipse autem, qui sacramentum sibi illatum dare recusavit, hoc attestetur; vel, si forte non audeat, habeat sibi in ultima provocatio repositum auxilium: & si index appellationis presidens, bene quidem illatum distinguit, non rite autem recusatum pronunciat: res, secundum quod indicatum est, permanebit. Sin autem non rite quidem illatum, recte autem recusatulum sacramentum pronuncianter: tunc ei libet emendare sententiam iudicis, que quasi ex recusato sacramento processit: & nihil penitus nec præiudicij nec iniusti dispensij euincumque incurget: sed & causa cursus ab initio vsque ad nouissimum terminum non impeditur: & lis erga lance erminabitur. 3. Si autem illatum iuramentum præstatum fuerit, sive recusatum: ipsi parti, que hoc iniuit, nullum provocatio remedium in hoc reservabitur: cum nlmis cridele est, parti, que hoc detulit, propter hoc ipsum, quod iudex eius penitus fecutus est, superesse provocacionem.

4. His de presentibus personis statutis, nec absentes nos fugimus, sed etiam eos huius legi subiugamus. & si persona presens non inveniatur, cui sacramentum illatum est, sive forte per procuratorem ventilata: necessitatis est vel ipsam principalem personam datus certis iudicis ad judicem venire, ut ea, que de sacramentis statuta sunt, implicant (si iudex existimauerit) in provincia, ubi degit, sub auctorum testificatione iuramentum ab ea vel dari, vel referri, vel recusari, hoc procedere; ut fugulii casibus evenitus iam definitus imponatur: licet danda etiam parti alteri, vel per se vel per procuratorem super hoc ipsum ordinatum, adesse his, que de iuramento aguntur: vel si neutrino facere maluerit, & ex una parte, sub fide tamet gestorum, iuramentum præstati, vel referri, vel recusari, expensis proper huiusmodi causam præstandis, officio iudicis trahendis, an ab utraque parte, an ab altera oporteat eas dependi: nullo tamen ex hoc litibus impedimento generando, sed, donec ea procedunt, alii vel capitulis vel litis membris à iudice examinandis: & postquam fuerint ei iniuncta gesta super iuramento subsecuta, tunc iterum ad hoc capitolum iudice reduntem, & eo adimpleto ad cetera perueniente: omnibus aliis, que de presentibus sancta sunt, & in absentia parte obseruandis. 5. In omnibus autem casibus, in quibus sacramenta præstantur, obseruationem iudicialem per han censemus secundum personarum qualitatem: sive sub ipso iudice præstari oportet iuramentum, sive in dominis, sive sacris scripturis talis, sive sacrofaniis oratoriis. 6. Similique modo in sua firmitate maperit, que de columnis iure iurando vel prælato sacramento legibus causa sunt, vel à nobis vel à retro diuis principibus introducta, non enim, ut aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc procula sunt: ut, si quid deesse eis videatur, hoc repleatur. Recitata septies in novo consilio palati Justiniani. Dat. iii. Kal. Nou. Decio V.C. Conf.

7. Idem A. Ioanni PP.

Cum quis legatum vel fideicommissum, vtpote sibi reliquum exigere; & testamento forte non apparente, pte eo sacramentum ei ab herede delatum esset; & is religionem suam præstaret, affirmans sibi Legatum vel fideicommissum delatum esse; & ex huiusmodi testamento id, quod petebat, consecutus esset postea autem manifestum esse factum, nihil ei genitus sive derelictum: apud antiquos que regebatur, virum iure iurando standum esset, an restituere debet, quod accepisset: vel, si re vera ei derelictu suffi-

set legatum vel fideicommissum, an daremus licentiam ligredi Falcidiam, si competat, ex hoc retinere. Nobis itaque melius viuum est, repeti ab eo legatum vel fideicommissum, nullumque ex huiusmodi perjurio lucrum ei accedere, sed si verum fuerit invenit: quartus detentio introduci: si tamen locum habeat, ne cui ex delito impium sibi lucrum afferre nostris legibus concedatur. Dat. xv. Kal. Nou. Constantiniop. post consulatum Lampadij & Oretis. VV. CC.

SI CERTVM PETATVR,

TIT. II.

1. Imp. Stevius & Antonius
AA. Modestus.

Necquam, neque vñitatem rem desideras, vt alienum patris tui non proportionibus hereditatis exsolvari tu & frater coheres tuus, sed pro estimatione rerum prelegatarum: cum sit explorati iuri, hereditaria onera ad scriptos hæredes pro portionibus hereditariis, non pro modo emolumenti pertinere. Quod nec tu ipsi ignoraris: cum solidi, pro creditoribus, secundum formam veteris iuris, pro portione tua caueris. Dat. Kal. Jul. Chilon & Libone Coss.

2. Imp. Antoninus A. Hermogeni.

Quamvis pecuniam tuam Asclepiades suo nomine crediderit: stipulando tamen, sibi ius obligationis quiescit, quam pecuniam vi possit petere, mandatis tibi ab eo actionibus consequentiis. PP. viii. Kal. Maij. Messala & Sabino Conf.

3. Imp. Gord. A. Sempronio.

Eos: qui officia administrant, neque per se, neque per suppositiones personas, tēpore officii sui in provincia strenuus agitare posse, sive e scriptum est. PP. viii. Kal. Sept. Gordiano A. & Auiola Coss.

4. Imp. Philippus A. & Philippus
Cels. Maximus.

Sed absens pecuniam nomine eius, seniores dedisti: Sac reprobato nomine, mandatis actionibus exercitatis: præses provincie iurisdictionem suam præbebit. Idem, si cessare mandata animaduerterit, vulnus aduersus debitorem actionem eo nomine competere non negabit. Propol. xv. Kal. Mart. Præsenz & Albino Coss.

5. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. & CC.
Aristodemo & Proculo.

Si non singuli in solidum accepta mutua quantitas, vel stipulanti creditoris sponte vos obligatis, sicut vni numerata sit pecunia vel intercessione nomine hanc pro reo suscepistiis obligationem: strata veremur, eius pecunia nomine vos convenienter positis, quam alij mutuò dedit. Si intra prædictum tempus rei gesta questionem deuelitis. Ac multo magis inanem timorem geritis: si pecunia numerata oleum sufficiunt instrumento sit collatum: cum si reddendi stipulatio nulla subiecta est, & huius rei est habita solenniter contestatio: in suo statu remanente, eo, quod vere factum intercessit, ex olei accepti scriptura nihil deberi, manifestum est. S. v. Non. Maij. AA. Conf.

6. Idem AA. & CC. Nicandro.

Si ex precio debitæ qualitatis, sive notiatione, per stipulationem vñstras licitas ab eo, cetera que supplicas, stipulatus es: falsa mutuò datæ qualitatis demotatio premisa, cu obligationis substatia non defecit, quo minus visq; ad modum placiti vñstræ postint exigit;

exigit, nihil nocet. Si vero, citra vinculum stipulatio- ni, tantum mutuam pecuniam datain conscriptum est, & eius praefatus focus conuenit: simulat pro iustis habitus, huiusmodi placitum nihil de præ- dicti murauit obligatione. S. xv. Kal. Decemb. AA. Conf.

7. Idem AA. & CC. Pætumejo.

No vnde originem pecunia, que mutuò datur, hebet: sed qui contraxit, si ut propriam numerauit: in huiusmodi obligationibus requiritur, S. v. Non. Octobris. Syrmij, AA. Conf.

8. Idem AA. & CC. Proculo.

Si pro mutua pecunia, quam à creditore poscebas, Sargentum, vel iumenta, sed alia species virtutis cōfensiū estimatas accepisti, dato auro pignori licet ultra vñstram centesimalm vñstras stipulanti spopon- dilitatem, que estimatione placito partium deinita est, & vñstrarum titulo legitima summa tantum recte petitur. Nec quicquam tibi prodebet potest, quod minoris esse pignus, quod dediti, proponis: quo minus huiusmodi quaesturis solutioni pareas. S. xviii. Kal. Ianuar. AA. Conf.

9. Idem AA. & CC. Alexandre.

Cum te in Gallia cum Synthophi certu aurum pondus, itemque numeratam pecuniam mutuo dedisse, vt Roma solueretur, precibus adseueras: aditus competens iudex; si duos reos stipulandi, vel pro solidi tibi, quasiam actionem, sive ab heredibus Synthophi procuratorem te factum animo: duerterit; tunc debitum aliqui, quod dediti, solum restituui tibi iubebit. S. xv. Kal. Ianuar. AA. Conf.

Vper chyrophabarii instrumentis, hæc pro cosa sumi vñlitate fancienda duximus: vt, si quis pecunias credere supra quinquaginta libras auri voluerit, vel super redditio debito securitatem acciperet, cum amplius sit memorata quantitate, scit nona- liter debere chyrophabum à debitore, vel creditoro recipere, quā si testimoniū triū probata opinio nis pro eorū subscriptiōne idem chyrophabum capiat. Nam si contra huiusmodi observationem chyrophab super pecunias memoratam auri quantitatē exceedentibus proferatur: minimè hoc admittit à indicantibus oportet. Quod in futuris creditis, vel debitorum solutionibus locum habere oportet. Datum x. kal. Junij, Constaninoop. D.N. Iustinianus A. II. Conf.

IN AVTHEN. De instru. qd. & fidei. S. oportet ve- ro. col. 6. tit. 2. al. 3. fin. Nov. 73. c. 8.

Ed tene ītare quinque testes adhibendi sunt, sicut ab imprimito litterarum contractus inscripsi, & in cōs- tate, & excedere libram auri, nam si quis facere querelam: contrarii non scripto voluerit: maxime si est qd. quā aut per testes, aut per insurandum fidem præcipiā. Autē quidem testes deducere, pulsato autem iurante aua referente, sicut index disposerit. In agis autem, quā ha- bēntur valuerunt apud eas, & nunc sunt firma.

DE SVF FRAGIO

TIT. III.

1. Imp. Theod. Arcad. & Honor. AAA.

Rufino præf. pr.

Si qui desideria sua explicare cupientes, fertis- si bi a quoquā suffragium postulauerint, & ob re- ferendam vicem se sponte constrinxerint: promis- sa restituunt: cum ea, que optauerint, consequantur, si artibus moras nestant, ad solutionem debiti coartandi sunt. ¶ Et si quid eo nomine in auro, vel argento, vel carteris rebus mobilibus datum fu- rit: traditio sola sufficiet, & contrautem habebit per- petuam firmitatem: quoniam collatio rei mobilis ini- ta, integræ fide ac ratione cumulatur. ¶ Quid si prædia rustica vel urbana placitum continebit: scilicet pura, que ea in aliū transferat, emitatur, sequatur & traditio corporalis, & rem suisse completam gēta te- stentur. Alter enim ad nouum dominum transire non possunt, neque de veteri iure discedere. ¶ Quid si quis, dum solo commonitorio suffragio mititura, duxerit occupanda: reus temeritatis ac violen- tia reinebatur: ac in statum pristinum postficio re- ducetur, eo à petitione excluso, qui non dubitauit inuidere, quod petere debuerit. Dat. xii. Non. Mar- Arcadio xii. & Monorio x. AA. Conf.

11. Idem AA. & CC. Maximian.

Incendum ære alieno non exit debitorem. S. ii. Id. Feb. Syrmij, AA. Conf.

12. Idem AA. & CC. Theophanio.

Sicut rem communem cum Ione mutuam sumptu- fici re se solēnitate verbōrum obligatio. Sicut re- spectu, que ea in aliū transferat, emitatur, sequatur & traditio corporalis, & rem suisse completam gēta te- stentur. Alter enim ad nouum dominum transire non possunt, neque de veteri iure discedere. ¶ Quid si quis, dum solo commonitorio suffragio mititura, duxerit occupanda: reus temeritatis ac violen- tia reinebatur: ac in statum pristinum postficio re- ducetur, eo à petitione excluso, qui non dubitauit inuidere, quod petere debuerit. Dat. xii. Non. Mar- Arcadio xii. & Monorio x. AA. Conf.

DE PROHIBITA SEQVESTRA

TIT. III.

1. Imp. Honor. & Theod. AA. Ioanni P.P.

Votum ex quolibet contractu pecunia postulat, ut sequestrationis necessitas conquicetur. Oper- ter enim debitorum primo conuinci, & si deinde ad solutionem pullari: quam rem non tamq; iuria ratio, sed & ipsa aquitas persuaderet, ut probatio ne- secum adferat, debitorēmque conuincat pecuniam pe- turans. Dat. vi. Id. Iulij, Rauennæ, Honorio xii. & Theodosio x. AA. Conf.

DE CONDICTIONE INDEBITI

TIT. V.

1. Imp. Anton. A. Mutiano.

Pecunia indebita, per errorem, non ex causa iudicatur soluta, esse: nisi repetitionem iure con- dictio, non ambigitur. Si quid igitur proba- re posuerit patrem tuum, cui heres exili, amplius debito creditori suo persoluisse: repetero potest. ¶ Vñstras autem ejus summa præstari tibi

frustra desideras, actione enim conditionis ea sola quantitas repetitur, quae indebita soluta est. PP. xii. Kal. August. Antonino. A. xiiii. & Balbino. Cons.

2. Idem A. Secundus.

Si citra villam transactio pecuniam indebitam Salieno creditorum promittere delegata est: aduersus eam, quae delegauit, conditionem habere potes. PP. xiiii. Kalend. Ianuarii. Antonino. A. xiiii. Balbino. Cons.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Pamphilo.

Cum & soluta indebita quantitas ab ignorantie Crepeti possit multo facilis quantitas indebita Interposita scripturæ conditio competit, vel doli exceptio agenti opponitur. S. xiiii. Non. Apr. Byzantii. AA. Cons.

4. Idem AA. & CC. Heracio.

Ea, quæ per inficiationem in lice crescent, ab ignōrante etiam iindebita soluta repeti non posse certissimi iuri est. Sed & si cauto indebita pecunia ex eadem causa interponatur: conditioni locum non esse conflat. S. v. Id. April. Byzantii. AA. Cons.

5. Idem AA. & CC. Attalo.

Si à patre emancipatus, et non intra tempora præstituta iure honorario successisti: quicquid indebitum postea per errorem (et non patris successor) dedisti, eius conditionem tibi competere, non est incerti iuri. S. xiiii. Kal. Maij. AA. Cons.

6. Idem AA. & CC. Mnasez.

Si per ignorantiam facti non debitam quantitatem pro alio soluisti, et hoc adiutorio prouincie, fuerit probatum: hæc ei cuius nomine soluta est, restituiri eo agente prouidebit. S. v. Id. August. AA. Cons.

7. Idem AA. & CC. Dionysius.

Fideicommissum vel legatum indebitum per eritorem facti solutum repeti posse, explorati iuriis est. S. v. Id. Septemb. AA. Cons.

8. Idem AA. & CC. Zyparo.

Creditoris falso procuratori soluenti, aduersus eum indebiti repetito, non obligatio liberatio competit. S. Petri. v. Kal. Nouemb. AA. Cons.

9. Idem AA. & CC. Gratianus.

Indebitum soluum sciens, non recte repetit. **T**er Cura mandatum autem ab alio re distinta, dominus euīda reuel ob precedens vitium factis empiri faciens, non indebitum prætendere potest, sed per huiusmodi factum ratum contractum habuisse probans, à se debitum ostendit esse solutum. S. xiiii. Non. Decemb. Nicomedie. cc. Cons.

10. Imp. Iustinianus A. Iuliano. PP.

Si quis seruum certi nominis, aut quandam solidorum quamdam, vel aliam rem promiserit, & cum licentia ei fuerat, vnum ex his soluendum liberari, virumque per ignorantiam dependerit: dubitabatur, cuius rei darent à legibus ei repetitio, virumne serui, an pecunia: & virum stipulator, ac promissor habeat huius rei facultatem. Et Vlpianus quidem electionem ei præstat, qui virtumque acceptit, ut hoc reddat, quod sibi plauerit: & tam Marcellum quam Celsum sibi conformantes reser. Papianus autem ipsi, qui virtumque personam electionem donat: qui & antequam dependent, ipsam habet electionem, quod velit, præstare. & huius sententia sublimissimum testem adducit. Saluini Iuliani summe auctoratis hominem, & prætorij editi perperu ordinatore. Nobis hæc decidens Iuliani, & Papiani sententia placet ut ipse habeat electionem recipiendi, qui & dandi habuit. Dat. kal. August. Constant. Lamp. & Oreste. v. cc. Cons.

11. Idem A. Iuliano praefecto prætorio.

Pro dubitate eorum, qui mente titubant inde-

bitam soluerint pecuniam, certamen legum latibus incidit idne, quod ancipit animo persoluerint, possint repeteret, et non. Quod vos decidentes, sancti omnes, qui incerto animo indebitam dederint pecuniam, vel alia in quadrâ speciem persoluerint, repetitionem non denegari, & presumptionem transactio non contra eos induci nisi hoc speculator ab altera parte approbetur. Dat. kalend. Octob. Cons. Lampadio & Oreste v. cc. Cons.

DE CONDICTIONE OB CAV-
SAM DATORUM,
TIT. I. V. I.

1. Imp. Antoninus A. Call. Athenidi.

Decuniam quam te ob dolem accepisti pagi interposito (ve fieri, quum iure matroninum contrahitur, adsolet) proponis: impeditio quoque cum modo iurius auctoritate matroninum contrahere, nullam de dole actionem habes. & propriece pecuniam, quam eo nomine accepisti, iure conditionis restituere debes, & patrum, quod ita interpositum est, perinde ac si interpositum non efficeret habi- oportet. PP. vi. Kal. Augusti. Lxii. & Cereale. Cons.

2. Imp. Alexander A. Asclepiadi.

Si (vt proponis) pater tuus ex lege fotori tuz prædicta, ceteraque quorum ineminiuntur donavit, vt creditoribus ipsa statu facheret, ac si placita obseruata non essent, donatio resoluere; eaque contra fidem negotiorum gesta versata est iniqua actionem conditionis ad repetitionem rerum donatarum tibi qui patri successisti, decerni. PP. xiiii. Kal. Dee. Albinus & Maximus. Cons.

3. Imp. Valerius & Gallienus. AA. Aurelio & Alexandr.

Elega in vos collata donatio, ut neutri alienando suis portionis facultas villa competere, id essecit, ne alterius vestrum dominum prostris alienet: vel in donator, vel eius heredi conditione, si non fuerit condicio seruata, queratur PP. Kalen. April. Valeria. no. xiiii. & Gallieno. xiiii. AA. Cons.

4. Idem AA. & CC. Dionysius.

In exiguum pecuniam re vera susciperes, lossi gè maiorem te accepisti, et quod tibi patrocinium aduersarius repræmitet: tam dictis fidem promissi non secutum: ut libereris obligacione eius, quod non acceptum propter separatum patrocinium spopondisti, per conditionem conquereris. PP. v. Kal. Maij. & Milianus & Basso. Cons.

5. Imp. Dioclet. & Maximianus AA. & CC. Marijan.

Si militem ad negotium tuum procuratorem fecisti, cum hoc legibus interdictum sit, ac propter hoc pecuniam ei numerasti: quicquid ob causam datum est, causa non secuta restituiri tibi competens index cursu habebit. PP. x. Kal. Oct. ipsi. xiiii. & xiiii. Cons.

6. Idem AA. & CC. Cyriani & Plotoni.

Omnis ancillam patrem vestrum ei, contra quem supplicatus, dedisse proponat, intercessit mulier, verumne donandi animo dederit, an ob manum illam, quam ancillam, existimat: cum perfida exactione locum non esse. Quamvis enim virtusque turpitudine versatur, ac soluta quantitatis celat repetitio: tamen ex huiusmodi stipulatione contra bonos mores interposita, denegandas esse actiones, iuris auctoritate demonstratur. S. vi. Id. Maij. C. Cons.

7. Idem AA. & CC. Gerontius.

Si reprehendi, quod donabas virori eius, quem ad proficisciendum tecum huiusmodi liberalitate prouocare proposita, nullâ addidisti conditionem, remaner integradonat, cum leuitate perfectam donationem renuncie cupientium, iure occurritur. S. vii. Kal. Septemb. AA. Cons.

8. Idem AA. & CC. Flavianus.

Dicitur.

Dicitam legem donationi, si non impossibilem contineat causam, ab eo, qui haec suscepit, non impletam, conditioni facere locum, iurius dicitur disciplina. quapropter si titulo liberalitatis res tuas in sponsam conferendo, certam dixisti legem: nec huic illa, unum pollet, parvus successores ipsi de repetendis, que dederas, si hoc tibi placuerit, conuenire non prohiberis. S. xiiii. Id. Feb. AA. Cons.

9. Idem AA. & CC. Bibulo.

Si liber constitutus, ut filius tuz manusmittantur, Saliquid dedicta causa non secuta, de hoc tibi restituendo conditio competit, nam si quid seruus de peculio domino dederit: contra cum quidem nullam actionem habere potest: sed dominum, qui semel acciper pecuniam pro libertate, pallus est, aditus prouincie rector horribilis (falsa reverentia) fauore scilicet liberalitatis, placito suoflare. Subscript. xiiii. Id. Feb. Sirmij. AA. Cons.

10. Idem AA. & CC. Canoniane.

Pecuniam à te datam, si hoc causa, pro qua data est, non culpa accipiens, sed fortuito causa non est: secutam minime repeti posse, certum est. S. xiiii. Non. Decemb. Nicomedie. CC. Cons.

11. Idem AA. & CC. Stratonicz.

Aduocationis causa datam pecuniam: si per eos, qui acceperant, quo minus suscepit, idem implamt, scilicet probetur: restituendum esse conuenit. Dat. kal. Maij. CC. Cons.

Eum qui ob restituenda que abegerat pecora, pecuniam accepit, tam haec, quam cum, que per hoc commissum tenuit, restituere debere conuenit, licet mortua, vel alio fortuito calu perisse dicantur: cum hoc casu in rem mora fiat. Dat. v. Kal. Decemb. Nicomedie. AA. Cons.

DE CONDICTIONE FVRTIVA

TIT. VIII.

1. Imp. Diocletianus & Maximianus Augu-
sti & CC. Hermogeni.

Praeses prouincie sciens furti quidem actionem singulos quoque in solidum teneri, conditio- nis vero numorum furtum subtrahitorum electione efficiat, tunc dumum si ab uno satisfactum fuerit, ceteros liberari: iure proferre sententiam curabit. Dat. kal. Maij. CC. Cons.

2. Idem Augusti & CC. Aristoneto.

Ante oblationem in tempore rei furtivæ damnum ad furem pertinere, certissimi iurius est. Dat. kal. Maij. CC. Cons.

DE CONDICTIONE EX LEGE, ET
sive causa, vel iniusta causa,

TIT. IX.

1. Imp. Diocletian. & Maxim. Au-
gusti Vlpio.

Iacet ante tempus debita exigiri non possint: men si te ex primiplo debitorum constitutum, hic: si patrimonium tuum exhaustum, præses prouincia compreserit, ut ad solutionis securitatem folium senebris pecunia subfundat superesse videatur: commonebit debitorum tuum si fatem ipse sit foliendus, ut ante definitum tempus debita repre- sentetur fisco, cuius ob necessitates publicas causam potiorem esse oportet, debita pecunia exoluatur. S. xiiii. Kal. Augusti. Sirmij. CC. Cons.

2. Idem Augusti & CC. Sculatio.

Dissolutz quantitatibus retentum instrumentum, inefficas penes creditore remanere, & idem per conditionem reddit oportere, non est ambigui iurius. S. xiiii. Non. April. CC. Cons.

3. Idem AA. & CC. Galatiz.

Mala fide possidens, de proprietate vietus, de ex- lentiibus fructibus rei vindicatione, de con- sumptis vero conditio conuenit, ceterum re- tentione parere cōpilitur. Dat. Idibus Feb. CC. Cons.

4. Idem AA. & CC. Alexandro.

Si non est numeratum, quod velut accepturum te slumpfisse mutuus scripsi: & secundum tempus statutum, vel intra hunc diem habitam cōtestationem monstrando redi tibi cautionem praefidiali notione postulare potes. Dat. xvii. Kal. Ian. CC. Cons.

DE OBLIGATIONIBVS, ET
actionibus,

TIT. X.

1. Imp. Gordianus A. Valerius.

Data certa pecunia quantitate ei, cuius mem- bris, in vicem debiti actione tibi aduersus debitem, pro quo solvit, dictis esse mandaram: & antequam eo nomine item contacteret, sine he- rede creditori fati munus implisse proponit, que scita sunt, ut illes actio, tibi competit. PP. v. Kal. Maij. C. Cons.

2. Imp. Valerianus & Gallienus. AA. Celso.

Nominibus in dotem datis, rauamus nec delega- tio præcessit: nem litis contentatio subsecuta: viile tam marito aitionem ad similitude- nis eius, qui nomen emerit, dari oportet, sapere re- scripsi est. PP. xiiii. Kal. Feb. Seculari & Donato C. Cons.

3. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Rusticano:

Ob' causam proprii debiti locatoris conveniri colonus pensionibus ex placo satisfacientes, per quam iniuriosum est. PP. Prid. Kal. Ian. Tyberia, Maximus II. & Aquilino Conf.

4. *Idem Augusti & C. C. Licinii.*

Bonam fidem in contractibus considerari, sequitur. i. i. Non. Octobr. A. Conf.

5. *Idem Augusti & C. C. Camerino & Martiano.*

Sicut initio libera potestas vnicuique est habendi vel non habendi contractus: ita renunciare semel constitutae obligationes, aduersari non consentiente, nemo potest. Quapropter intelligere debet, voluntarie obligationi semel vos nexos, ab hac, non consentiente altera parte, de cuius precibus fecistis mentionem, minimè posse discedere. Datum Nonis April. Byzantij, AA. & Conf.

6. *Idem Augusti & C. C. Mauricio.*

Si in solutum nomen debitoris sui debitor tibi dedit tuus, ac te in rem tuam procuratorem fecit: pignora, quæ specialiter vel generaliter habes obligata, perlequere. Quid si ab his, quibus fuerat obligata, cum potiores erant, distracta & probentur: emptoribus autem non posse perspicis. Dat. ix. Kal. Iul. Sirmij, AA. Conf.

7. *Idem A. & C. C. Dionysio.*

Si a creditore nomen comparasti: ea pignora, quæ venditor nominis persequi posset, apud prædictam prouinciam vindica. nam si debitum ex eius persona res tibi obligatis tenentes non transferant, iure communi pignora distractare non prohiberis. Sane si creditoribus in ordine pignorum antecedentibus venundantibus, qui possident, comparauerunt, vel longi temporis precriptione inveniunt perhibentur: pignorum distractarum facultatem te non habere perspicis. Subscript. iii. Kalend. Ian. Sirmij, AA. Conf.

8. *Idem AA. & CC. Crescentio.*

Si quidem donationis causa ei, quem adfectio sue patris te dilexit, proponis, tuā accipere pecuniam permisisti, & hanc tuam liberalitatem ille remunerans, te a procuratore suo aliam pecuniam sumere præcepit, rebuque humanis ante perceptionem fuit exemplus: nec quod dederas, recuperare, cum perfectam habuit donationem, nec quod tibi dari mandauit, ne dum tibi traditum petere potes a procuratore. Quid si mutuo dedillexisse a delegato dari nouandi causa stipulatus es: successores eius solutioni parere compellantur. Dat. xiii. Kalend. Feb. CC. Conf.

9. *Idem AA. & CC. Glyconii.*

Negantes debito non oportet armata vi terrori: sed petitore quidem non implente suam intentionem vel exceptione submotu, absolu: evictos autem condemnari, ac iuri remediis ad solutionem virgeri convenit. Datum id. Feb. CC. Conf.

10. *Idem AA. & CC. Rufino.*

Adversus debitorum electis pignoris perso- nalis actio non tollitur: sed eo, quod de precio seruari potuit, in debitum computato, de residuo manet integra. Dat. xii. Non. April. CC. Conf.

11. *Idem AA. & CC. Paulus.*

Nimia credulitate circumuenta es, cum, quod colonis in rem tuam mutuo dedisti, a domino prædicti postulare posse credidimus: ad eum obligandum, auctorum ipsius adiunxit te præsentia. Datum xiiii. Kalend. Angust. CC. Conf.

12. *Idem AA. & CC. Iouino.*

Obras alienum seruire liberos creditoribus, iura compelli non patiuntur. Dat. xiii. Kalend. Nouemb. CC. Conf.

IN AVTHENT. vi nulli iudi. lice. habebit lo-

seriat. §. q. via re. o. colla. 9. iii. 17. al.

9. Nov. 134. c. 7.

Idem à debito cedens eadis, ratiundem dando vel re-

tente, vel eius paternitas ipsi quaque credidisse impediti-

13. *Idem AA. & CC. Barsumio.*

EVM cui mutuum dedisti pecuniam, ad solutionem virgeri competenti debes actione, nam aduersus negotiatorum, quos ex mercibus pecunias auctoriis proponis, nullam habes actionem. Dat. xi. Kal. April. CC. Conf.

14. *Idem AA. & CC. Hermodio & Nicomacho.*

Es in arbitrio vestro, personali debitoris heredes actione, an cum, qui ab his distracta sibi quæ dicta pignora tenet, in rem Seruiana, si non longi temporis prescriptione auertitur sit, in viro quo conueiat. Dat. v. Kalend. Decemb. Nicomediz. CC. Conf.

IN AVTHENT. de fidei*inf.* 5. sed neque ad res.

colla. i. iii. 4. Neu. 4. c. 3.

Sed hodie nups in ipso cuncti indi sunt omnes fidei*sufficiens*, & mandat, & sparsos, quem ad pignorum perueniat possit.

VT ACTIONES, ET AB HEREDIBVS, ET CONTRA HERedes incipiunt,

TIT. XI.

1. Imp. Iustin. A. Ioann. PP.

CVM stipulationes, & legata, & alios contractus post mortem compositos, antiquitas quidem ticipabat, nos autem pro communis hominum utilitate recipimus: consentaneum erat, etiam illæ regulam, qua vetustas viebat, more humano extendere. Ab heredibus enim incipere actiones, vel contra heredes, veteres non concedebant, contemplatione stipulationum exterrantque causarum post mortem conceptrarum. Sed nobis necesse est, ut prioris vitæ materialia relinquamus, & ipsam regulam de medio tollere, ut licet & ab heredibus, & contra heredes incipere actions & obligations: ne proper nimis subtilitatem verborum latitudine voluntatis contrahentium impediatur. Dat. xv. Kalend. Nouemb. Confadino*ge*li, post consulatum Lampadij & Orestis v. v. CC.

NE VXOR PRO MARITO, VEL MARITVS PRO VXORE, VEL Mater pro filio conuenientur,

TIT. XII.

1. Imp. Dioclet. & Maximianu AA. & CC.

Afleptiodotz.

Frustrâ disputas de contractibus cum marito tuo habitis: virumne iure steterint, non minime: cum tibi sufficiat, si proprio nomine nullum contractum habuisti, quo minus pro marito tuo conueniri possit, quid nec si sponte pro eo intercesseris, quicquam à te propter senatusconsultum exigere iure potueris. Dat. id. April. Diocletian. & Maximiana AA. Conf.

2. *Idem AA. Tertenz.*

Ob maritorum culpam, vxores inquietari leges vertant. Proinde Rationalis noster, si res, quæ à fisco occupata sunt, dominis tui esse probaueris, ius publicum sequetur. Dat. xii. Non. Septemb. Diocletian. & Maximiana AA. Conf.

3. *Idem AA. & CC. Carpophoro.*

CVM te possessiones non in dotem pro filia tua dedisti, sed ad sustentandum eam extra dotis causam filie tuz prædicta ad signasse proposas: ciuium munerum vel onerum municipalium obtenuit, ex persona mariti eius, quomodo matres ex persona filiorum interpellari non possunt: cum neque maritum pro vxoris obligatione conueniri posse conteret, nisi ipse pro ea se obnoxium fecit. Certissimum enim est, ex alterius contractu neminem obligari. xiiii. Sep. Sirmij, AA. Conf.

4. *Idem AA. & CC. Philoretz.*

CVM te ideo ex persona filij tui commemo- res conueniri, quid pro debitis eius aliquid iuris illius videaris: defensionibus tuis vii apud eum,

cum, cuius super ea re notio est, minimè prohibe- rit: ut ad solutionem alieni debiti virgeri non pertinet. Dat. x. Kalend. Septemb. Titian. & Nepotian. Conf.

IN AVTHENT. vi non fiant pig. pro aliis. §. 1.

coll. 5. iii. 7. al. 5. Neu. 5. c. 1.

Sed omnis qui alium pro alio secundum fermam signata exigit, scimus id fuisse, quicquid sit, in qua- diplum tria passo redditum & ab actione, pie qua- tula prefecit, cadet.

NE FILIVS PRO PATRE, VEL PA- tre pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel seruus pro domino conuenientur.

TIT. XIII.

caritatis perpetuum. Verum tam si filium eis quispiant super aliquo negotio mirentur voluntate huic rei optime da- ta scholastib[us] et coram domino vel magistris suis, vel i- p[re]f[ectu]s clivarii episcopi, quibus haec iudicacionem deli- m[is]erentur: Quicquid ad alium iudicem et trahatur et re- taureretur si iusta iustitia fuisse, a cali conuictu- cadas. Hanc autem legem inter imperiales constitutas fiscus sub iusto, Ne filius pro parte, & in istri insimuli Datum apud Ricalitano anno Domini M. CLVII. mon- se Novemb.

AM, SERVVS PRO SVO FACTO post manumissionem teneatur;

TIT. XIV.

1. Imp. Severus & Antoninus AA.

Iuuentiano.

Q

uamvis cum patulibero contraxeris: tanzen ex-

Quicquid gesto te non habere cum coopti impletanti

conditionem libertatis, actionem scire debes. PP:

iii. Idus Decemb. Dextro ii. & Prisco Conf.

2. Imp. Antoninus A. Brixio.

Creditoribus tuis, qui tibi in servitu[m] mutuam pecuniam crediderunt, nulla aduersus te actio competit: maxime cum pecuniam tibi non esse legatum proponas. PP. iii. Kal. Septemb. Lælio & Cere- le Conf.

3. Imp. Alex. A. Herod.

Promisisti tibi pecunia à seruo tuo, ut eum ma- nūtineres, si postea quā manumissioni stipula- tus ab eo non es, aduersus eum petitionem per id factum actionem habes. PP. id. Septemb. Alexand. & Pontian. Conf.

4. Imp. Gordian. A. Hieron.

Iacet servitus tempore eis quæ pecuniam mutuam ex- perdidit: ob huiusmodi ad- missum conuenerit non poterat: libertatem tamē perducit: nam caput noxa sequitur futi adiuvat teneatur. PP. Id. Septemb. Pio & Pontian. Conf.

5. *Idem A. Creto.*

S1. Cet allegas) antequam à domino manumis- teris, fundos eius coluisse, posteaque adempto p[re]tulio libertate donatus es: reliqua, si qua prædicta contrafacta sunt, res honorum quas postea propriis laboribus quæsiisti, inquietari minime possunt. PP. xvii. Kal. Decemb. Ariano & Pappo Conf.

6. *Imp. Gordian. A. Hieron.*

Sine serui sint hi, quorum precibus fecisti metu- sitionem: domini eos conuenit: quia inter dominos ac seruos iudicium coactare nullum potest, siue post delictum manumissti sint: ex antecedentibus post datam libertatem eos nulla ratio iuris à dominis quondam conueniti patitur. Sane si post manumis- sionem quid illicite commiserint: hoc apud præstidem prouincia argue: accipieris ex iure senten- tiam. Dat. ii. Id. April. Byzantij. AA. Conf.

7. *Quando Fiscus vel priuatus debitoris sui debitores conuenire posse, vel debet.*

TIT. XV.

1. Imp. Severus & Antoninus AA.

Valeriano.

Propter eis alienum pupilli, res tuib[us], qui nihil ex b[ene]ficio eius tenet, & pignori capi non o- portet. PP. xi. Kalendas Junij. Lateran. & Rufus Conf.

2. Imp. Ansch. A. Marc.

Si in causa iudicari Valentinus, quicquid tibi cor- fidei[us] emittat, nisi illi est, quad que[m] questione pignoris lucis capi & dirita si-

possit debitor & eius conuentus ad solutionem auctoritate praesidis prouincia compelluntur.

3. Imp. Gordiani A. Primitio.
Si debitum non inficiatur hi quos obnoxios debitoribus filii esse proponi: si potest videri non esse iniquum, quod desideras, ut ad solutionem per officium procuratoris compellantur, nam si quaevis aliquid referatur id concedi non oportere eisam ipse peripiciis PP. vi. kalend. Feb. Sabino & Venusto Conf.

4. Dioclet. & Maxim. AA & CC. Zofii no.

Non prius ad eos, qui debitoribus filii nostri sunt obligati, actionem usculam extendi oportere, nisi pateretur principales reos idonei non esse, certissimi iuris est. S. xii. Kal. Maij. AA. Conf.

5. Idem AA & CC. Nanius.
In solutum nomine dato, non alter nisi mandatis actionibus ex persona sui debitoris aduersus eius debitores creditor expetiri potest: suo autem nomine, vili actione recte vetus. Dat. Kal. Januaria. CC. Conf.

DE HEREDITARIIS A- & ionibus,

TIT. XVI.

1. Imp. Gord. A. Hermerot.

Pecuniam, quam tibi a matre debitum fuisse dicis, ab hereditibus eius cohereditibus suis pro parte tibi competente petere debes. Sed & res, & si quis tibi ob idem debitum obligata sunt, persequi non prohibetur. PP. xi. Kal. Mart. Gordiano AA. ii. & Popianio Conf.

2. Imp. Dioclet. A. Telemachus.

Pro hereditatis partibus heredes onera hereditaria agnoscere etiā in filii rationibus placuit: nisi intercedat pignus vel hypotheca: tunc enim possessor obligata rei conueniens est. PP. xiiii. Kal. Nouemb. Aemiliano & Aquilino Conf.

3. Imp. Dioclet. & Maximian. AA. &
CC. Maxime.

Hereditem mariti quandam tui de dote tibi redenda conuenientem, personalem enim actionem contra debitores hereditarios tibi decerni frustra postulas. PP. xiii. Kal. Maij. AA. Conf.

4. Idem AA & CC. Crispio.

Svb praetextu etatis pupilli debitoris hereditarii creditorum exactiori non posse, nimis euidentur est. Vnde, cum te tutorem proponas: quemadmodum à pupilli creditoribus satiat, eniti debes. Dat. x. Kal. Decemb. Sirmij. AA. Conf.

5. Idem Augusti & C. Iulio.

Vt debitus tibi ante aditum hereditatem sustinetur: ac tunc, si ad te pertineret hereditas quae in hereditate: proposita peritio est. Etenim enim tibi socii successionem quazim patuerit: debiti petitionem extinguiri per confusione non ambigitur. Dat. pridie Non. Mart. Sirmij. CC. Conf.

6. Idem AA. & CC. Domino.

Si adulta, cuius curam geris, pro triente patruo suo, quem eriam tutelam eius administrasse proponis, heres exitus, nec ab eo quicquam exigere prohibitis est: debitorum à cohereditibus eius pro bettere non prohibetur: cum ultra eam portionem, qua sucessit, petitio non confundatur. Nam aduersus adultam tuam rescendi postulas testamentum, si quidem coheredes eius adentes hereditatem se etiam obligant: si non soluendo constituti probetur: postularia separatio, nullum ei damnum praferit prouincia heri patietur. Dat. Kal. Decemb. AA. Conf.

7. Idem Augusti & CC. Apolauto.

Creditores hereditarios aduersus legarios non habere personalem auctorem conuenit: quippe cum euidentissime lex duodecim tabularum heredes, huic rei faciat obnoxios. Dat. x. Id. Decemb. Conf.

BX DELICTIS DEFUNCTORVM in quantum heredes conueniantur.

TIT. XVII.

1. Imp. Dioclet. & Maxim. AA. & CC. Macedoni.

Post lites contestationem eo, qui viro fecit, vel concussum intulit, vel aliquid deliquerit, detinunt ad eos peruenient, conuenientiis, iuriis absoluuntur. Datum v. Kal. Maij. Sirmij. CC. Conf.

DE CONSTITUTA PECUNIA,

TIT. XVIII.

1. Imp. Gord. A. Felici.

Si pro alieno debito te solutum constitutus es pecunia constituta actio non solum aduersus te sed etiam aduersus heredes tuos perpetuo competit. Dat. vii. Kal. Jul. Sirmij. CC. Conf.

IN AVTHENT. Pro cina de appello, et. S. ad ba. aliad, collat. 8. ita. 16. a. 13. Nou.

15. cap. 6.

Si quando quis pro se vel alio persona pecuniam se soluere constitutus vel respondens, sic dicens, Sauvao clam ibi sine nos pro quantitate, quam primita, in causa sic dixisse, saufit et mea debita, & illa: illa quidem, quis neminiavit, non confundatur, si huius pro causa ratione personae peccato. Sin autem dixisset, Sauvao, sive me personaliter proficeret tenet: ne. Si autem sic dixerit, Et in tali fauafactum autem ab illis quem non sequitur, non confundentur, sicut in solidum tenuerit.

2. Imp. Iustin. A. Ioanni P.P.

Rerum compotia, iniustam recessit vestigio, necessarium nobis vobis est magis pecunia constituta naturam ampliare. Cum igitur prefata pecunia constituta actio in his tantummodo casibus à veteribus conclusa est, vt exigere res, que pondere, numero, mensura constitutis, in aliis autem rebus nullam habent communitionem: & neque in omnibus casibus longua est constituta, sed in speciebus certis annali spatio concluderetur: & dubitatur, an pro debito sub conditione vel in dicti constituto cam possibile est fieri, & an prope constituta pecunia contracta valeret: hac aperitissima legi definitus, vt littera omnibus constitutre non solum res, que pondere, numero, mensura constitut, sed etiam alias omnes, sive mobiles, sive immobiles, sive sese mouentes, sive instrumenta, vel alias qualcumque res, quae in stipulatione possunt homines deducere: neque sit in quoconque casu annalis: sed sive pro se quis constitutus, sive pro alio, sive ipsa in tali vita mensura, & in omnis personales actiones possit fuisse, in assonoribus meis tringinta: & licet pro debito pure, vel in dicti, vel sub conditione constitut: & non absimile penitus stipulationi habeat dignitatem: sicut tamen naturalibus priuilegiis minime defraudata sit, sed & hereditibus, & contra heredes competit: vt neque receptio actionis, neque alio indigent res publica in huiusmodi casibus adiungit, sed si pecunia constituta actio per nostram constitutionem sibi in omnibus sufficiat tamē, vt hoc ei inhibeat, vt pro iam debito sit constitutum secundum antiquam receptio actionem res exigebatur, etiam si quid non fuerat debitus: cum satis absurdum, & tam nostris temporibus quam iustis legibus contrarium sit, permittere per actionem receptiū res indebitas consequi, & iterum multas proponere conditiones, que & pecunia

pecunias indebitas, & promissiones corrupti & reuinui definiti. Vi non erubescat igitur tale legum iurgium, hoc tantummodo constitutus, quod debitum est, & omnia, quae de recipienda in diversis liberis legumlatorum posita sunt, aboleantur: & si pecunia constituta actio omnes causas complectens, qui & per stipulationem possunt explicari.

1. Et neminem moueat, quoniam sub nomine pecunia etiam omnes res exigere definitus: cum & in antiquis libris prudentius, licet constituta pecunia nominaretur, tamen non pecunia tantum per eas exigebantur, sed omnes res, que pondere, numero, mensura constitutae erant, sed & possibile est omnes res in pecuniam converti, si enim certa domus, vel certa ager, vel certus homo, vel alia res, que exproposita est, in constitutis rebus ponatur: & quid dictum à nomine ipsius pecuniae? Sed ut subtilitate eorum factis, qui non sensu sed vno nominium vocabulum amplecti desiderant, omnes res veniant in constitutam actionem, tanquam si suisset ipsa pecunia constituta: cum enim veritas pecunia appellatio omnes res significari definit, & huiusmodi vocabulum & in libris iuris auctorum & in alia antiqua praecepta manifestissimum intentum sit.

2. His videlicet, que argenti distractores, & alii negotiatores indebetis constitutur, iusta firmitate scindunt morem, vlique adhuc obtinent durans. Datum v. Kal. Mart. post consulatum Lampadij & Oretis. vv. cc.

3. Idem A. & CC. Isidoro.

N Eque satales tui, licet ingenium te probare possis; neque honoris, quibus te fundum esse commemeras, idoneam probationem pro filio tue ingenio contineat: cum nihil prohibeat & reintegrum, & eam ancillam esse. Dat. xvii. Kal. Maij. AA. Conf.

4. Idem AA. & CC. Antoniz.

I scriptum hereditem ab amita tua, vel de ihereditate, ut quacunque alia ratione non posse obtinere hereditatem, probari te posse confidit: de hac hereditate apud rectorem prouincie agere potest. S. V. Kal. Maij. Metacilia, AA. & CC. Conf.

5. Idem AA. & CC. Chroniz.

Cum res non instruenda gerantur, sed in hec rei gestis testimoniis considerantur: factam emptiorem, & in vacuum possessionem inducunt patrem, assertat, eius rei probationem praestare debet. PP. Prud. Kal. Iulij. Dextra 1. & Prisco Conf.

6. Imp. Anton. A. Aulizano.

Possessiones, quas ad te pertinere diu, more ihereditariorum persequere. Non enim possessor in omnibus probandi eas ad te pertinere: cum te in probatione cessante, dominum apud eum renuntiat. PP. xv. Kalend. Decemb. Lato & Cereale Conf.

7. Imp. Alex. A. Iekani & Lupo.

Ex persona collega cui vestri conuenient non debitis, si eundem collegam tempore depositi officij soluendo suisse ostendritis. PP. v. Kalend. Jan. Pontijano & Peligno Conf.

8. Idem A. Vito.

Proprietatis dominium non tantum instrumento emptiorum, sed & quibuscumque alii legitimis probationibus ostenditur. PP. Kal. Nouemb. Alexander A. iii. & Dionae Conf.

9. Imp. Philippo A. & Philip. C. Sertorio.

Instrumenta domestica, seu priuata testatio seu annotatione, si non alii quoque admiculis adiuvent, ad probationem sola non sufficiunt. PP. vii. Idus April. Philippo A. & Titiano Conf.

10. Idem A. & CC. Munitian.

Non nudit adiutoriis, nec ementia probationibus, licet utrique contentiantur) sed matrimonio legitimo concepi, vel adoptione, solemissimam ciuii iure parti constituantur. Si itaque hunc contra quem supplicas, alienum esse probare confidit: per te vel per procuratorem affirmacionem eius falsam detegit. Dat. v. Kal. Decemb. AA. Conf.

11. Idem A. & CC. Antonio.

Vt eius, qui se dominum contendit, ad imponeam dum onus probationis seruo minimè pioceat. Cum igitur aufugisse te de domo Seueri proficisci, verum nec ab illo iusto initio, sed per violentiam adfuisse te esse detectum: Inquisito priu. an in possessione liberatis, sine dolo male constitutis suis, tunc eis omnes probationis quis debeat subire, per huiusmodi auctoratum declarabitur. Dat. 6. Kalen. Iul. AA. Conf.

